

הישיבה השלוש-מאות-ועשרים-וארבע של הכנסת השביעית

יום שלישי, כ"ב תמוז תשל"ב (4 יולי 1972)
ירושלים, הכנסת, שעה 15.02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה – חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 34), תשל"ב-1972.

לקריאה שנייה ושלישית – חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 9), תשל"ב-1972 – שחזר מוועדת הכנסת.

כן הונחה החלטת ועדת הכנסת בעניין ההקצבה לחברי הכנסת שלום כהן ומאיר אביזוהר.

היו"ר ט. סנהדראי:

אני מתכבדת לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת נ. לורך:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע כי היום הונחו על שולחן הכנסת:

ב. חוק שכר חברי הכנסת (תיקון מס' 8), תשל"ב-1972 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

בשנת 1952, התשלום שהיה צריך להוסיף בעד אשה היה 3.64 לירות ובעד ילד 1.96 לירות. אני פטור מלומר שאין הטכניקה הזאת מתקבלת על הדעת, שבכל פעם שצריך לשנות איהו פרט בעניין תוספת היות, צריך לשנות את החוק עצמו. מה גם שקיימת שיטה בחוקים שונים, הקובעת סדרים אחרים, ודי לי אם אזכיר את חוק הביטוח הלאומי, שלפיו תשלומים מסוימים שמש-תנים עקב תוספת היות משונוים לפי החלטה או צו ואין כל צורך בתיקון החוק עצמו.

והנה נראה היה לוועדת הכנסת שדרך הטובה ביותר היא לקבוע כמסגרת סעיף המסמך את ועדת הכנסת לעשות את ההתאמה הדרושה, וגם נקבע סעיף לביקורת ציבורית וביקורת הכנסת עצמה, והסעיף הקטן שאנחנו מציעים בחוק, סעיף 3 (ב), האומר שכאשר החליטה ועדת הכנסת לפי סעיף זה, ימסור יושב-ראש הוועדה הודעה לפני הכנסת וההחלטות יפורסמו ב"רשומות"; כלומר, גם ההודעה פומבית בכנסת וגם פירסום ב"רשומות".

אני רוצה לומר שקשה היה לקבל את הפורמולה שבחוק, שהתשלום יהיה בהתאם למקובל לגבי עובדי המדינה, אם כי אני אומר ומדגיש שאין כל כוונה לס-טות מהדברים המקובלים לגבי עובדי המדינה. מדוע אי-אפשר היה לנקוט את הפורמולה הזאת – והיא הפורמולה המוצעת בהסתייגות של חבר הכנסת הורביץ? כי יש קצת שוני במצב הקיים לגבי התשלום לבן-מש-פה של חבר הכנסת בהשוואה לעובדי המדינה. התי-ספת לאשה היא קצת גדולה יותר, אולם היא קטנה יותר לילד. לגבי חבר הכנסת המקובל שגם בעל של חב-רת כנסת דינו כאשה לגבי בן-משפחה. אזכיר לדוגמה מה הם השינויים המקובלים היום. בעוד שלחברי כנסת משתלמת תוספת לילד עד גיל 20, בסכום של 6.96 לירות, הרי לעובדי מדינה התוספת המשתלמת היא: בעד ילד ראשון – 12.50 ל"י; בעד ילד שני ושלישי – 17.50 ל"י. וכן אצל עובדי מדינה בעד ילדים נוספים משתלמת התוספת במישרין על-ידי המוסד לביטוח

היו"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף ג' בסדר-היום: חוק שכר חברי הכנסת (תיקון מס' 8), תשל"ב-1972, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ארי אנקוריון (יו"ר ועדת הכנסת):

גבדתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מביא לפני הכנסת לקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק שכר חברי הכנסת (תיקון מס' 8), תשל"ב-1972, הצעתה של ועדת הכנסת. הצעת החוק נדונה בכנסת בקריאה ראשונה ביום כ"ט בשבט תשל"א – 24 בפברואר 1971, והועברה לוועדת הכנסת. ועדת הכנסת הסמיכה ועדת-משנה בראשותו של חבר הכנסת ברעם לדון בהצעת החוק, ולאחר שהוועדה הכינה את הצעתה באה ההצעה לפני מליאת ועדת הכנסת, וזו אישרה אותה פה אחד, והרי היא מובאת עתה לפניכם.

יש להצעה זו הסתייגות אחת של חברי-הכנסת יגאל הורביץ. ההצעה שאנחנו מביאים היא הצעה קצרה מאוד, היא נוגעת לתוספת משפחה ולתוספת היות המשתלמות לחברי הכנסת. הסעיף שאנחנו משנים הוא סעיף 3, שיבוא במקום סעיפים 3 ו-3א לחוק שכר חברי הכנסת, תש"ט-1949.

כידוע לכם, סעיף 2 לחוק העיקרי קובע את המש-כורת המשתלמת לחבר הכנסת. משכורת זו, כאמור בסעיף זה, נקבעה בצורה של אחוזים ממשכורת היסוד של חברי הממשלה, ועד לשנה שעברה המשכורת הזאת היתה 60% ממשכורת היסוד של חבר הממשלה ותוקנה ל-70%.

נוסף לזה, הסעיפים 3 ו-3א של חוק שכר חברי הכנסת קבעו את תוספת המשפחה ותוספת היות. סעיף 3א קבע את תוספת היות, והוא נקבע בשנת 1952. הסעיפים האלה מפורטים והם קובעים סכומים מסוימים. כדי להבין עד כמה הסעיפים האלה אבד עליהם כלה, די לי אם אזכיר שלפי סעיף 3א, שנקבע

של, מקובל שנשיא בית-משפט מחוץ מקבל תוספת בהתאם לתפקיד — אין בכנסת תוספת המשתלמת בהתאם לתפקיד, למשל ליושבי-ראש ועדות. ההבדל היחיד הוא: רק לגבי יושבי-ראש הכנסת ולגבי סגני יושבי-ראש הכנסת, וסגני יושבי-ראש הכנסת מקבלים גם הם תוספת לא גדולה של 10% במשכורתם.

הנה, חברי הכנסת, מצאתי לנכון להרחיב את הדין בוד על הדבר הזה, ואני רוצה מכאן לעבור לנושא אחר, מכיוון שלצעדנו הרב נמצאו בזמן האחרון עתונאים, אשר מתקפים את הכנסת וחבריה בהנאה יתרה. אני רוצה שיהיה ברור שאין איש מאתנו מתכוון לביקורת. ביקורת מותרת תמיד — ביקורת כנה, ביקורת הנעשית בתום לב. לצערנו הגענו לכך שכמה וכמה מהעתונאים הרשו עצמם גם את ביווי הכנסת וחבריה.

יש מדינות שבהן ביזוי זה איננו מותר אפילו לפי החוק. אין אנו מציעים לשנות את החוק בגדון זה אצלנו. אני רק רוצה לומר שהביזוי יחזור לכותבים, שמתבזים בצורת הכתיבה שלהם.

לאחרונה התקופה את הכנסת בעניין האש"ל המש" תלם לחברי הכנסת. האש"ל מעוגן בחוק שכר חברי הכנסת עוד משנת 1949: סעיף (2)5 של חוק שכר חברי הכנסת אומר שייקבעו "תשלומים שישולמו לחברי הכנסת בימים שבהם מתכנסת הכנסת או מתכנסת ועדה מוועדת הכנסת שהם חברים בה, לכיסוי הוצאות לינתם, כלכלתם ונסיעותיהם. הוועדה רשאית לקבוע תשלומים שונים בהתחשב במקום מגוריהם של חברי הכנסת".

והנה אם נבדוק מה התשלומים שמשלמים לחברי הכנסת כאשר נראה שחבר כנסת מקבל היום בעד השתתפות בישיבה שמחוק לעד מגוריו 42 לירות, וזה כבר עם תוספת היוקר, ובעד השתתפות בישיבה בעיר המגורים של חבר הכנסת — 25.20 לירות, וזה מחושב לפי חשבון של 60% מהאש"ל המשתלם לאלה שבאים לכנסת מחוץ לעיר.

אינני מגלה שום סוד כשאני אומר שחדר במלון, שחבר כנסת נזקק לו בירושלים, עולה היום לפחות 30–35 לירות. וזה כבר אחרי כל מיני הנחות שחבר כנסת מצליח אולי לקבל במקום. ואיפה הכלכלה שנוזקק לה חבר הכנסת?

מישהו הרשה לעצמו לעשות בדיחות על חשבון זה ואמר שחבר הכנסת אוכל שלוש, ארבע, חמש פעמים ביום. חברי הכנסת, אתם עדים לכך שבימי הכנסת יש שחברי הכנסת מקבלים בכנסת החל מ-8.00–8.30 בבוקר עד 11.30–12.00 בלילה, ואף אחרי חצות, בישיבות הוועדות, בישיבות המליאה, באסיפות הסיעות שלהם...

שמואל מיקונים (מק"י):

פרט לאורחים שהם מזמינים, וצריכים לשלם בעדם.

ארי אנקוריון (יו"ר ועדת הכנסת):

אני מודה לך. נכון, פרט לאורחים שהם מזמינים, ואין להם בשביל זה תקציב מיוחד.

אשר לנסיעות — חברי הכנסת מקבלים סכום גלובלי של 200 לירות לחדש בעד נסיעות לבניין הכ" נסת וחזרה בימי הכנסת הרגילים. ובעד נסיעות ביום אחר הם מקבלים את התשלומים האפקטיביים, ולמעשה לפעמים התשלומים האלה פחותים ממה שהם מוציאים. ויצוין כאן שתשלומים בעד נסיעות משתלמים גם

לאומי, לפי הגובה לגבי משפחות מרובות ילדים, ואין הדבר כך לגבי חברי הכנסת. יש גם הבדל נוסף: שתי ספת המשפחה לגבי עובדי המדינה אינה נחשבת כחלק מהמשכורת לצורך תשלום תוספת היוקר.

ברור איפוא שכדי להתגבר על השינויים הללו — הייתי אומר: על השיבושים השונים הללו — לא היתה ברירה אלא לקבל את הנוסח הכללי הזה שאנו מציעים.

עצם העובדה שוועדת הכנסת היא המוסמכת להחליט במקרה זה אין בה שום דבר מהפכני. די אם אוכיר שכלל זה, שוועדת כנסת מוסמכת להחליט על משכורות ולפרסם אותן, מקובל היום לגבי שרים, שופטים ודיינים.

חברי הכנסת, אינני רוצה לומר שחברי הכנסת הם מהמקופחים בעניין המשכורת, אם כי אני חייב למען הצדק לומר שיש הרבה חברי כנסת החושבים כך, ולא רק חברי כנסת, אלא גם אנשים רבים בקהל הרחב. אבל אני אומר שחברי הכנסת ודאי שאינם מן המפונקים בעניין זה. לשם זה אני רוצה להביא לפניכם השוואה קטנה של כמה מספרים שיוכיחו מה מידת ההבדלה של הכנסת עצמה לגבי משכורת חבריה, מתוך המניע לתת לציבור דוגמה של התאפקות.

כבר הזכרתי שמשכורת חברי הכנסת היא 70% ממשכורת השרים, ומשכורת השרים נקבעת בוועדת הכספים של הכנסת. אבל אתם בוודאי יודעים שמשכורת השרים היום מפגרת במידה לא כל-כך קטנה אחרי משכורתם של שופטים ודיינים, וזה מתוך גבוהותם של השרים עצמם לקבל עליהם מידת התאפקות והבלגה שהוכרתי רגע לפני כן.

וכיוון שכבר מדברים על השוואה, רציתי שתשמעו מספרים אחדים שמהם אפשר ללמוד מהי משכורתו של חבר כנסת בהשוואה לסוגים אחרים של עובדי מדינה. אינני רוצה לפרוש יריעה רחבה; אסתפק בשתי דוג" מאות.

נראה את הדרגה הגבוהה ביותר של הדרגה האחד — מנכ"לים של משרדים. מנכ"ל של משרד מקבל מיד בהתחלת עבודתו שכר כולל של 1603 לירות. אבל הוא זכאי גם לוותק, ותוספת הוותק היא תוספת שבכלל זכאים לה עובדי המדינה. והנה כעבור המש שנות ותק המשכורת של מנכ"ל כזה היא כבר 1678 לירות, ואחרי 15 שנות ותק המשכורת היא 1858 לירות.

ועתה נראה דוגמה אחרת: מתוך חבר השופטים — ואינני לוקח לדוגמה שופטים של בית-המשפט העליון, וגם לא נשיאים של בתי-משפט מחוזיים, אלא שופט מחוזי — הרי שופט מחוזי מקבל שכר התחלתי של 2073 לירות. אחרי חמש שנות ותק הוא מקבל 2238 לירות; אחרי 15 שנות ותק הוא מקבל 2493 לירות.

לעומת זה, חבר כנסת, כפי שאמרתי, איננו מקבל תוספת ותק. והמשכורת הכוללת של חבר כנסת היום היא 1610 לירות, והיא רק אצל המשכורת של חבר כנסת שנכנס לכנסת לפני חודש או לפני שנתיים-וחצי, אלא היא המשכורת המשתלמת לחברי כנסת הנמצאים כאן מאז הכנסת הראשונה או מאז הכנסת השנייה. חברי כנסת הנמצאים 15 שנה או 20 שנה בכנסת, משכורתם היא 1610 לירות. ואתם יכולים בעצמכם לעשות את חשבון ההפרשים בין המשכורת הזאת לבין המשכורת של עובדי המדינה וגם של שופטים, כפי שהבאתי בתור דוגמה.

אני חייב גם להוסיף שבעד שבבתי-המשפט, למ-

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת. אספר לכם סוד: חברי הכנסת מ"קוניס ואני נכנסנו כאשר האור למ היה ריק ושוולחן הממשלה היה ריק, כמו עכשיו. החלטנו לחלק בינינו את התיקים. אני בחרתי בתיק שר האוצר, והוא אמר שהוא רוצה את תיק המשטרה. ואני אומר לו עכשיו: אני מבקש אותך, אל תשתמש בתיק שבחרת לך כדי להפריע לי בדבריי.

רבותי, אינני רוצה להיכנס לוויכוח אם במועד מסוים היו חברי הכנסת צריכים לקבוע שכר גבוה יותר מכפי שקבעו. אינני רוצה להיכנס לדיון הזה. אני יודע שאם אומר מה שאומר, יקומו חברים ויאמרו שזאת העמדת פנים. יש חברים בכנסת שחיים ממש רק מהמש" כורת. הם אינם רבים, אבל יש מעטים כאלה.

משה ברעם (המערך, עבודה—מפ"ם):

רבים מאוד.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):
לא רבים.

אחרי דברי יושב-ראש ועדת הכנסת, כמעט רציתי להביא מגבת כדי לנגב את הדמעות, על העוול, הקושי והסבל של חברי הכנסת, על התפקיד כמיי-הטובה והקשה שמוטל עליהם. אבל אינני רוצה עכשיו להיכנס לדיון זה. מה שאני מוצא לנכון לומר הוא, שאינני חושב שיש טעם בדבר שוועדת הכנסת, תהיה הקובעת את תנאי השכר של חברי הכנסת. בגלל הרגישות של דעת הקהל, ובגלל העובדה שלעיתים קרובות אנו באים לציבורי עובדים שמגנת חלקם גרועה אפילו ממגנת חלקם של חברי הכנסת; ובגלל העובדה שאנו תובעים תביעות קשות מציבורי העובדים שעבודתם קשה; וכן בגלל העובדה שאנו באים אליהם ואומרים, שמעל לכוחה ל המדינה ומעל לכוחו של המשק להיענות לדרישותיהם הצורות; ובגלל רגישות דעת הקהל לגבי הנעשה בכנסת — גם אם אקבל כל דברי חברי הכנסת אנקוריון, שאנו מקבלים שכר נמוך והוצאותינו הן רבות, אני מציע להפיקע מאתנו את סמכות ההחלטה על תנאי השכר של חברי הכנסת.

משום כך באתי ואמרתי: לא ועדת הכנסת תקבע מדי פעם את תנאי השכר; גם אם ועדת הכנסת קובעת זאת פה אחד, וגם אם ועדת הכנסת היום היא זהב טהור, לא תמיד זה יכול להיות כך, ואין בטחון שכאשר תדון על עצמא, תדון תמיד בזהירות הדרושה — לכן אני מציע להפיקע סמכות זו מוועדת הכנסת.

לא אספר עכשיו שאנו ויתרנו על התוספת הקודמת ומסדרנו אותה למועדוני נוער בירושלים. אפשר לומר שיש בכך משום הגומה. אבל אני מציע דבר אחד: להפיקע מאתנו סמכות זו. ולכן הצעתי כי במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"לחבר הכנסת תשולם, נוסף למשכורתו לפי סעיף 2, תוספת יוקר ותוספת משפחה בשיעורים המקובלים לגבי עובד מדינה".

כלומר אני מציע, שתוספות אלו תינתנה לחברי הכנסת על-פי הנהוג המקובל, ולא כפי שאנו נחליט מדי פעם בעצמנו.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת, לדברי תשובה.

לשופטים. ואשר לפקידים, הרי פקיד שיש לו רכב מקבל היום 30-אגורות לקילומטר, פירוש הדבר שבעד 1,000 קילומטר נסיעה הוא מקבל 300 לירות לחודש. ולעומת זאת, חבר כנסת שיש לו רכב מקבל 200 לירות לחודש. עלי להוסיף שנוסף לכך הפקיד הנדרש מקבל גם 75% מהוצאות הרישוי והביטוח. אתם יודעים מה פירוש הדבר הוזה היום, בכמה מאות לירות מתבטא התשלום הזה.

חברי הכנסת מקבלים קצובת עתונות וספרות, שה"חל מ"1 בנובמבר 1970 הועמדה על 50 לירות לחודש. יעשה כל אחד לעצמו את החשבון מה פירוש הדבר כאשר חבר כנסת נזקק יום יום לעיתונים אחדים, או שהוא רוצה לפעמים לקנות איזה עתון שאיננו דווקא עתון היוצא בארץ. זה מכסה בקושי את ההוצאה המינימלית לעתונות.

חשבתי לנכון להביא את הפרטים האלה מעל במת הכנסת בהודמנות הדיון על חוק שכר חברי הכנסת, כדי להכחיש את הצעקה המופרזת והדמגוגית כאילו חברי הכנסת מקבלים, כפי שנאמר בכמה כתבות, אלף לירות לחודש הוצאות אש"ל. חשבתי שמתפקדי להעמיד את הדברים כהווייתם.

לאחר שמסרתי את המספרים שמסרתי, אני רוצה לומר שהנכון הוא שכרגיל חבר כנסת, אם אמנם הוא נזכה 12 ימים בחודש בכנסת, מקבל 12 פעמים 42 לירות, כלומר 506 לירות לחודש, אם מקום מגוריו איננו כאן. ואם ירושלים היא מקום מגוריו — הוא מקבל בסך 302.40 לירות לחודש. כפול של 25.20, זאת אומרת 7,620.48 לירות לחודש. ואם יש ועדה, כמו למשל ועדת הכספים, שבימים של עבודה מתוחה וקשה מאוד של הכנת תקציב המדינה חייבת לקיים ישיבות יום יום —

שמואל מיקוניס (מק"י):

ועדת העבודה של הכנסת יושבת חמש פעמים בשבוע.

ארי אנקוריון (י"ר ועדת הכנסת):

— — — אם ועדת הכספים מתכנסת לישיבות רבות, כמעט בכל ימות השבוע, מובן שתשלומי האש"ל מות" ווספים בהתאם לכך. וכמובן את זה אי-אפשר להביא כדוגמה.

העיקר הוא שיש לזכור שהאש"ל שמשלם לחברי הכנסת הוא למעשה כסיו מינימלי להוצאות הממשיות של חברי הכנסת.

שמואל מיקוניס (מק"י):

בעברית זה נקרא לעג לרש.

ארי אנקוריון (י"ר ועדת הכנסת):

הפעם אני שבע רצון במיוחד מקריאות הביניים של חברי הכנסת מיקוניס. מכאן ראייה ש"ההמונים העמלים הרחבים" גם הם מסכימים לדעה שהרשימה לעצמי לה" ביע מעל במה זו.

חברי הכנסת, אני מבקש לקבל את החוק המוצע לכם בקריאה שנייה ושלישית. כפי שאמרתי, יש הס" תייגות לחבר הכנסת הורביץ.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת הורביץ, להגמקת הס" תייגות.

חוברת ל"ה, ישיבה שכ"ד

— חוק שכר חברי הכנסת (תיקון מס' 8) (אנקוריון, הורביץ, סנהדראי); שאלות ותשובות (סנהדראי, ש. תמיר, אבן) —

אל תאמר שאנו באים בתביעות לציבורי עובדים שונים, ועל כן — איך נישא פנינו? נישא פנינו כלפי ציבורי עובדים שונים, בתנאי שלא ימצאו חברי הכנסת שיעוותו את העובדות.

הכנסת היא המוסד הדיבורי של העם. ואם איננה טובה כדי לקבוע שכר לעצמה, אינני יודע למה היא טובה. ואנו בוודאי צריכים להיות האחראים לקבל גישה כזאת. לכן אני דוחה את ההסתייגות של חברי הכנסת הורביץ.

היו"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה.

הצבעה

התיקון של חברי הכנסת י. הורביץ לסעיף 1 לא נתקבל.

סעיף 1, בגוסס הוועדה, נתקבל.

היו"ר ט. סנהדראי:

אני מעמידה את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק שכר חברי הכנסת (תיקון מס' 8), תשל"ב—1972, נתקבל.

ארי אנקוריון (יו"ר ועדת הכנסת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני רוצה לומר לחברי הכנסת הורביץ, שלא חברי הכנסת הורביץ ולא חברי הכנסת אנקוריון הם האופייניים לרוב חברי הכנסת בכל הנוגע למשכורת חברי הכנסת. אני אומר זאת לגבי עצמי, אבל הייתי מבקש מחברי הכנסת הורביץ את מעט הצניעות היאה במקרה כזה. הוא אמר שהוא צריך "להביא מגבת כדי לגב את הדמעות". אל נא ילעג לרוב חברי הכנסת שמעתי את הקריאה של חברי הכנסת מיקוניס. זוהי הקריאה של חבר הכנסת הממוצע, של הרוב המכריע של חברי הכנסת, שמשכורתם מהכנסת היא הכנסתם היחידה. אל נא ידבר ביולול...

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):

נצמיד את המשכורת לשיעור המקובל.

ארי אנקוריון (יו"ר ועדת הכנסת):

היית מעדיף לעשות אילו הקשבת לדברי, כאשר אמרתי שאינני רוצה לטעון שאנו מקופחים. עם זאת אמרתי שאנו בודאי איננו מפוקים. אני חושב שלא עשית שום טובה לא לכנסת ולא ליושבת-ראש ועדת הכנסת, שאמרת שאינך רוצה להיכנס לפרטים. אני נכנסתי לפרטים כדי להוכיח שאין כל ממש בהסתייגותך.

ג. שאלות ותשובות

היו"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: שאלות ותשובות. אבקש את שר החוץ לעלות לדוכן ולהשיב על שאלות של חברי הכנסת.

1. היקף הבנייה באזור ארמון הנציב

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום ט' בחשוון תשל"ב (28 באוקטובר 1971):

ידיעות שונות מוסדות על צימצום בהיקף הבנייה באזור ארמון הנציב בירושלים. הידיעות מייחסות זאת למגעים בין גורמים ישראליים רשמיים ובין מזכירות האו"ם.

אבקש לדעת:

1. האם התקיימו מגעים עם מזכיר האו"ם בקשר לפעולות הבנייה הנעשות באזור ארמון הנציב?
2. האם קיבלה הממשלה החלטה על שינוי התכנית לבנייה באזור ארמון הנציב בירושלים?
3. אם כן — מה השינויים?
4. מה הסיבה לשינויים אלה?

שר החוץ א. אבן:

1. השטח שהיה קרוי בשעתו ארמון הנציב לא תוכנן לצרכי מגורים ואין בו עבודות בנייה. המגעים עם מזכ"ל או"ם נסבו על עבודות פיתוח לצרכי בנייה המתבצעות באזור הסמוך, בתלפיות-מזרח. כל העבודות בתלפיות-מזרח מתבצעות לפי התכנית.
- 2-4. התשובה שלילית.

2. השקעות ישראליות באוגנדה

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום כ"ג באייר תשל"ב (7 במאי 1972):

אבקש להשיבו:

1. מה הסכום הכולל של השקעות ישראליות בענייני סיוע בטחוני באוגנדה?
2. מה הוא הנזק הכספי שנגרם לישראל בתחומים אלה בעקבות ניתוק היחסים בין אוגנדה וישראל?
3. מה הוא ערך הרכוש הישראלי, השייך למשרד הבטחון, שהושאר באוגנדה?
4. אילו אמצעים ננקטים להביא להצלת רכוש זה?

שר החוץ א. אבן:

ביררתי עם משרד הבטחון ולא היו כל השקעות ישראליות בענייני בטחון באוגנדה, ולפיכך גם לא נגרמו הפסדים בגין השקעות כאלו.

באשר לרכוש ישראלי השייך למשרד הבטחון, הרי משרד הבטחון סיפק מוצרים לאוגנדה וממשלת אוגנדה חייבת עדיין בעדם כ-3.5 מיליון דולר.

3. פעולות למען הצלת יהודי סוריה

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום כ"ג באייר תשל"ב (7 במאי 1972):

נוכח מצבה החמור של יהדות סוריה, ולאור ידיעות על מאמצים שעושה משרד החוץ בנדון, אבקש להשיבו:

1. אילו פעולות יזם משרד החוץ באמצעות מים שונים בעולם למען אוזקת דעת הקהל נגד דיכוי יהדות סוריה?
2. אילו פעולות ננקטו, בכל ארץ בנפרד, באמצעות גורמים ואישים שונים — ומי הם?

שר החוץ הבריטי סר אלק דאגלס-יוס ביקר ביש-ראל.

אבקש לדעת:

1. מה היא עמדתה של ממשלת בריטניה כלפי הסיכסוך במזרח התיכון כפי שבאה לידי ביטוי בשיחות עם האו"ם?

2. מה מצב היחסים בין ישראל לבריטניה לאור ביקור זה וביקור בלונדון לפני-כן?

שר-החוץ א. אבן:

1. בעת ביקורו בארץ ב-21-22 במרס 1972 הגדיר שר החוץ של בריטניה את זכותה של ישראל לבטחון כתוליה מרכזית בבעיית המזרח התיכון. הוא הביע סברה כי הדרך להבטיח זכותה זאת של ישראל היא בהסכמי שלום, המגדירים גבולות קבועים ובטוחים והסדרים על הקרקע המיועדים לסלק מוקדי הפחד ולי-צור אמון בין הצדדים. שר החוץ של בריטניה הוסיף, בין היתר, כי תקוות ממשלתו היא שהדו-שיח יבוא במקומו של העימות.

2. ביקורו בלונדון בסוף נובמבר 1971 וביקור שר החוץ של בריטניה בארץ במרס 1972 שימשו הזדמנות להבהיר וללבן בגילוי-לב ובצורה מקיפה את הבעיות והנושאים המשותפים. בשיחות אלו נתגלתה קירבה מסוימת בהערכת המצב, אף-על-פי שאין זהות בהשקפות על דרך הטיפול בו. אך מצאנו אצל בני-שיחנו מידה רבה של הבנה לעמדותינו בכל הנוגע להפסקת האש, למאזן הכוחות ולצורך בשלום יציב ואיתן שיבטיח את בטחוננו, כלומר - הצורך בבטחון יציב ובמגע יותר יעיל מכל מגע שהיה עד כה בין ישראל לבין ממשלות ערב. כן קדמו כמה עניינים במישור הדו-צדדי.

בשיחות שהתקיימו לאחרונה בלונדון נתנו לי שר החוץ והשר לענייני אירופה להבין כי ממשלת בריטניה תפעל כמיטב יכולתה בקשריה עם הקהילה האירופית להבטיח שהרחבת הקהילה לא תפגע בסחר בין ברי-טניה לישראל ובין ישראל לשאר חברי השוק.

דווקא לאור האווירה התקינה הכללית השוררת לאחרונה ביחסי שתי המדינות יש להצטער על שני הע-נים אשר הופיעו לאחרונה: הצבעת בריטניה בעד החלטה בלתי-מאוזנת במועצת הבטחון וסוגיית המשרד שקבוצת טרוריסטים ותוטפים רוצים להקים בבירת בריטניה.

6. משמעות ההודעה המדינית בסיום ביקורו של שר ההגנה הסובייטי בסוריה

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר החוץ ביום י' בסיון תשל"ב (23 במאי 1972):

בימים אלה מבקר באזורנו שר ההגנה הסובייטי, המרשל גרצ'קו. עם סיום ביקורו בסוריה פורסמה הודעה משותפת מטעם ממשלת ברית-המועצות וממשלת סוריה.

אבקש לדעת:

האם משתמע מתוך ההודעה המשותפת הנ"ל שינוי במדיניותה של ברית-המועצות באזורנו?

שר-החוץ א. אבן:

(א) לא פורסמה הודעה משותפת.
(ב) התשובה שלילית.

3. האם תיאם משרד החוץ פעולה ונתן סיוע לאירגונים יהודיים בצרפת אשר פעלו בנושא זה?

שר-החוץ א. אבן:

אני מבין כי חבר-הכנסת תמיר קיבל מידע בנושא השאילתה שלו מאנשי משרדי וזה בא על סיפוקו.

המשרד רשאי לראות בסיפוק עמוק את פעולתו למען שיחזור אחינו במדינות ערב.

4. יחסי ישראל-מלטה

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר החוץ ביום ב' בסיון תשל"ב (15 במאי 1972):

ב"הארץ" מיום 8 במאי 1972 התפרסמה ידיעה כי חלה הרעה ביחסים בין ישראל לבין מלטה. בידיעה נאמר כי ראש ממשלת מלטה, מר דום מינטוף, השמיע דברים קשים באוזני מר יונה יגול, שליח ההסתדרות במערב-אירופה. כן נאמר בידיעה כי גם השגריר בן-עמי דיווח על התבטאויות נגד ישראל, לאחר שקיים במלטה שיחות עם אישיות רמת-דרג.

אבקש לדעת:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן - מדוע הולכים ומתדרדרים יחסי ישראל-מלטה?

3. מה עושים כבוד השר ועובדי משרדו לשיפור היחסים בין שתי המדינות?

שר-החוץ א. אבן:

1. הידיעה אינה נכונה. נציג ההסתדרות באירופה, מר י. יגול, הכחיש בשיתורי ישראל ומעל דפי העתונות (ראה "דבר" מיום 9 במאי 1972) את הדברים שיוחסו לו בעתון "הארץ".

2-3. קיבלתי מכתב ממר מינטוף בתפקידו כשר החוץ של מלטה. יש בו ויכוח על תנאי השלום באזורנו, אך אין שום דבר על קילקול יחסים עם ישראל. נמשך וימשך מגע הסברתי סדיר בין ממשלת יש-ראל לבין ראש ממשלת מלטה בכל המישורים והמסגרות האפשריים. ראש הממשלה קיימה שיחה מועילה עם ראש ממשלת מלטה בווינה לפני ימים מספר. גם שיחה זו מאשרת את ההנחה כי יש ויכוח עם ראש ממשלת מלטה, כמו עם מדינאים דגולים אחרים בעולם, אך אין מקום לדבר על משבר או התדרדרות ביחסים בין שתי המדינות.

היו"ר ט. סנהדראי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שלום כהן.

שלום כהן:

האם לפי הערכת השר חל איזה שינוי בעמדתה של ממשלת מלטה לאחר ההתקרבות בינה ובין ממשלת לוב?

שר-החוץ א. אבן:

אין ספק כי חלה התהדקות היחסים בין מלטה ובין המדינות הערביות. אבל אניני יכול לקבל את החג-דרה, כפי שהיא מופיעה בכמה שאילתות, שחלה הת-דרדות או שיש משבר ביחסים בין מלטה ובין ישראל.

5. יחסים בין ישראל לבריטניה

חבר-הכנסת ד. זכין שאל את שר החוץ ביום ט' בסיון תשל"ב (22 במאי 1972):

חוברת ל"ה, ישיבה שכ"ד
— שאלות ותשובות (אליעד, אבן, י. תמיר, ש. תמיר) —

3. האם הגיבה ממשלת ישראל על הנ"ל?

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום ו' בתמוז תשל"ב (18 ביוני 1972):

העיתון "מעריב" מיום 2 ביוני 1972 מוסר את תגובת ממשלת יוגוסלביה על ליל הטבח בלוד. בין השאר אמר מפי דובר ממשלת יוגוסלביה מילאן זופאן: "זו היא תוצאה אומללה של המצב שנוצר והגומשך בעקבות התוקפנות הישראלית והכיבוש של שטחים ערביים".

אבקש לדעת:

א. על אף העדר יחסים דיפלומטיים בין ישראל ליוגוסלביה — האם שקלה ישראל מסירת תגובה מתאימה על דברי השמצה אלה?

ב. אם כן — מה היא התגובה הישראלית?

שר החוץ א. אבן:

(1) אין בידינו שום הוכחה לאי-נכונות הדברים המובאים על-ידי עורך "אל-אחרם" בכתבה הנזכרת.

2. לא ידוע.

(3) ממשלת ישראל אינה נוהגת להגיב על מאמר, אולם נתנו לא פעם ביטוי נמרץ לאכזבתנו ממדיניותו העוינת והחד-צדדית של הנשיא טיטו. בל להיכנס כאן לניתוח מניעה ושרשיה של מדיניות זו של ציין את מידת עקביותה והזדהותה עם המדיניות הערבית, לרבות ביטוייה הקיצוניים ביותר.

שליחיו של הנשיא טיטו הם תמיד בין שושביני החלטות אנטי-ישראליות קיצוניות באו"ם ובסוכנויות השונות, בוועידות של המדינות הבלתי-מודהות ובכנסים בין-לאומיים אחרים.

במפגשיהם עם מנהיגים ערביים — נשיאים, ראשי ממשלות וראשי כנופיות המחבלים — חותמים הנשיא טיטו ונציגיו על הודעות משותפות הדוגלות בפחדון ערבי לסיכסוך המזרח-תיכוני. הודעות אלו קוראות ל"שחרור כל השטחים הכבושים" ו"הענקת הזכות הלגיטימית לעם הפלשתינאי לקיום לאומי". הודעות אלה מגנות את "פשעי המלחמה של ישראל", כביכול, ואת הציונות העולמית, המתוארת כ"שותף הקולוניאליסטי והאימפריאליסטי". הן קוראות ל"כל הכוחות הפרוגרסיביים בעולם להושיט כל עזרה הדרושה למאבקו של העם הפלשתינאי".

עד היכן הובילה גישה קיצונית זו את מדינאותה של יוגוסלביה תוכיה תגובתה לרצח בלוד. דובר ממשלתו של הנשיא טיטו הנדיר את הזוועה השיטתית כ"תוצאה אומללה של התוקפנות הישראלית וכיבוש השטחים הערביים".

אף-על-פי-כן מנסה מדי פעם הנשיא טיטו להופיע כמדינאי אובייקטיבי, המעניק עצות לפתרון הסיכסוך המזרח-תיכוני. אין לקבל יומרה זו. עם זאת יש לנו יסוד לחשוב כי חוגים רחבים וחשובים בציבוריות היוגוסלביה רותשים ידידות לישראל ואינם מבנים מדיניותו הקיצונית של נשיאם.

10-11. יחסי ישראל-צרפת

חבר הכנסת י. תמיר שאל את שר החוץ ביום י"ג בסיון תשל"ב (26 במאי 1972):

שגריר ישראל בפאריס אמר (לפי "הארץ" מהיום): "אין דו-שיח אמיתי בין צרפת וישראל". השגריר הוסיף:

7. עצומה מטעם מדינאים מצריים לנשיא סאדאת בעניין המדיניות כלפי ישראל

חבר הכנסת נ. אליעד שאל את שר החוץ ביום י"ג בסיון תשל"ב (26 במאי 1972):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 15 במאי 1972 נמסר, כי נשיא מצרים אנואר סאדאת הכריז בנאומו שמדינאים מצריים בכירים הציעו לו סיוע בחיפוש אחרי הסדר מדיני עם ישראל.

אבקש לדעת:

1. האם ידוע למשרד החוץ מי היו אותם מדינאים?

2. אם כן — מה עלה בגורל הצעתם?

3. האם נעשו על-ידי משרד החוץ פעולות לעידוד גורמים אלה או אחרים למען השגת השלום?

שר החוץ א. אבן:

1. המדינאים אשר חתמו על העצומה, שנשלחה לנשיא סאדאת באפריל, היו עבד אללטיף בגדאדי, כמאל אלדין חוסיין, אחמד עבדה שרבאצי, מחמד חסונה, הפריק מדכור אבו אלעז, עבד אלחאלק שינאוי, אחמד כמאל עבד אלפתוח, ד"ר רשואן פהמי, ד"ר מצטפא חליל וצאלח דוקי. שני הראשונים הם חברי מועצת ההפיכה מ-1952, אשר הודחו על-ידי עבדול נאצר, והאחרים הם שרים ומושל מחוזות לשעבר. המלצתם לנשיא סאדאת היתה (אני מצטט): "הגיע הזמן שבו חייבת מצרים להתוות את מדיניות השיתור הלאומי על יסוד זה שכוחותיה העצמיים, החמריים והמוסריים, ישמשו בסיס ראשון ותשתית למדיניותה. אנו — ולא אחרים — בעלי הכבוד שנפגם, האצילות שנפצעה וה-אדמה שוכבשה, ואיש זולתנו לא ישיב את הכבוד, הא-צילות והאדמה. התשובות של מלחמת השיתור העמ-מית חייבים להתנהל לאור משאביה של מצרים ולא של אחרים." אלה דברי ההודעה.

2. בנאומו ב-14 במאי הבטיח סאדאת למסור את נוסח הפטיציה לחברי מועצת העם המצרית. בינ-תיים היא החלפה ונדפסה בעתון הלבנוני "אלחיאאת" ב-18 במאי 1972. אשר לבעלי הפטיציה — הוטל עליהם מעצד בית.

3. מהסיפה של התשובה לשאלה 1 והתשובה לש-אלה 2 ברור כי אין בפטיציה "חיפוש אחרי הסדר מדיני עם ישראל" או "למען השגת השלום", ואין מקום לפ-עולה מטעם משרד החוץ במדון.

8-9. מדיניותה של יוגוסלביה כלפי ישראל

חבר הכנסת י. תמיר שאל את שר החוץ ביום י"ג בסיון תשל"ב (26 במאי 1972):

חסנין הייכל הודיע ב"אל-אחרם" מאתמול כי "נשיא יוגוסלביה יאפשר העברת נשק סובייטי דרך יוגוסלביה למצרים אם יתחדשו הקרבות". בעל המאמר מוסיף: "הבטחות אלה נכללו באיגרת ששלח באחרונה טיטו לנשיא סאדאת".

בקשר לנ"ל אבקש לדעת:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן — האם יוגוסלביה משמשת תחנת מעבר לנשק רוסי לארצות אחרות?

12. ענייני המזרח התיכון בשיחות הנשיא**ניקסון במוסקבה**

חבר הכנסת י. תמיר שאל את שר החוץ ביום י"ג בסיון תשל"ב (26 במאי 1972):

בקשר לשיחות הנשיא ניקסון בברית המועצות אב-קש לדעת:

האם ידועים פרטים על שיחות הנשיא עם מנהיגי ברית המועצות בנושא המזרח התיכון?

שר החוץ א. אבנר:

ממשלת ארצות-הברית מסרה לנו את התרשמויותיה מהדיונים בנושא המזרח התיכון כשנפגש הנשיא ניקסון במוסקבה עם מנהיגי ברית המועצות.

גישתן הכללית של שתי המעצמות באה לכלל ביטוי באותו חלק של ההודעה המשותפת הן בבעיית המזרח התיכון, בסעיף ההוא אין שום חידוש. אני מו-רשם ברורות כי עמדת ארצות-הברית נשארה כפי שהיתה לפני פגישת מוסקבה ושלא חל כל שינוי בכיוון של מתניות או פשרה בעמדתה של ברית המועצות.

13. יחסה של ישראל כלפי השגריר יארינג

חבר הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום י"ג בסיון תשל"ב (26 במאי 1972):

"הארץ" של יום 21 במאי 1972 מביא ידיעה מאת סופרו של העתון בניו-יורק בוז הלשון: "פקידים באו"ם: ישראל רוצה להבאיש את ריחו של יארינג על-ידי העל-את האשמות על עברו הנאצי".

הנני מבקש לדעת:

האם יש אמת בידיעה הנ"ל?

שר החוץ א. אבנר:

אין אמת בידיעה הנ"ל. הדברים הנדונים והמתו-ארים בשאלתה הועלו לא על-ידי ישראל, כי אם על-ידי עתון סוציאליסטי בשבדיה.

אנחנו מעיינים בכל מה שמתפרסם בנושא זה, אך טרם ראינו סיבה להעיר עליהם בפומבי.

היו"ר ט. סנהדראי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
כבוד השר, האם היה בפירסומים אלה כדי להשפיע על יחסה של ישראל כלפי השגריר יארינג?

שר החוץ א. אבנר:

התוצאה היחידה של הפירסום היא שאנחנו מעיי-נים בנושא, אך טרם הגענו לידי שום מסקנה ולא מצאנו לנכון להדיע על שום שינוי בעמדתנו.

14. תגובה על מסמך עויין לישראל שהוגש מטעם**צרפת לקהיליה האירופית**

חבר הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום י"ח בסיון תשל"ב (31 במאי 1972):

סופר "מערב" מוסר מפאריס, כי שר החוץ הצרפתי מר שומן ינסה להגיש לעמיתיו מתשע המדינות של הקהיליה האירופית את המסמך האנטי-ישראלי בעניין המזרח התיכון, אשר הוכן בימתה של צרפת.

"ממשלת צרפת מוסיפה להכשיל את מאמצי התקשרות ישראל עם השוק המשותף".

בקשר לג'ל אבקש לדעת:

1. במה מכשילה צרפת את מאמצי ישראל להצ-טרף לשוק?

2. מה העלו השיחות בצרפת בדבר אפשרות שיפור היחסים בין שתי המדינות?

חבר הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום י"ג בסיון תשל"ב (26 במאי 1972):

"הארץ" של יום 21 במאי 1972 מצטט את דברי שגריר ישראל אשר בן-נתן, שאמר את הדברים הבאים: "אין דו-שיח אמיתי בין צרפת לישראל. צרפת גיתקה את עצמה מאתנו. אומרים כי יש הפגת מתחות. אכן, אפשר לדבר על רגיעה אם מתכוונים ללך שהצדדים אומרים זה לזה בצורה רגועה שאינם מסכימים". כן הוסיף השגריר — לפי הידיעה בעתון — כי ממשלת צרפת מכשילה את מאמצי ההתקשרות של ישראל עם השוק המשותף.

אבקש לדעת:

1. האם אמר השגריר בן-נתן את הדברים המיוח-סים לו לעיל?

2. אם נאמרו הדברים — האם מבטאים הם את עמדת משרד החוץ לגבי יחסי ישראל—צרפת?

שר החוץ א. אבנר:

1. הדברים אשר הופיעו ב"הארץ" מה-21 במאי אינם ציטוט מילולי, אלא תמצית מקוטעת של דברי השגריר בן נתן.

בדבריו הצביע השגריר בן-נתן על העובדה כי הדו-שיח בין צרפת לישראל מתנהל בצניורות הדיפלומטיים על-ידי שגרירי שני הצדדים בלבד. השגריר בן-נתן הוסיף כי העדר ביקורים של אישים רשמיים צרפתיים רמי-דרג, האחראים לעיצוב מדיניות צרפת במזרח התיכון, וחוסר נכונות ללמוד במישור ובמקום את המציאות האמיתית של ישראל היום במזרח התיכון, הביאו לכך שצרפת גיתקה עצמה במידה יתרה מישראל של היום.

ביחס לשוק המשותף עמד השגריר בן-נתן על הת-נגדות צרפת להעניק לישראל את זכויות העדיפות הכל-ליות במסגרת העדיפויות שהוענקו לקבוצת הארצות המתפתחות, ועל ההצעות הצרפתיות שהיו קיימות או להשתוות ביורד הפגיעות אשר ייגרמו לישראל עקב הר-חבת הקהיליה והדיון מחדש בהסכם הקיים בין הקהיליה לבין ישראל.

2. הדברים בצורה שנאמרו על-ידי השגריר בן נתן מבטאים נאמנה את עמדת המשרד לגבי יחסי ישר-אל—צרפת. אני סומך את ידי עליהם.

3. עם ממשלת צרפת לא קוימו כל שיחות לאח-רונה, פרט לשיחות הרגילות של השגרירים במישור הדיפלומטי. צרפת מקיימת את מגעיה עם ממשלות ערב מזה ועם ממשלת ישראל מזה לפי אמות-מידה שונות, הן מבחינת התוכן והרוח והן מבחינת הצורה החיצונית.

4. מדיניות צרפת היא רחוקה מהיות מאוזנת, ורצוי שכל מי ששואף כמונו לשיפורים של יחסי ישראל—צרפת לא יהיה שררי באשליה ששיפור המיחול כבר התרחש.

חוברת ל"ה, ישיבה שכ"ד

— שאלות ותשובות (ורדיגר, אבן, ש. כהן) —

2. האם קיימות הערכות שונות של משרד החוץ שלנו ושל השגריר בן-נתן בעניין עמדת צרפת כלפי ישראל?
3. האם נכון שנשיא צרפת הטיל וטו על רעיון החזרת השגריר בן-נתן לישראל?

שר-החוץ א. אבן:

1. הידיעה איננה נכונה. לא היה כל בירור או דיון כנזכר. ממשלת צרפת לא הביעה שום תרעומת על דבריו של שגרירנו.
2. התשובה שלילית.
3. ראה התשובה לשאלה 1.

17. סיוע לפליטים הפלשתינאים מטעם

הקהילה האירופית

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום כ"ג בסיון תשל"ב (5 ביוני 1972):

בידיעה שמקורה לוקסמבורג נמסר כי שרי החוץ של עשר מדינות השוק האירופי המורחב באו לידי הסכם עקרוני בדבר הגשת סיוע לפליטים הפלשתינאים במשותף על-ידי ארצות השוק.

אבקש לדעת:

- א. האם נכונה ידיעה זו?
- ב. אם כן — האם הובא ההסכם הנ"ל לידיעת ממשלת ישראל?

שר-החוץ א. אבן:

א. על-פי הדעת דובר רשמי של ועדת השוק האירופי בלוקסמבורג ב-27 במאי 1972 נתנו שרי החוץ של עשר מדינות הקהילה האירופית את הסכמתם באו"פ עקרוני להכנית מתואמת של סיוע לפליטים בלי להתייחס לצדדים המדיניים של הבעיה.

ב. התשובה היא שלילית. מועצת שרי החוץ של הקהילה טרם הביאה דבר הסכמתה כנ"ל בנושא הפליטים לידיעת ממשלת ישראל.

18. הודעתה של ממשלת צרפת בעניין הטבח בלוד

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר החוץ ביום כ"ה בסיון תשל"ב (7 ביוני 1972):

העתון "הארץ" מיום ה' 1 ביוני 1972, מוסר כי בהודעה פורסמה ממשלת צרפת ביום ד', 31 במאי 1972, ובה גינוי על הטבח בלוד, נכללה הפיסקה הבאה: "ממשלת צרפת יכולה רק להביע את הפתעתה מכמה הצהרות ישראליות רשמיות".

אבקש לדעת:

- א. האם הפיסקה המצוטטת אמנם נכללה בהודעה הצרפתית?
- ב. אם כן — האם ביקש שגריר ישראל בצרפת בהזדמנות למה מתכוון הפסוק המצוטט?
- ג. האם מסר שגריר ישראל את תגובת ממשלת ישראל לנוכח ההודעה ההתחמקות של ממשלת צרפת?

שר-החוץ א. אבן:

א. כן.

ב. לשגריר ישראל נאמר כי הכוונה להצהרות המטילות את האחריות על הטבח בלוד על חברת התעופה הצרפתית "אייר פראנס".

אבקש לדעת:

- א. האם נכונה ידיעה זו?
- ב. אם כן — מה בדעת משרדו לפעול למען סכל את המזימה הזאת?

שר-החוץ א. אבן:

א. בידי משרד החוץ אין מידע המאשר את מה שנאמר בכתבה הנוכרת בשאלתה.

ב. הבענו שוב לכל הממשלות האירופיות את התנגדותנו לאותו מסמך. בישיבת מועצת השרים האחרונה לא נדונו עניינים מדיניים הנוגעים למזרח התיכון. היה דיון מועיל על יחסי הקהילה האירופית עם מדינות כשראלי שחתמו על הסכמים עם הקהילה.

בסיור האחרון באירופה שמעתי הסתייגויות מאותו מסמך, וברור כי איננו משקף את מדיניותו המאוחדת והסופית של עשר המדינות אשר יהיו חברות בקהילה מראשית 1973.

15. מחאה על עמדתה האנטי-ישראלית של צרפת בוועדת האו"ם לזכויות האדם

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום י"ח בסיון תשל"ב (31 במאי 1972):

בעתונות נמסר, כי נשיא צרפת מר פומפידו אמר לאישיות יהודית-צרפתית שדעתו אינה נוחה מהצבעות תיה של צרפת בוועדת האו"ם לזכויות האדם ושהוא בעצמו היה מצביע נגד ההחלטות של אותה ועדה.

אבקש לדעת:

- א. האם ידוע לכבודו על כך?
- ב. האם מיחתה ממשלת ישראל על צעדה זה של צרפת ומה היתה תגובתה?

שר-החוץ א. אבן:

א. למשרד החוץ לא נמסר רשמית על-ידי שום גורם על התבטאות נשיא צרפת פומפידו כפי שמתוארת בשאלתה.

ב. כן. נציגי ישראל הביעו תרעומת קשה בפני משרד החוץ הצרפתי על צורת הצבעתה של צרפת בוועדת האו"ם לזכויות האדם ב-22 במארס 1972 בעניין ההחלטה על המצב בשטחים. כידוע היתה צרפת המדינה היחידה מחוץ לגושים הערבי והסובייטי שהרימה את ידה בעד אותה החלטה.

16. דברי השגריר א. בן-נתן על עמדת צרפת כלפי ישראל

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום י"ח בסיון תשל"ב (31 במאי 1972):

בעתון "הארץ" פורסמה ידיעה כי ממשלת צרפת שקלה באחרונה לבקש מממשלת ישראל שתחזיר את השגריר אשר בן-נתן ממקום כהונתו בפאריס, אך הנשיא פומפידו עיכב כל פעולה בנושא זה. בידיעה, המסתמכת על שגריר רם-דרג של מדינה ידידותית לישראל, נאמר כי כמה פקידים במשרד החוץ הצרפתי אמרו כי הם מוועזעים מגישתו של מר בן-נתן לבני עמדת צרפת כלפי ישראל והם שהציעו כי יש לבקש את ממשלת ישראל להחזירו.

אבקש לדעת:

1. האם נכונה ידיעה זו?

העובדה שאם תתחדש שליחות יארינג יהיה בה אולי כדי למנוע חידוש האש במזרח התיכון.

ג. התשובה שלילית. אין ממשלת שבדיה ממונה על השגריר יארינג בתפקידו כשליח המזכיר הכללי של האו"ם למזרח התיכון.

21-22. ידיעה בדבר דרישת צרפת מישראל

להימנע מפעולות נגד לבנון

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום א' בתמוז תשל"ב (13 ביוני 1972):

בעתונים לבנוניים פורסמו ידיעות המוסרות כי צרפת נקטה פעולה דיפלומטית והזהירה את ישראל כדי למנוע תגמול ישראלי על ההתקפה בלוד. לפי הידיעה, תחת הכותרת "אזהרה של פומפידו לישראל", נמסר כי צרפת הבהירה לישראל שהיא לא תתעלם מפעולה שתהיה מכוונת נגד לבנון ושאינן לבנון אחראית לפעולה שנעשתה בשדה התעופה לוד.

אבקש לדעת:

א. האם נתקבלה בישראל אזהרה כגון זו של צרפת?

ב. אם כן — מה היתה תגובת ישראל?

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום ו' בתמוז תשל"ב (18 ביוני 1972):

העתון "ידיעות אחרונות" מיום ה', 8 ביוני 1972, מוסר כי ממשלת צרפת הזהירה את ישראל כי לא תבצע פעולות תגמול נגד לבנון בעקבות הרצח ההמוני. אבקש לדעת:

א. האם נכונה הידיעה?

ב. אם כן — מה היה הנוסח המדויק של האזהרה הצרפתית?

ג. מי מסר את האזהרה בשם ממשלת צרפת?

ד. מה היא תגובת ישראל נוכח אזהרה זו?

שר-החוץ א. אבן:

הידיעה אינה נכונה. לא היתה שום אזהרה כזאת. זהו מאמץ של עתונות ערבית להביא לידי מתיחות גוס-פת בין צרפת לישראל.

23. ידיעות בעניין כוונת ברית-המועצות לחדש את היחסים עם ישראל

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום א' בתמוז תשל"ב (13 ביוני 1972):

אודה לכבודו אם ישיבני:

האם יש אמת בידיעות חוזרות ונשנות שמוסקבה פנתה לישראל והציעה חידוש היחסים הדיפלומטיים?

שר-החוץ א. אבן:

אני מכחיש הכחשה חוזרת ונשנית את הידיעות החוזרות ונשנות, בדיוק כפי שעשיתי בתשובות חוזרות ונשנות על שאלות חוזרות ונשנות בכנסת.

24. שיחות הנשיא ניקסון במוסקבה בעניין המזרח התיכון

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום א' בתמוז תשל"ב (13 ביוני 1972):

אודה לכבודו אם ישיבני:

ג. שגריר ישראל מסר למשרד החוץ הצרפתי במ-לוא היקפה את תגובת ממשלת ישראל על מקרה הרצח בלוד.

19. דרישת ישראל מצרפת להגביר את אמצעי הבטחון במטוסים היוצאים בכיוון לישראל

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום כ"ו בסיון תשל"ב (8 ביוני 1972):

העתון "ידיעות אחרונות" מיום ה', 1 ביוני 1972, מוסר כי ארבעה ימים לפני הרצח ההמוני בנמל התעופה בלוד הזהיר שגריר ישראל בפאריס אשר בן-נתן את מיינסטרוין החוץ הצרפתי, כי מחבלים ערביים מתכננים התקפה על מטוס נוסעים צרפתי או מתוכנן. אזהרה זאת נמסרה, לפי הידיעה, למנהל מיינסטרוין החוץ הצרפתי אדבר אלפאן וממנו הועברה גם לחברת "אייר פראנס".

אבקש לדעת:

א. האם נכונה הידיעה?

ב. אם כן — מה היה הנוסח המדויק של האזהרה הישראלית?

ג. מה היתה תגובת מר אלפאן על אזהרה זו?

שר-החוץ א. אבן:

א. הידיעה אינה מדויקת.

ב. במסגרת ההוראות שנשלחו למספר שגרירים ישראליים נפגש גם שגרירנו בפאריס מר אשר בן-נתן עם המזכיר הכללי של משרד החוץ הצרפתי ב-26 במאי 1972. מר בן-נתן העלה חששותיו מאפשרות שטרוריס-טים ערביים ינסו לבצע פעולות נקם על הכשלת חטיפת מטוס "סבנה" וביקש הגברת אמצעי הבטחון בכל המטוסים, מכל החברות, היוצאים מפאריס או דרכה בכיוון לישראל.

ג. המזכיר הכללי של משרד החוץ הצרפתי גינה מעשי השוד האווירי, הכיר בצורך לעשות את הכל כדי למנוע מעשים כאלה והבטיח להעביר את בקשתנו למשרדים הנוגעים בדבר.

20. עמדת שבדיה לגבי שליחותו של יארינג

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום א' בתמוז תשל"ב (13 ביוני 1972):

נמסר כי ראש ממשלת שבדיה מר אולף פלמה הביע דעתו באוני שר החוץ בפגישתם בשטוקהולם, שאם ניתן יהיה לחדש בהצלחה את שליחות יארינג, תהיה זו תרו-מה לקידום הסדר ולפחות ערובה להמשך הפסקת האש.

אבקש לדעת:

א. האם נכונה ידיעה זו?

ב. אם כן — האם חל שינוי בעמדת שבדיה לגבי שליחותו של יארינג ועמדת ישראל?

ג. האם העלה כבוד השר בשיחתו עם מר פלמה את העובדה שיארינג היה חבר פעיל במפלגה הנאצית בשבדיה בתקופת הנאצים בגרמניה?

ד. אם כן — מה היתה תגובתו של מר פלמה?

שר-החוץ א. אבן:

א. התשובה חיובית.

ב. ראש הממשלה מר פלמה לא התייחס למהות שליחותו של יארינג ולאופן ניהולה; הוא הסתפק בציון

חוברת ל"ה, ישיבה שכ"ד

— שאלות ותשובות (ורדיגר, אבן, ידיד, סנהדראי, ארבל-אלמוזילינו) —

התערוכה הישראלית...יום אחד לפני בוא המזכיר הכ"ל. התעוררה בעיה בטחונית ועלה קושי להניף לראווה בולטת את דגלי קפריסין והאום, שעה שמדובר בביקור רשמי ראשון של ד"ר ולדהיים באי.

(ג) השאלה היחידה שנשאלה בעניין הדגלים על-ידי קצין המינהלה הראשי של האום — וזו הופנתה למלון "הילטון" — היתה אם דגלי ישראל יישארו מונפים במשך שהותו של המזכיר הכללי, והתשובה על כך היתה חיובית. בשום שלב לא ביקש שום קצין המינהל את הסרת הדגלים.

(ד) לפיכך, וביחד גובה השיקול הבטחוני, הוחלט לשכן את המזכיר הכללי במלון אחר.

(ה) אותה החלטה היתה מתקבלת ביחס לכל תערוכה מסחרית של מדינה כלשהי, ולפיכך מיותר לומר שלא יכלה להיות כוונה לפגוע בישראל.

היו"ר ט. סנהדראי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת מנחם ידיד.

מנחם ידיד (גח"ל):

אני מבקש לדעת — וזה משתקף בשאלתה שלי: האם נציג האום בקפריסין הודיע על החלטתו להעביר את ד"ר ולדהיים למלון אחר כתוצאה מהנפת הדגל הישראלי או לא.

שר-החוץ א. אבן:

לא. לפי ההסברים שקיבלנו במרכז האום חלה ההעברה בגלל עצם קיומה של התערוכה, על הסיכויים הבטחוניים הכרוכים בקיומה. ההסברים ששמענו הם בדיוק אלה שהשמעתי.

27. ידיעות על יומה מטעם רוסיה לחידוש

היחסים עם ישראל

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזילינו שאלה את שר החוץ ביום ו' בתמוז תשל"ב (18 ביוני 1972):

נוכח הפירסומים שהיו במספר עתונים על כך שהיו מגעים יוזמים על-ידי ברית-המועצות לחידוש היחסים הדיפלומטיים בין ישראל לברית-המועצות, רצוני לשאול את כבודי:

1. האם היו מגעים כאלה, רשמיים או בלתי-רשמיים?

2. אם כן — מה התוצאות?

3. מה היא עמדת ממשלת ישראל לגבי יוזמות כאלה?

שר-החוץ א. אבן:

לשאלה 1: התשובה היא שלילית.

לשאלות 2—3: מסתבר מהתשובה לשאלה 1.

28. רשימת המדינות שגינו את הפשע שנעשה בלוד

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזילינו שאלה את שר החוץ ביום ו' בתמוז תשל"ב (18 ביוני 1972):

רצוני לשאול את כבודי:

1. אילו מדינות גינו את הפשע המתועב שבוצע בשדה התעופה בלוד על-ידי מרצחים אשר שוגרו על-ידי החזית לשיחרור פלשתינ?

2. אילו מדינות הסתייגו רשמית מפשע זה?

האם נכונה הידיעה כי הנשיא ג'קסון אמר בשיחותיו עם ברז'נייב שארצות-הברית אוננה רואה חובה לעצמה לסמוך ידיה על שאלון יארינג מ' 8 בפברואר אשתקד?

שר-החוץ א. אבן:

בסיום שיחותיו של הנשיא ג'קסון במוסקבה פורסמה הודעה רשמית הכוללת פסקה על המזרח התיכון. הודעה זו ביטאה את תוכן השיחות. היא איננה כוללת איזכור לאותו התוכי. אינני מסוגל ואיני רוצה לשים את עצמי דובר לממשלת ארצות-הברית על אודות פרטי שיחותיו של הנשיא בנושא השאלתה כבנושאים אחרים.

25—26. נסיבות ביטול איכסונו של מזכיר האום

במלון "הילטון" בניקוסיה

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום א' בתמוז תשל"ב (13 ביוני 1972):

בעתונות נמסר שכאשר הגיע למלון "הילטון" בניקוסיה מזכיר האום ד"ר קורט ולדהיים וראה שעליו מתנוססים דגלים ישראליים בגלל יריד המסחר הישראלי המתקיים שם, החליט לא להיכנס לבניין. בידיעה אחרת נמסר כי הישראליים נתבקשו להוריד את דגל ישראל.

אבקש לדעת:

א. האם נכונה ידיעה זו?

ב. אם כן — מה תהיה תגובתנו על התנהגות תמונה זו של מזכיר האום?

חבר-הכנסת מ. ידיד שאל את שר החוץ ביום ו' בתמוז תשל"ב (18 ביוני 1972):

בעתון "הארץ" מתאריך כ"ו סיון תשל"ב (8 ביוני 1972) התפרסמה ידיעה שבה נאמר: פקיד או"ם תבעו לסלק דגלים ישראליים בניקוסיה לרגל ביקור קורט ולדהיים.

לסופר "הארץ" נמסר כי ביטול הזמנת המקומות לד"ר ולדהיים ב"הילטון" שבניקוסיה נעשה בגלל החשש שמזכיר האום יצולם על רקע הדגלים הישראליים המתנופפים עליו.

אודה לכבודו אם ישיבני:

א. האם הידיעה נכונה?

ב. האם החלטה נציג מזכיר האום נמסרה לידי-עת שגריר ישראל בקפריסין?

ג. האם מחה משרד החוץ על פגיעה זו?

שר-החוץ א. אבן:

המזכיר הכללי של האום, ד"ר ולדהיים, הגיע לביקור בניקוסיה ב-6 ביוני. הזמנה בשבילו במלון "הילטון" בוטלה לפני הגיעו לעיר והוא שוכן במלון אחר. בידיעות שמקורן בניקוסיה נאמר כי ההזמנה בוטלה בגלל הנפת דגלי ישראל בחזית מלון "הילטון", שבו התקיימה באותם ימים תערוכה מסחרית ישראלית.

בהעדר המזכיר הכללי ממרכז האום בניו-יורק העלה נציגו באום, השגריר תקוע, את העניין בדרג גבוה במזכירות האום. המזכירות בדקה את הדבר וב-הסבר אשר מסרה לנציגו באום נכללו הדברים הבאים:

(א) המזכיר הכללי לא ידע על העניין עד שהובא לתשומת-לבו על-ידי נציג ישראל באום.

(ב) לאנשי המינהלה של האום בניקוסיה, אשר טיפלו בביקורו של המזכיר הכללי, נודעה עובדת קיום

שר החוץ א. אבן:

1. הידיעה אינה נכונה.

2. אי-הדיוק מלכתם במלה אחת: בכתבה נכתב שאמרתי כי "יש הסכמת הממשלה לתכנית אלון". מה שאמרתי הוא כי "אין הסכמה בממשלה לתכנית זו". פרט לשוני זה, המשפט המצוטט מדויק. הוספתי כי הממשלה לא קבעה כלל עמדה חיובית או שלילית כלפי אותה תכנית, אם כי דעותיהם של רוב חבריה ידועות.

31. שמירה על מוסדות ישראלים בצרפת

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום ו' בתמוז תשל"ב (18 ביוני 1972):

סופר "מעריב" בפאריס מר גיל קיסרי מציין בע-
תונו מיום 2 ביוני 1972, כי משטרת פאריס לא נענתה
לבקשה ישראלית, למחרת התקפת הרצח בלוד, להפקיד
שמירה על משרדי "אל על", "צים" ולשכת התיירות
הישראלית בפאריס. כן מוסר הכתב כי בתגובה לבקשה
הישראלית ציינו קציני המשטרה הצרפתית כי החשש
הוא דווקא מפני פעולות גמול ישראליות.

אבקש לדעת:

1. האם הופנתה למשטרת צרפת בקשה לשמור
על מוסדות ישראלים בצרפת?

2. אם כן — מי פנה ולמי היתה הפנייה?

3. מה היא התשובה הצרפתית?

4. מה הם הצעדים שנקטת ישראל כדי לפעול
להבטחת מוסדות ישראלים בפאריס מפני התנכלויות?

שר החוץ א. אבן:

1. התשובה חיובית.

2. שגירותנו בפאריס הפנתה את הבקשה למשרד
החוץ הצרפתי.

3. שלטונות צרפת הראו הבנה לפנייתנו ונענו לב-
קשתנו.

4. בהתאם לנוהג הבין-לאומי, השלטונות המקו-
מים אחראיים לבטחון המוסדות הישראליים. כאמור
בתשובה לשאלה 2, משרד החוץ פנה בנדון לשלטונות
צרפת.

32. שיחת שר החוץ עם ראש ממשלת שבדיה בעניין שליוחות יארינג

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום ו' בתמוז
תשל"ב (18 ביוני 1972):

העתון "מעריב" מיום חמישי, 8 ביוני 1972, מוסר
מאת שליח העיתונות הישראלית בשבדיה, יהושע תדמור,
כי ראש ממשלת שבדיה חזר והביע את תמיכתו בחידוש
שליוחותו של גונאר יארינג במזרח-התיכון. עוד מוסיף
הכתב: "השיחה, שארכה שעה והתנהלה באווירה נוחה
וידדותית למדי, גרמה שינוי בסיסי בעמדת מר פלמה,
התומך עתה יותר מתמיד בחידוש שליוחות יארינג".

אבקש לדעת:

א. האם יכול כבוד השר למסור מה היתה עמדת
ישראל, כפי שהביע אותה בהקשר זה, כלפי חידוש
שליוחותו של גונאר יארינג במזרח התיכון?

ב. האם אמר כבוד השר לראש ממשלת שבדיה
כי יש צורך בחידוש שליוחות יארינג כפי שמשתמע
מן הכתבה האמורה?

ג. אם לא — מה היתה עמדת ראש ממשלת
שבדיה בנושא זה?

3. אילו מדינות הביעו רגשי השתתפותן בצער
לממשלת ישראל?

שר החוץ א. אבן:

1-2. המדינות הבאות גינו או הסתייגו בפומבי
מהפשע בשדה התעופה בלוד: אוסטרליה, איטליה, בל-
גיה, בריטניה, דנמרק, הולנד, הרפובליקה הפדרלית ה-
גרמנית, גרובניה, צרפת, ותיקאן, אוסטרליה, יפן, אל-
סלבדור, אקוודור, ארגנטינה, בוליביה, ברזיל, האיטי,
הרפובליקה הדומיניקנית, ונצואלה, מקסיקו, צ'ילה, קו-
לומביה, קוסטה-ריקה, ארצות-הברית וקנדה.

3. המדינות הבאות הביעו רגשי השתתפות בצ-
ערו: שבדיה, קניה ואחיופיה.

29. יחסי ישראל-מלטה

חבר הכנסת א. שוסטק שאל את שר החוץ ביום ו'
בתמוז תשל"ב (18 ביוני 1972):

ידיעות בעתון "הארץ" וידיעות אחרונות מיום
ב', 8 במאי 1972 מוסדות על מתיחות חמורה שנש-
תרה לאחרונה ביחסי מלטה עם ישראל. בידיעות
נאמר כי ראש ממשלת מלטה סבור שישדראל לא סיעה
לו די הצורך בשעת מאבקו לחידוש ההסכם עם ברי-
טניה על השליטה בגמולי מלטה.

אבקש לדעת:

1. האם נכונות הידיעות?

2. אם לא — האם התקיימו לאחרונה מגעים
עם ראש ממשלת מלטה, מר מינטוף?

3. אם כן — האם נרמזו במגעים אלה על שינוי
ביחסה של ממשלת מלטה לישראל?

4. אם כן — האם נמסרה סיבה לכך?

5. אלו אמצעים נקט משרד החוץ נוכח התפת-
חות זו למען שיפור היחסים עם מלטה?

שר החוץ א. אבן:

1. הידיעות אינן נכונות — ראה תשובתי שניתנה
היום לשאלתה של חבר הכנסת שלום כהן בעניין זה.

2. כן, שגריר ישראל נפגש עם ראש ממשלת
מלטה ב-6 ביוני 1972. אני קיימתי חילופי מכתבים
אתו בחודש מאי. לפני כמה ימים נפגשה אתו ראש
הממשלה בווינה.

3. במגעים אלה ובחילופי-דברים אחרים לא נאמר
דבר על שינוי ביחסה של ממשלת מלטה לישראל.

4-5. ראה התשובה לשאלה 3.

30. דברי שר החוץ על תכנית אלון

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום ו' בתמוז
תשל"ב (18 ביוני 1972):

בעתון "הארץ" מיום 27 באפריל 1972 מפרסם דן
מרגלית דיווח על מגעיו של שר החוץ מר אבא אבן
בארצות-הברית. בין השאר ציין מר מרגלית כי בשי-
חתו עם שר החוץ האמריקאי, מר רוג'רס, אמר אבא
אבן כי "יש בממשלה הסכמה בקשר להצעות שהועלו
על-ידי יגאל אלון בדבר הצורך בגבולות בטחון והרצון
להימנע מלצרף לישראל אוכלוסיה ערבית גדולה".

אבקש לדעת:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם לא — במה אין היא מדויקת?

חוברת ל"ה, ישיבה שכ"ד

— שאלות ותשובות (אבן, בן-מאיר, מיקוניס, אבנרי) —

34. דברי נשיא סגנאל על מדיניות ישראל כלפי מצרים

חבר הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר החוץ ביום ט' בתמוז תשל"ב (21 ביוני 1972):

בראיון מיוחד לשליו "מעריב" בדאקאר, שפורסם בעתון זה ב-9 ביוני 1972, אמר נשיא סגנאל, מר ליאו פולד סגנור, בין השאר: "ישראל אמרה לנו מפי רב" אלוף דיון, בנכחות מרת מאיר, כי ישראל לא זו בלבד שאיננה רוצה בסיפוח חלק מאדמת מצרים, אלא אף איננה זקוקה לכך". הנשיא סגנור הוסיף ואמר: "השאלה היא, מה גרם לקפאון אחרי הדברים שנאמרו לנו. לי נראה, שכל עוד אין ישראל חוזרת ומאשרת את ההצ' הרה הזאת, אי-אפשר לחדש את המשא-ומתן... אני סבור, שלולא היתה ישראל מתכחשת לתשובתה, אפשר היה לחדש את שלוחות יארינג".

בקשר לדברים אלה אבקש לדעת:

1. האם מוכן השר לאשר, שאמנם הובאה לידעת הנשיא סגנור עמדת ממשלת ישראל, כי "לא זו בלבד שאיננה רוצה בסיפוח חלק מאדמת מצרים, אלא אף איננה זקוקה לכך"?

2. אם אמנם זאת עמדתה המוצהרת של ממשלת ישראל — משום מה סירבה להכריז, כי אכן לישראל אין כל תביעות טריטוריאליזם ממצרים ומוכנה על יסוד זה למשא-ומתן על הסכם לשלום עם מצרים?

3. המוכן כבוד השר להגיב על דעתו של הנשיא סגנור, כי כל עוד אין ישראל חוזרת ומאשרת את ההצ' הרתה הנ"ל אי-אפשר לחדש את המשא-ומתן עם מצרים באמצעותו של ד"ר יארינג?

שר החוץ א. אבן:

בעת הישיבות, אשר נתקיימו בירושלים עם משלחת ארבעה נשיאי אפריקה בראשותו של הנשיא סגנור, לא הושמעו הצד הישראלי את הדברים המוזכרים בשאלות חבר הכנסת מיקוניס. הושמעו על-ידי ראש הממשלה המושגים שחזרתי עליהם בעצרת האו"ם, לאמור: אין לישראל מה שקרוי "מדיניות סיפוחית", אך יש לה תביעה צודקת לשינויים בקווי שביטת-הנשק הקודמים, אשר יושגו במשא-ומתן והסכם שלום שמג' מתם להבטיח בטחון ומניעת מלחמות נוספות.

35. נתונים על קונסולי כבוד בישראל

חבר הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום ט' בתמוז תשל"ב (21 ביוני 1972):

אבקש לדעת:

1. מה הוא מספרם של קונסולי הכבוד ונושאי תארי כבוד קונסולריים אחרים בישראל?
2. כמה מתוכם הם אזרחים ישראליים?
3. מה הן הזכויות (אם בכלל) המוקנות לנושאי התארים הנ"ל, לרבות זכויות מיסוי, כמובן?

שר החוץ א. אבן:

1. מספר קונסולי הכבוד מכל הדרגים בישראל, לאמור: קונסול כללי, קונסול או סגן קונסול, הוא 70; נוסף לכך יש סוכן קונסולרי אחד. אין נושאי תארים קונסולריים של כבוד אחרים.
2. כל קונסולי הכבוד הם אזרחים של ישראל או תושביה.
3. בהתאם לנוהל הבין-לאומי ואמנת וינה ליח-

שר החוץ א. אבן:

א. עמדת ישראל, כפי שהבעתי אותה באוני ראש ממשלת שבדיה ואנשי שיחי האחרים, היא כי המכשול לקיום שלוחות יארינג עכשיו הוא קיום הזכירו של השגריר יארינג מיום 8 בפברואר 1971 והחלטת עצרת האו"ם מ-13 בדצמבר. שני מסמכים אלה אינם מוסכמים על-ידי הצדדים הנוגעים בדבר, כי ישראל דוחה אותם. על כן חידוש שלוחות יארינג אפשרי אם יתבסס במפורש ובמוצהר רק על המנדט אשר ניתן לו בסעיף 3 של החלטת מועצת הבטחון 242 תוך ניתוק השליחות מהמסמכים הנוכחים.

ב. התשובה שלילית. היפוכו של דבר הוא הנכון. אני רואה אפשרות מועילה לחידוש השליחות רק אם תנותק במפורש מאותם המסמכים.

ג. אינני מתכוון לפרסם דברים ששמעתי מפי ראש ממשלת שבדיה. אין לי שום יסוד להאמין כי בעמדתו בעניין שלוחות יארינג חל מפנה. אני מקווה כי עמדת ישראל מובנת לו עכשיו יותר מאשר קודם.

33. מנוחת שבת לעובדי המחלקה לשיתוף-פעולה

בין-לאומי בחוץ-לארץ

חבר הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החוץ ביום ט' בתמוז תשל"ב (21 ביוני 1972):

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. מה הנוהג ומה הן ההוראות הניתנות על-ידי משרדך למומחים מטעם המחלקה לשיתוף-פעולה בין-לאומי העובדים בארצות שבהן יום המנוחה הוא יום ראשון?

2. האם סגל השגרירות הישראלית עובד בשבתות באוני ארצות?

3. אם לא — מה הסיבה שמומחים מטעם המחלקה לשיתוף-פעולה בין-לאומי נאלצים לעבוד בשבתות ובחגי ישראל?

שר החוץ א. אבן:

1. ברוב המדינות שבהן פועלים מומחים מטעם המחלקה לשיתוף-פעולה בין-לאומי נהוג שבוע עבודה של חמישה ימים ואין כלל צורך לעבוד בשבת. במדינות שבהן נהוג שבוע עבודה של שישה ימים יש למנוחה הישראלי אפשרות מלאה לשבות בשבתות ובחגי ישראל, וזה בהתאם לסעיף 20 של החוזה, לאמור: "העובד יהיה זכאי ליום מנוחה אחד בשבוע וכן לחופשת חגים בימי החג הרשמיים של מדינת ישראל, ולא יהיה רשאי לוותר על ימי מנוחה אלה".

מומחים ומשפחותיהם המשרתים במקומות מרו-חקים מקבלים ממשרד החוץ הוצאות נסיעה והש' תתפות בהוצאות הקיום כדי לבלות פעמיים בשנה בחגי ישראל בבירה יחד עם כל המושבה הישראלית או בק' הילה היהודית הקרובה.

2. סגל השגרירות הישראלית אינו עובד בשבתות.

3. לא ידוע על שום מקרה שמומחה ישראלי מט' עם המחלקה לשיתוף-פעולה בין-לאומי נאלץ לעבוד בשבתות ובחגי ישראל. זאת ועוד: כדי לאפשר למומחים, המקפידים על כשרות, לשרת בשליחות המחלקה לשיתוף-פעולה בין-לאומי במדינות שבהן אינה קיימת קהילה יהודית, מעניק משרד החוץ לכל משפחה תוספת מיוחדת בסך 30 דולר לחדש להזמנת מזון כשר.

הצורה שבה נתקבלה ההחלטה כביכול והעדרה של הסתייגות ברורה.

5) כנהוג וכצפוי נתקבלה ההחלטה עויינת עקב לחצם של גורמים ערביים המהווים חלק נכבד של אירגון מדינות אפריקה. אף-על-פי-כן לא נראה לי כי על מדינת ישראל לשנות את עקרונות מדיניותה באפריקה. אם עומדת לפנינו הברירה לצמצם את פעילותנו באפריקה כתגובה על החלטה עויינת זו, או לקיים את קשרי הידידות הדו-צדדיים עם מרבית מדינות אפריקה ולהגביר את המאמץ להביא לדי יתר-הבנה גם בפורים מים בין-אפריקניים ובין-לאומיים, הרי אין לי ספק שההכרעה חייבת ליפול לטובת יתר-טיפוח בקשרים ויתר-מאמץ. העובדה שלערכים משקל אריתמטי ופר-למנטרי הרבה יותר גדול משיש לישראל היא עובדה שאין לשנותה, אולם יש לפעול לצימצום פגיעתה של עובדה זו.

37. מדיניותן של ארצות סקנדינביה ובריטניה בשאלות המזרח התיכון

חבר-הכנסת ר. ארזי שאל את שר החוץ ביום י"ד בתמוז תשל"ב (26 ביוני 1972):

אבקש לדעת:

מה היא המדיניות הנוכחית של ממשלות ארצות סקנדינביה ובריטניה בשאלות אזורנו כפי שהיא משתקפת מהשיחות שקיים כבודו בביקורו האחרון בארצות אלו?

שר-החוץ א. אבן:

עם כל הממשלות הללו נתקיימו בירורים מועילים במישור הדו-צדדי. במיוחד קודמו כמה עניינים דחופים הקשורים בהצטרפות הקרובה של שלוש מהן (בריטניה, דנמרק, נורבגיה) לקהילות האירופיות.

כל הממשלות האלה שואפות לשלום במזרח התיכון והיו רוצות לראות בקיום מהלך משמעותי של משא-ומתן. כולן תומכות בהחלטת מועצת הבטחון 242 ובשי-ליחות השגריר יארינג. לא הועלו באזורי שום הצעות לפתרון הסיכסוך. קיימת הכרה כללית כי בהפסקת-האש ובמאזן הכוחות נתגלתה יציבות יותר גדולה מכפי שכמה מאנשי שיחי חזו לפני זמן מועט. אך יש דאגה פן העדר תזונה לקראת משא-ומתן רציני יסכן הישגים אלה. בכל ארבע הארצות היו בימי ביקורי גילויי תמיכה ואהדה מצד אמצעי התקשורת. ביטויים אלה היו הרבה יותר רבים וחזקים מגילויי הסתייגות המובעים בכמה חוגים.

לא מצאתי שום תמיכה ברעיון שעניין המזרח התיכון יידון בוועידת השלום והשיתוף של אירופה, באשר קיימת הרגשה כי למשא-ומתן ישראלי-ערבי יש אפ-שרויות ומסגרות משלו.

מצאתי התרשמות כללית מהעובדה כי חלה הת-קדמות בסיכסוכים בין-לאומיים באסיה ובאירופה. רק במקרה שהצדדים הסכימו לקשור מגע ישיר. זה היה לפני ההפגנה האחרונה של אמת זו — פגישת ראשי הודו ופקיסטאן — אחרי מלחמה אכזרית וללא תנאים מוקדמים ובלי טענה שבעצם ההסכמה להיפגש יש משום פגיעה בכבוד או במעמד של ממשלה כלשהי.

סים קונסולריים משנת 1963. און זכויות-יתר לנושאי תארי כבוד אלה ואין פטור כלשהו ממיסוי.

כמחווה וכדי להקל על ביצוע תפקידם מקצות הרשויות המקומיות חנייה שמורה למשרדי הנציגויות של כבוד. כמו-כן ניתן שילוט מיוחד לרכב של נושאי תארי הכבוד הנזכרים לעיל.

נושאי תפקידים אלה ורעיותיהם מקבלים תעודת זהות מיוחדת.

36. תגובת ישראל על החלטת הוועידה של אירגון אחדות אפריקה בעניין המזרח התיכון

חבר-הכנסת ר. ארזי שאל את שר החוץ ביום י"ד בתמוז תשל"ב (26 ביוני 1972):

אבקש להשיבני:

מה הן ההשלכות של ההחלטות אשר נתקבלו בו-עידה של אירגון אחדות אפריקה ברבאט בשאלות המזרח הקרוב על מדיניות החוץ של ישראל ביבשת האפ-ריקנית?

שר-החוץ א. אבן:

1) אירגון אחדות אפריקה חזר וקיבל החלטה חד-צדדית ובלתי-מאוזנת בענייני המזרח התיכון. הח-לטה זו חותרת בעיקרה על החלטות של שנים קודמות, שבהן הסתמך האירגון על פירוש מסולף ומוטעה של המצב הבין-לאומי ושל החלטת מועצת הבטחון, כאילו נתבעת ישראל לסגת מכל השטחים המוחזקים, וזאת כביכול מיד וללא תנאים, תוך התעלמות מן העיקר, שהוא ההקשר של הסכם שלום ושל הסכם על גבולות בטוחים ומוסכמים. כן מסלפת החלטה זו את תיאורה של שליחות עשרת הנשיאים דאשתקד ומתעלמת לח-לוטין ממסקנותיהם והמלצותיהם של הנשיאים. כידוע שיבחה המשלחת את רצון השלום של ישראל והביעה סברה כי תשובותיה של ישראל מספיקות כדי להצדיק משא-ומתן במסגרת שליחות יארינג.

2) מן הדיווחים אשר התחילו להגיע מבירות ידי-דויות באפריקה מסתבר כי ההחלטה לא נתקבלה בצורה המתוארת בכלי התקשורת וכתעמולה הערבית. בוועדת הניסוח היו חילוקי דעות חריפים מאוד ולא נערכו כל דיון וכל הצבעה בפורומים המחייבים של האירגון — לא במועצת שרי החוץ ולא במועצת ראשי המדינות. מסתבר כי מתוך מאמץ למנוע פילוג ולטשטש את חילוקי הדעות הועברה החלטה, כעין הצהרה, ללא התנגדות מפורשת, אך לא כהחלטה שחלים עליה כללי הצבעה ותיקון.

3) מזור כי נציגי מדינות ידידותיות מסבירים לנו את העובדות הנזכרות לעיל במגעים פנימיים ומדיניים לפינוי שאין ההחלטה מחייבת אותם, וכן הסתייגו מתכ-נה של ההחלטה פה ושם בצורה מעורפלת, אולם בלי להביע הסתייגותם בפומבי בצורה חד-משמעית.

4) אנתנו מביעים בפני קברניטי מדינות אפריקה בכל הבהירות את דעתנו הן לגופם של עניינים והן לגבי

חוברת ל"ה, ישיבה שכ"ד
— הצעות לסדר-היום (סנהדראי, בגין) —

ד. הצעות לסדר-היום פתיחת משרד האירגון לשיחורור פלשתינ' בלונדון (הצעות חברי-הכנסת מ. בגין, א. אבנרי, ז. שובל)

הי"ר ט. סנהדראי:

את זכותו לארצו היחידה; איש "פתח" שואף לגזור מעם את זכותו הנצחית. הלוחם היהודי קם כדי לשחרר את ארץ-ישראל משלטון נכרי ולהשיב לעם את ריבונו; נותן; איש "פתח" שואף לשלול מעם את ריבונו המ"חודשת ולהטיל על ארץ-ישראל שלטון נכרי.

בהבדלים האלה, שמידה ושיעור אין להם, שהם כהבדלים בין אור לחושך, בין צדק לרשע, בין קדושה לטומאה, בין חיים למוות — בהבדלים האלה גם נכדה הפער הנראה לעיני כל בדברי ימינו. איש הדמים של "פתח" מבטיח להרוג כל איש ואשה בישראל. עתה נשים פדות כדי להבדיל ונוכיר כי הלוחם היהודי בנהלו מערכה נגד שלטון אמפריאלי אדיר-כוח פנה מן המוח-תרת אל שכניו הערביים בזו הלשון: "רוצים אנו לר-אותכם כשכנים טובים. ארץ-ישראל יש יד מקום גם בשבילכם, גם בשביל בניכם ובני בניכם, וגם בשביל מיליונים יהודים, שאין להם חיים אלא בארץ זאת. אנו מושיטים אליכם יד לשלום ולאחווה. אל תדחוה".

הלוחם היהודי, נאמן למטרתו האנושית ולשיטתו, בצאתו לפעולות קרב היה נוהג להזהיר כהאי לשון: "האוכלוסיה האזרחית, העברית והערבית, מתבקשת מע-תה ועד לביטול האזהרה לא לבוא למשרדים הממשל-תיים של בריטניה ולא להימצא בקרבתם, כי סכנת נפ-שות היא". או "מזהירים בזה את נהגי הקטרים האז-רחיים ואת האוכלוסיה האזרחית העברית והערבית" — במפורש: העברית והערבית — "לא לנסוע החל מהיום בדרכות". ועוד אפשר להביא דוגמאות כהנה וכהנה על מוסר המלחמה של הלוחם היהודי.

והנה בא כריסטופר מאיהו בהשוואותיו, שאין צורך לאבד עליהן אפילו מלה אחת כדי לדחות בסלידה ובשאת נפש. בוודאי, המטרה קובעת את השיטה, וה-שיטה מלמדת על המטרה.

בריטניה מוכנה להתיר לאירגון הרוצה להרוג יהו-דים באשר הם יהודים, וכך עשה, אירגון שעל-פי המו-שג של ימינו הוא במהותו ג'נוסידי — להתיר לו לפ-תוח משרד בארצה.

סבור אני, גברתי היושבת-ראש, כי לא רק זכותנו אלא גם חובתנו לומר באוני חברי הפרלמנט הבריטי, מעל במת הפרלמנט הישראלי, כי דווקא העם בממלכה המאוחדת חייב לגלות את הרגישות העמוקה ביותר ביחס לכל מעשה או מחלל שיש בו משוה מן העידוד לאירגון המכריז בגלוי על שאיפתו להרוג איש, אשה וילד בישראל.

מדוע? בריטניה שלטה בארץ הזאת. שלטונה היה קיים גם בשנות הארבעים. בינואר 1939 עמד אשמדיא על במת הרייכסטאג והכריז באוני כל העמים, לרבות העם הבריטי שצניגו שלט בארץ ישראל, לאמור: "אם תפרוץ המלחמה הבאה, פירושה השמדת היהודים באי-רופה". כעבור שמונה חודשים פרצה המלחמה. ומאי ועד מאי 1945, למעלה מחמש שנים, נערך מסע ההש-מדה.

בכל השנים ההן שלטה בריטניה בארץ ישראל, בבית הלאומי לעם היהודי — כפי שהיא הבטיחה והת-חייבה. והיא סגרה את הבית הזה ונעלה שעריו, היא

הכנסת תעבור לדיון בהצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת בגין, אבנרי ושובל: פתיחת משרד האירגון לשיחורור פלשתינ' בלונדון. יושב-ראש הכנסת והסגנים אישרו את דחיפתן של הצעות אלה. רשות הדיבור לחברי-הכנסת בגין, ואחריו לחברי-הכנסת אבנרי.

מנחם בגין (גח"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הנושא הוא — הריגת יהודים. זהו הנושא, ואין וולתו.

ממשלת בריטניה תיטיב לעשות אם לא תעסיק אותנו בהסברה מעמיקה של חוקיה הליברליים. אנו יודעים את החוקים האלה. אבל אנו גם יודעים שכאשר גובר האמפיריזם הבריטי, נמצאת דרך גם למנוע את כניסתם של אנשים שהוכרו כאזרחים — או בלשון היותר עתיקה: נתיניה של הוד מלכותה — לממלכה המאוחדת.

הבוקר כתב ה"טיימס" במאמר ראשי כי בריטניה העניקה הכנסת אזרחים לכל המהפכנים, החל בלנין. הכנסת אזרחים, מהפכנות — חובתנו להזכיר לעתון הנכבד, כי מעל עמודיו שלו, לפני זמן לא רב, פורסמה ידיעה מבית מרוקו לאמור: דובר ה"פתח" הגדיר כך את שאיפתו: "נעקור את המעיים מכל יהודי בארץ-ישראל, ומכל אשה הרה, כדי להרוג את הילד ברחמה". מלך מרוקו, חסאן, הוא שאישר רשמית כי כזאת היא התכנית של "פתח".

מהפכנות של ימינו — לעקור את המעיים מכל איש, להרוג ילד ברחם אמו.

ואילו ביום 21 במאס 1971 נשאל יאסר ערפאת על תכנית האירגון שהוא עומד בראשו. זו הייתה הת-שובה: "מטרתנו היא השמדת ישראל. לא תיתכן פשרה כלשהי. לא ייתכן תיווך כלשהו". משנשאל אותו יאסר ערפאת: האם "פתח" איננו רוצה בשלום? השיב: "לא, איננו רוצים שלום; אנו רוצים מלחמה ונצחון. בנינו שלום פירושו השמדת ישראל. זהו הפירוש, ואין אחר".

חבר הפרלמנט הבריטי כריסטופר מאיהו, שונא יש-ראל סוציאליסטי, או סוציאליסט אנטישמי, אמר אתמול בבית-הנבחרים, כי אם נתנו ליהודי ששירת את עמו בשנות הארבעים בשורות האירגון הצבאי הלאומי להי-כנס לבריטניה — למה לא ירשו ליאסר ערפאת להיות אורח של הממלכה המאוחדת? הוא טוען שיאסר ער-פאת הוא אדם תרבותי. הנה התרבות, המוכרת על-ידי סוציאליסט בריטי — לעקור את המעיים ולהרוג ילד ברחם אמו; השמדת ישראל; השלום פירושו השמדה.

אינני רוצה, גברתי היושבת-ראש, להתווכח עם כריסטופר מאיהו; הוא רק שכח להוסיף בפרלמנט שלו, כי בינואר השנה הוא התנגד בכל תוקף לכניסתו של אותו יהודי לבריטניה. אבל לכך אין כל חשיבות.

ההשוואה מעוררת שאט נפש. מן הדין שהיא תקו-מם את נפשו של כל אדם השוחר אמת וצדק. להבדיל בין לוחם יהודי לבין איש דמים ועוולה: הלוחם היהודי קם כדי להציל עם מהשמדה; איש "פתח" שואף להביא השמדה על עם. הלוחם היהודי קם כדי להחזיר לעם

נגד האגושות, לפי אמנת נירנברג; ששיאפתו המוכרות היא השמדת ישראל, שדרכו — הריגת יהודים.

ישמע איפוא קולנו, גברתי היושבת-ראש, נגד תועבה זו בימינו, בתקופת ההשמדה של היהודים, בת-קופת התקומה של עמנו בשארית כוחותיו, כי בשנים ההן החליטו הגרמנים להשמיד את היהודים ובריטניה החליטה לא להציל אותם.

אל תתן בריטניה עידוד לאלה ששיאפתם היא הריגת בני עמנו.

ה"ר ט. סנהדרי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, להצעה לסדר-היום באותו נושא.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אילו רצה הצ"ב האירי-הרפובליקני לפתוח משרד בירושלים, אין היינו נוהגים? אנתנו מדינה דמוקרטית ומותר להטיף בה לכל דעה, גם לדעה שהיא האירי צריך להיות מאוחד תחת דגל אחד. אך האם היינו מסכימים; שיקום כאן משרד של אירגון צבאי המנהל מלחמה בפועל נגד מדינה ידידותית, אירגון המגייס מתגדבים זרים לביצוע פעולות חבלה בלונדון, לחטיפת מטוסים בריטיים, לה"ריגת חיילים והריגת אזרחים בריטיים? אילו הסכמנו לכך, היה זה צעד פוליטי מובהק. זה היה חורג בהרבה מן הזכות הדמוקרטית להסביר עניין מדיני. קיומו של משרד אירי-רפוליקני כאן, הנפת דגל הצבא האירי-הרפובליקני כאן בעיר, ביקור מפקדי הצבא המחתרתי האירי כאן, בירושלים — כל אלה היו מהווים צעד לקראת הכרה פוליטית באירגון זה ותמיכה במטרותיו.

גברתי היושבת-ראש, הבה נבדיל בין האירגון הזה ובין העם הפלסטינאי. העם הפלסטינאי חי וקיים. רבים וטובים בעולם, וכמוהם רבים וטובים בישראל, רוחשים אהדה עמוקה לטרגדיה הלאומית שלו. רבים וטובים בעולם ובישראל מקווים שטרגדיה זו תגיע לסיומה ביימינו, וכי העם הערבי הפלסטינאי יגיע לשיחורזר לאומי, לעצמאות ולחירות במדינה פלסטינית לאומית, שתקיים יחסי רעות ושותפות עם מדינתנו שלנו הלאומית, מדינת ישראל.

אם יקים העם הערבי הפלסטיני הנהגה לאומית לגיטימית, ואפילו ממשלה זמנית בגולה, כדי להגשים שאיפה זו — לא אהיה בין המתנגדים לכך. להיפך, הייתי דורש מאת ממשלת ישראל להיכנס למשא-ומתן עם הנהגה זו, כדי שדגלי ישראל ופלסטין יתנופפו בבוא היום זה בצד זה בארץ זו שהיא מולדתנו ומולדתם.

אולם, גברתי היושבת-ראש, מה לכל זה ולאירגון המכונה אש"ף, האירגון לשיחורזר פלסטין, אופני, מט-רותני, שאיפותיו של אירגון זה? מה להם ולשלוש מה להם ולהגשמת שאיפותיו הלגיטימיות של העם הפלסטיני?

מבחינת ההרכב והאופי לא היה שום תהליך דמוקרטי או אחד המעניק לאש"ף לגיטימציה כנציגות מוסמכת של העם הפלסטיני. המציאות מוכיחה שרוב רובו של העם הפלסטיני דוחה את המטרות הקיצוניות של האירגון, אינו מקבל ממנו הוראות ופקודות ואינו משתף עמו פעולה. האירגון הוקם והוכר על-ידי שליטים ערביים לפי השיקולים והאינטרסים שלהם, מבלי לשאול את פי העם הערבי הפלסטיני. שלושה מיליון בני העם הפלסטיני חיים כיום תחת כיבוש צבאי ישראלי או

לא נתנה ליהודים הזועקים ממעמקים להיכנס לארץ ישראל, לשוב למולדתם, להציל את חייהם. אם מאות ספורות או אלפים ספורים בכל זאת ניצלו מאש התופת והגיעו אל חופי הארץ, הרי הם גורשו בכוח הזרוע ונאמר להם כי לעולם לא יראו עוד את הארץ הזאת. כל הקריאות היו לשוא, כל הבקשות — לא ניתנה להן אוזן קשובה. ביקשו: אולי לפחות תפציצו את פסי הרכבת המוליכים לאושוויץ, לאחר את מסע ההשמדה, לדחותו. מטוסי הפצצה היו או כאלפים. לא שעו.

בשמענו כל יום את שיקשוק הרכבות ההן, כל יום, כל לילה וכל שעה, הרכבות המולכות אלי מיתות משונות את אמותינו, אבותינו ותינוקותינו — הסקנו מסקנה: בריטניה איננה רוצה להציל את היהודים. לרשותה עמדו אמצעי הצלה: הארץ הזאת עמדה תחת שלטונה, אמצעי תובלה היו בידה. היא החליטה לא להציל את היהודים. המסקנה היתה נכונה.

אבל מאז חלפו שנים רבות, וממשלת בריטניה החליטה לקצר את תקופת הסודיות של מסמכים ממלכתיים: במקום חמישים שנה — שלושים שנה. והנה אנו קוראים את המסמכים הסודיים הבריטיים, אנו קוראים וטוחות עינינו. היתה עוד אפשרות להציל רבבות יהודים מההונגריה. הצלב האדום הטיל על עצמו את התפקיד לנהל משא-ומתן עם ממשלת תורכיה ולקבל הסכמתה שהיהודים מההונגריה יעברו בשטח תורכיה לארץ ישראל. כך נאמר במסמך בריטי שנתגלה לפני מספר חודשים ונמסר לפירסום. אבל ממשלת בריטניה לא נחה והודיעה ללצלב האדום הבין-לאומי, שאין לו כל זכות — כל זכות — לנהל משא-ומתן עם ממשלת תורכיה על מעבר יהודים בשטחה לארץ הנמצאת בשלטון ריבוני של בריטניה. הנסיון נכשל. ורבבות יהודים נוספים הולכו לתאי הגוים.

בדצמבר 1943 ברשם ונחתם המסמך הבא, שאביא אותו בתרגום מלה במלה, כפי שנכתב במקור: "קייבלנו את חוות דעתו של משרד החוץ על הצעת משרד האוצר של ארצות-הברית להתיר העברת 25,000 דולר לשווייץ כמקדמה לסכום שיוצא להצלת יהודים מצרפת ומרומניה. משרד החוץ של בריטניה מורא מן הקשיים הקשורים בשאלה מה לעשות במספר ניכר של יהודים, אם יינצלו". "Should they be rescued?" — כך כתוב במקור. מוטב שלא יינצלו, כי מה נעשה בהם אם יוצאו מארץ הטבח והרצח?

בעמדי על במת הפרלמנט של עם שכול לא רק זכותי היא, אלא חובתי לומר היום לממשלת בריטניה, לפרלמנט הבריטי, ולכל אזרח ואזרח בממלכה המאוחדת: אולי אין עם בעולם שחייב לגלות רגישות עמוקה יותר מעמכם שלכם, על שליחו ונציגיו, בקשר לשאלה העומדת היום לדיון: הריגת יהודים.

זוהי מטרותו של ה"פתח"; זוהי הכרזתו של יאסר ערפאת, ואלה מעשיהם.

ודאי, אנחנו נתגבר. אין אלה שנות השלושים, לעולם לא תחזורנה עוד שנות הארבעים; נתגבר. גם אם בריטניה תרשה ליאסר ערפאת לבקר כאזרח רצוי בממלכה המאוחדת, גם אם היא תתיך פתיחת משרד ה"פתח". כן — נתגבר. אבל כל הבריטים חייבים לזכור, שמרנים וסוציאליסטים כאחד, כי בפתחם משרד כזה בעיר בירתם, הם נוטנים עידוד לאירגון שמטרותו המוצהרת היא לבצע פשעים, במלוא משמעות המושג,

חוברת ל"ה, ישיבה שכ"ד
— הצעות לסדר-היום (אברר, סנהדראי, שובל) —

לזכותו של העם הפלסטיני לחיות כמונו תחת דגל
הלאומי בארצו, בחירות — אינו יכול לזכות באהדה
בעולם. אולם, גברתי היושבת-ראש, אין כיום מוצא
לגיטימי לשאיפה הלגיטימית של העם הפלסטיני, מפני
שאנחנו מונעים את זה, מונעים אותו גם בשטח הרע-
יוני-הפוליטי, וגם בשטח המעשי-הפני. על-ידי שממ-
שלתנו ממשיכה להתכחש לזהותו הלאומית של העם
הפלסטיני ואיננה מציעה לעם הפלסטיני פתרון סביר
לבעייתו, תוך הכרה הדדית בזכויות לאומיות — היא
עזרת לאירגון לשיחור פלסטיני, עזרת לתנועות הפי-
דאיון לשאת לבדן כביכול את דגל הפלסטינים. על-
ידי כך, גברתי היושבת-ראש, שאנחנו אוסרים פעולות
פוליטיות לגיטימיות בשטחים המוחזקים, שאיננו מאפ-
רים לא בחירות פוליטיות אמיתיות, להבדיל מההצגה
המוניציפלית שהיתה, ומונעים גיבוש הנהגה לאומית לגי-
טימית, הגיונית ומתונה בשטחים המוחזקים — אנחנו
מניחים לאירגון לשיחור פלסטיני לקצור את הפירות של
האהדה המוצדקת ולהשתמש באהדה מוצדקת זו כדי
ליוזם פשעים ולבצע פעולות חבלה.

כיום האירגון לשיחור פלסטיני והאירגונים המסו-
גפים לו הם הגורם היחיד הטוען בעולם בשם הפלס-
טינים, הזוכה בעולם בהדרגה להכרה מצד דעת-הקהל
העולמית, וגם מצד ממשלות. אם אנחנו רוצים, כפי
שאנחנו צריכים, לקצור את התועפה הזאת, לשים לה
קץ, הדרך הנכונה היא לא בלבד לדרוש מהבריטים שלא
לתת יד למעשה הפסול הזה, אלא ליצור אפיק לגיטימי,
לאומי, חפשי, לגיבוש ישות פלסטינית בדרכי שלום,
לגיבוש מטרות פלסטיניות בדרכי שלום, להקמת הני-
הגה פלסטינית שעמה נוכל מחר לבנות עתיד במרחב
משותף לשנינו.

היו"ר ט. סנהדראי:

— באותו נושא הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת
שובל. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שובל.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. לפני חודש
ימים בקיורו, זמן קצר לאחר ליל-הדמים בלוד, פנית
מעל במה זו אל ממשלות יחידותיו במערב ושאלתי:
אחרי מה שקרה בלוד, כיצד זה תצדיקו קיומן של נצי-
גויות. רשמיות של אירגוני החבלה בארצותיכן? אולם
עלי להודות שגם אני לא העליתי או על דעתי שתוך
שבועות ספורים בלבד, כאילו כדי להוסיף חטא על פשע,
אכן תחליט ממשלת בריטניה להתיר בשטחה פתיחת
נציגות רשמית של אותה כנופיית טרור ורצח הקוראת
לעצמה "האירגון לשיחור פלשתיני". ומעוד מהצלחה
זו מציג עתה סעיף חממי, נציג המחבלים בלונדון,
שאורח-הכבוד בטקס הפתיחה יהיה לא אחר אלא יאסר
ערפאת. ממשלת בריטניה אמנם עוד לא החליטה אם
תיענה לבקשה זו או לא — אך מי יודע, אולי עוד
יתקבל מוצחם של ילדי אביבים על ידי נציג רשמי של
הוד מלכותה...

צד לי לקבוע שגישתה והסברה של ממשלת ברי-
טניה גובלים בצנינות החורגת אף מהמקובל במערכת הי-
חסים הבין-לאומיים. נאמר לנו שממשלת בריטניה תש-
פוט את פעולותיה של הלשכה הפלשתינית רק אחרי
שתיפתח, ולא על סמך דעות קדומות. ולפי דברי מר
דאגלס-יום הרי פועלים בלונדון כמה וכמה משרדים
של אירגוני גולים אפריקניים נגד ממשלותיהם, ואי-

דיכוי ירדני או נמקים במחנות פליטים, או בפזורה בין-
לאומית. קשה לעם זה להגיע לגיבוש הנהגה, אולם
העובדה שהעם הערבי הפלסטיני אינו משתף פעולה עם
האירגון לשיחור פלסטיני, ועם ארגון ה"פתח" השולט
בו, היא הנותנת.

מבחינת המטרות, גברתי היושבת-ראש, האירגון ל-
שיחור פלסטיני שולל שלילה טוטלית את עצם קיומו
הלאומי, את עצם זכויותיו בארץ זו. אין הוא שואף
להקמת מדינה פלסטינית בצד מדינתנו, כשאיפת רוב
בניו של העם הפלסטיני המבוינים כיום כי זוהי הדרך
היחידה להגשמת שאיפתם הלאומית. האירגון לשיחור
פלסטיני רוצה להקים מדינה פלסטינית במקום מדינת
ישראל, אחרי חיסולה והשמדתה, וזוהי התיזה המצויה
בכל דברי התעמולה שלו, בכל החוברות ובכל הכרוזים
שהיו מונחים מחר על אצטבאות המשרד בלונדון. מב-
חינה זו מהווה האירגון לשיחור פלסטיני חוליה חדשה
בשרשרת הרת-האסון של החוגים הקיצוניים שגרמו
לא מעט לטרדיה הלאומית הפלסטינית במשך שני
הדורות האחרונים, הן בימי המרד הערבי ב-1936—
1939, הן בימי מלחמת העמים של 1948 ומלחמת ששת
הימים. ועכשיו הם גוררים את העם הפלסטיני לתוך
אסון דביעי. כל המלחמות האלה, שהרסו את העם
הפלסטיני, גרמו במידה רבה בגלל סירובם של חוגים
פלסטיניים קיצוניים לקבוע לעצמם מטרות סבירות,
להכיר בקיומו הלאומי ולהסכים לדו-קיום של האומה
הישראלית והאומה הפלסטינית כאומה בארץ זו.

מבחינת השיטות — ונכון לומר שהשיטות והמטרות
צמודות, המטרה מעצבת את השיטה והשיטה קובעת
את המטרה — האירגון לשיחור פלסטיני מטיף לביצוע
פעולות אלימות נגד בלתי-לוחמים, נגד נשים, נגד יל-
דים, ומבצע אותן. לא אומר, כמו שקודמי, שאנחנו
נקיים מכל רבב בעבר, וגם לא בהווה שלנו. היו מעשים
חריגים, לא רק מטעם אצ"ל, אלא גם מטעם ה"הגנה";
לא רק בדייר-יאסין, אלא גם במקומות אחרים. היו דברים
בעבר, נעשות שיאות בהווה. אנחנו מתקוממים נגד
מעשים בלתי-מוסריים, דורשים הכרה בטעויות הנעשות
תוך כדי ביצוע פעולות צבאיות, ושומחים כאשר הממשלה
מודה בטעות כזאת בפירוש ובגלוי. אך נכון לומר, גברתי
היושבת-ראש, ואני אומר זאת במצפון שקט, שמעולם
לא נקטנו מתוך הכרה שיטה של רצח ללא אבחנה. והנה,
האירגון לשיחור פלסטיני, האירגונים המסונפים לו ושאר
אירגוני הפדאיון, יוצרים ג'ונגל בין-לאומי, קושרים קשר
עם קבוצות-שוליים מטורפות בעמים שונים, רוצים לב-
צע מטרות בלתי-מוסריות בשיטות בלתי-מוסריות.

אולי זנה האירגון לשיחור פלסטיני את המטרות
הללו ואת השיטות הללו, והיה זוכה לגיטימציה כלשהי
מצד העם הפלסטיני — לא הייתי מתנגד לגיהול משא-
ומתן אף עמו. אם יודיע האירגון לשיחור פלסטיני
שהוא שואף לפתרון מדיני על בסיס של הכרה הדדית
בזכויות הלאומיות של האומה הישראלית ומדינת יש-
ראל מצד אחד ושל האומה הפלסטינית ומדינה פלס-
טינית מהצד השני — הייתי קורא למשא-ומתן אף
עמו. אולם המציאות איננה זאת. המציאות היא ההיפך
מזה.

אומר, גברתי היושבת-ראש, מלה אחת כלפי עצמנו.
אין ספק שהקמת המשרד של האירגון לשיחור פלסטיני
בלונדון היא הישג לאירגון הזה. יש לנו חלק בהישג
הזה. העניין הפלסטיני זוכה לאהדה רבה בעולם כולו,
ואני אומר: אהדה שהיא ביסודה צודקת. מי שמתכחש

של העולם ומתיימרים לייצג שם רשמית את ערביי הארץ. איש לא הסמיך אותם לכך, ותושבי השטחים מוכיחים את יחסם האמיתי כלפיהם יום יום על-ידי שיתוף הפעולה הממשי ההולך וגובר בינם לבין שלטונות ישראל. ושאלת השאלה: מה טעם ראתה ממשלת בריטניה להעניק עכשיו לאירגון המחבלים מעמד העלול להתפרש כאילו הוא המייצג את האוכלוסיה הערבית בארץ-ישראל?

לצערי אין הצעה הבלתי-ידידותי של ממשלת בריטניה בחוקת עש"ב יחיד על מפת העולם. שמענו בימים אלה בדאגה על הפעלתם של 36 בסיסים של אירגוני המחבלים ברחבי גרמניה המערבית. נאמר באותה ידיעה ששורה בטלוויזיה הגרמנית, שאף דרכונם של שלושת המרצחים היפאניים הוכנו באחד הבסיסים האלה, הפועלים תוך שיתוף פעולה עם אירגונים שמאלניים ואנרכיסטיים, דוגמת קבוצת באדר-מינהוף שחוסלה לאחרונה, אירגונים המצטיינים כולם. בשנאתם לישראל וליהדות בכלל, ובתיעובם את המשטרים הדמוקרטיים ברחבי תבל. אם נכונה ידיעה זו, עלינו לדרוש גם מאת ממשלת גרמניה שתפעל ללא שהות לחיסולם של הבסיסים הללו.

ידיעות דומות מגיעות אלינו מבלגיה וממדינות אחרות. אם לא תחזור בה ממשלת בריטניה מכוונתה להחליט את פתיחת הנציגות של המחבלים בשטחה, עלולים מחד להיפתח משרדים דומים גם בבירות אחרות, ותהיה זו אולי הפעם הראשונה בהיסטוריה שתוקם באופן גלוי ורשמי, בארצות שונות רשת בסיסים של אירגון שמטרתו האחת והיחידה היא השמדתה של מדינה שארצות אלה מקיימות אתה יחסי ידידות ורעות.

גברתי היושבת-ראש, ייתכן שזאת הטרגדיה של העם היהודי, שאנו נאלצים לעתים כה קרובות לפנות אל מצפון העולם, עולם שכה רב חלקו בפשעים שבוצעו נגד העם היהודי. אנחנו מברכים על החלטת הוועדה המדינית של מועצת אירופה, הקוראת לשבעי-עשרה המדינות החברות בה שלא לפתוח בתחומיהן משרדים מקומיים של "האירגון לשיחור פלשתינ"; אנחנו מעוניינים דיים מעמדתו של האינטרנציונל הסוציאליסטי נגד הטרור; אנחנו שמחים על גילויי ההגינות והאהדה הרבים מצד עתונים אנגליים חשובים, חברי פרלמנט מרכזיים וגורמים אחרים.

אולם, גברתי היושבת-ראש, אנו עדיין מצפים שגם בקרב ממשלת בריטניה עצמה יגברו השיקול המאוזן והדבקות ביחסים מתוקנים בין מדינות, ושהיא תחזור בה מהחלטתה המזיקה והבלתי-ידידותית כלפי מדינת ישראל והעם היהודי כולו.

ה"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לשר החוץ, לתשובה.

שר החוץ א. אבן:

גברתי היושבת-ראש, נכנסת וכבדה. צדק חברי-הכנסת שובל באמרו כי אין שחר לטענה שקיים הכרח חוקי לממשלת בריטניה להתיר את פעולתו של משרד הקרוי "אירגון לשיחור פלשתינ" בבירת בריטניה. רק לפני זמן קצר, במושב 25 של עצרת האו"ם, הגדירו המדינות את חובותיהן ההדדיות זו כלפי זו במסגרת המשפט הבין-לאומי. בהצהרה זו, ששמה "הצהרה על עקרונות המשפט הבין-לאומי בנוגע ליחסי ידידות ושי-תוף בין מדינות בהתאם למגילת האו"ם", כתוב לאמור

אפשר לאסור זאת עליהם כל עוד לא עברו על החוק האנגלי.

אין לה, לממשלת בריטניה, "דעות קדומות", והיא תשפוט את פעולותיה של נציגות ה"פתח" רק אחרי שתפתח — כיאה לגיטלמנים בריטיים היונקים את רוח ההגינות וה"פיר פליי" יחד עם חלב אדם. רצח נשים וילדים בדם קר — זה רע, אך אסור להיסחף ל"דעות קדומות". וחבלות במטוסים, חטיפת אנשים חפים מפשע, הטמנת פצצות בחנויות בירושלים ובלונדון, משלוח חבילות-תופת באמצעות הדואר — הם דברים מגונים בהחלט, אך אלה כלל אינם ליצור חלילה "דעה קדומה" כלפי המחבלים.

למה בעצם מתכוון משרד החוץ הבריטי כשהוא אומר כי "ישפוט את פעולות הנציגות רק אחרי שתפתח"? האם הוא זקוק להוכחות נוספות? אולי יש לערוך טבח נוסף, והפעם בשדה התעופה של לונדון עצמה, בטרם תוכל בריטניה לשפוט נכונה את אופיו של האירגון הזה?

תנועות המחבלים אינן מכחישות כלל שיש להן כוונה להשמיד את ישראל, מדינה אשר עמה מקיימת בריטניה יחסים תקינים. גם לא שמעתי שהן החליטו לחדול מהשימוש באלמות כדי לקדם את מטרותיהן. האם מוכנה ממשלת בריטניה להתחייב בנפשה שבמשרד שייפתח יעסקו אך ורק בתעמולה ובהסברה, ולא תשמש הנציגות גם לייזום, תכנון וביצוע של פעולות טרור כנגד אינטרסים ישראלים, או אפילו אינטרסים של גורמים שאינם קשורים ישירות בישראל? הרי יושב-ראש הוועדה המדינית של מועצת אירופה אמר בימים אלה מפורשות שמשרדים של "האירגון לשיחור פלשתינ" משמשים בסיסים לפעולות חבלה ולחטיפות. עמדתה החמקמנית של ממשלת בריטניה, גברתי היושבת-ראש, היא גם בניגוד גמור למשפט הבין-לאומי. הכלל המקובל הוא שמדינות חייבות לעשות כל אשר ביכולתן כדי למנוע פעולות חתרניות משטחן נגד מדינות אחרות. אני מצטט:

"States are under a duty to prevent and suppress such subversive activity against foreign governments as assumes the form of armed, hostile expeditions, or attempts to commit common crimes against life or property".

זהו הכלל: חובתן של מדינות למנוע ולבלום פעילות פושעת מתוך גבולותיהן נגד רכוש וחיי אדם במדינות אחרות.

ה"פתח" איננו בבחינת אירגון גולים פוליטיים המנהלים הסברה ותעמולה נגד ממשלתם ומנצלים לשם כך את הכנסת האזרחים של מדינה זו או אחרת. זה מקובל ואף רצוי בעולם שמאות מיליונים מאוכלוסיו חיים עדיין במשטרי רודנות וכפייה. אך זוהי זרוע טרוריסטית חב-לנית של מדינות ערב, הנלחמות זה עשרים וחמש שנים נגד עצם קיומה של מדינת ישראל. ופתיחת משרד של אירגון זה דינה כהקמת בסיס פעולה. ומי שנותן את ההיתר להקמת בסיס כזה בשטחו, חייב לדעת שאין איש יכול להיות אחראי לכך שלא תבוצענה ביום מן הימים פעולות אלימות ממנו, עם כל הנובע מכך.

המגוון בכל הדבר הוא שבעוד שבאזורנו נמשך תהליך דעיכתם של אירגוני המחבלים הן ככוח צבאי משמעותי והן ככוח פוליטי בקרב תושבי יחודה, שומרון ועזה, הם באים היום לפתוח משרדים בבירות שונות

אפשרות זו פתוחה לכל אירגון שהוא, ואין אירגון, יהיה טיבו אשר יהיה, זקוק אפילו להיתר כלשהו כדי לפעול בבריטניה, ויד החוק הבריטי משיגה אותו רק במקרה, לאמור: לאחר שהוא נכשל בפעילות בלתי-חוקית. עד כאן המצב המוצהר, אשר עליו מבססת לפי שעה עמדת שלת בריטניה את טענת אי-יכלתה למנוע את הקמתו ופעולתו של משרד התבליים בלונדון.

נציגי בריטניה הוסיפו כי מנוי וגמור עם ממשלת בריטניה שלא להעניק למשרד כל מעמד רשמי או רשמי לכאורה וכי לא ידוע להם בכלל על סיקורו של יאסר ערפאת בבריטניה - מכל מקום לא ניתנה הס' כמה לביקור כזה. אולם, חברי הכנסת, אירגון זה אינו בחזקת גוף בלתי-ידוע, אין מרחפת עליו השאלה אם יכבד או לא יכבד את חוק התרבות האנושית. הרי האירגון הזה מאד בתוכו את כל אירגוני הטרור הערביים למיניהם, המתכננים ומבצעים בחסותו ועל אחר-דיותו את כל הפגיעות - לא רק בחייהם של ישראלים, אלא בעצם בתעופה הבין-לאומית, בכללי התרבות האנושית כולה.

נכון כי במציאות השוררת בבריטניה פועלים הרבה אירגונים אשר בירות אחרות, במזרח ובמערב, מתקשות להעניק להם אכסניה. אולם ספק אם קיים אירגון אחד, אפילו בבריטניה זו, אשר יכול לזקוף לעצמו ישירות שורה ארוכה של פשעים וזוועות נגד חיי הציבור הבין-לאומי ושלומם כפי שמטפאר בהם האירגון לשיחורו פלשתינאי. אירגון זה לא יכול לעמוד בשום פנים במבחן העימות עם מערכת חוקים תרבותיים כלשהם. כבודו של כל חוק במקומו מונח. חוק מביע מציאות כללית. תמצית הבעיה - אני סבור שזה מוקד הוויכוח ביננו ובין בריטניה - היא שאירגונים אלה יוצאים מכל כלל, חורגים מכל דוגמה, אין חלה עליהם כל השוואה עם תנועות מהפכניות אחרות. האופי המיוחד במינו של האירגונים האלה - זהו סוד הבנת תביעתנו ותרדנתנו. אני מרשה לעצמי להציע לחברי הכנסת לא להיגרר לשום גזירות שוות. גם הגזירה אינה מועילה לנו. נאמר לי באחת השיחות כי דווקא מותר לאירי לפתוח משרד בלונדון או כי המשרד הזה כבר פתוח. יש להצביע כאן על האופי המיוחד של התנועה הזאת שאין לה תקבול ותקדים; פרט לתנועה הנאצית האזרחית אין תנועה אחרת הדוגלת בהיסחולו של עם. על כן הג' זירות אינן שוות ועל-ידי הוצאת האירגונים מן הכלל אין שום פגיעה בכלל עצמם. בלי הייחודיות של מערכת האירגונים הללו אינני סבור שיש תקווה לפלס הסעלה של הבנה כלשהי לאלה שאנו מקיימים אתם את הבידור הנוקב הזה, וכאמור, חבל מצפון וייסורי דאגה כבר הופיעו מיד לאחר שפורסם עצם דבר הקמת המשרד הזה בקירוב.

סיכומם של דבר: פתיחתו של משרד המחבלים בלונדון בוודאי לא תתרם לקידום שום מטרה חיובית. אי-אפשר למנוע תוצאה של הכבדה על יחסי בריטניה-ישראל. אין ספק כי יש כאן תוספת של הכבדה על המתיחות במזרח התיכון. על כן, למרות התשובות שקיבלנו, לא נוכל להסתפק בהן וגמשינו במלוא לחץ התביעה הצודקת הזאת לרגל הנסיבות המיוחדות, לרבות הקשר הומן למצוא דרכים - ויש אפשרות למצוא דרכים - למנוע את הפרת החוק הבין-לאומי. הבעיה אינה אם להפר את החוק הבריטי, אלא אין לכבד את המשפט הבין-לאומי ברוחו ובכתבו. סופו של אירגון המחבלים להפסיד בהתמודדותו

בין השאר: "שום מדינה לא תארגן או תעודד או תממן או תסבול - tolerate - פעולות חתרניות וטרוריות" טיות או מזוינות המכוונות נגד "מיגורו האלים של משה" טר במדינה אחרת".

אני פטור מלהודק במפורש לפרשנות על המשפט הפנימי של בריטניה. אך מותר לי להניח כי אין משפטה הפנימי דשאי למנוע ממנה את קיומן של התחייבויותיה הבין-לאומיות.

מכל מקום, עם היוודע כוונת אירגון-הגג של איר-גוני המחבלים להקים משרד בלונדון, היה לנו יסוד בין-לאומי איתן לפתוח במגעים עם הממשלה הבריטית, הנמשכים והולכים עד היום הזה.

אולם, כפי שהסבירו הנואמים הקודמים, וכפי שב-רור לכל קורא עתון, הבעיה איננה בעיקרה משפטית. זוהי בעיה מוסרית ומדינית ממדרגה ראשונה. היא עולה לדיון בבית הזה על רקע של זכרונות היסטוריים מחד-ידים. היא יורדת לעמקה של בעיית האלימות הפרועה, שהיא בעיה ראשונה במעלה של החברה של קהילת העמים בימינו.

כל מדינה חפשיה, במקדם או במאוחר, תהיה חייבת לעמוד לפני השאלה: האם נתיר חופש בלתי-מרוסן לפעולתם של רוצחי החופש? המותר להעניק חיי שלום לאויבי השלום? האם חובת הליברליזם כו-ללת חובה של איבוד עצמי?

והבעיה מתעוררת בהקשר מיוחד של זמן. הצטרענו על הקמתם של משרדי תעמולה מטעם האירגון הזה על אדמתן של מדינות ידידותיות אחרות, בכללן הידי-דויות ביותר. ממשלת בריטניה טוענת באחת מאיגור-תיה, כי יש מדינות אחרות אשר לא ראו לעצמן אפ-שרות למנוע הקמת משרדים כאלה. היא הזכירה במ-פירש משרד בארצות-הברית. אולם הבעיה גדונה עכשיו על רקע של יזמה חדשה. והיא גדונה לאור שלהבת הידיות והרימונים בשרה התעננה של לוד. היא גדונה לאחר שנחטפו מטוסים והועברו נוסעיהם בכל מדורי האוימה והסכנה. היא עולה לדיון לאחר שבוצעו מאמצי רצח בהשראתם ובימיתם של אותם אירגונים בבידות רבות לרבות בירת בריטניה. במצב זה ובהקשר מיוחד זה מקבלת יומתם של אירגוני הטרור משמעות מיוחדת. אינני סבור כי משמעות זו נוגעת לישראל בלבד. אילו כך היה הדבר, כיצד אפשר היה להסביר כי קשה להיתקל בימים אלה בעתון בריטי רציני בלי לקרוא דברי תדהמה וסלידה מול האפשרות שחידויותיו של המשטר הבריטי ינוצלו על-ידי אויבי החירויות האנו-שיות, על מנת להגביר אלימות ושנאה במזרח התיכון, בבריטניה ובעולם. מאלפת היא העובדה כי הפרלמנט הבריטי קדם אפילו לכנסת בהעלותו שלשום את השאלה לדיון מודאג.

יש לקרוא מאמרים לא רק בעתון "טיימס", אלא בעתונים שאורחי בריטניה מרבים לקרוא בהם כיום, על מנת להבין כי הצד המשפטי של הבעיה איננו מסוגל לשכנע שום אדם הרואה את המציאות במלוא היקפה. מכאן, כאמור, היוממה שנקטנו בהעלותנו את הבעיה לדיון ולחילופי אירגון ושיחות.

התשובה שקיבלנו ידועה לכנסת ולציבור. היא מס' תכמת כולה בהסברת מציאות משפטית, לאמור: החוק הבריטי מאפשר לכל אירגון הרוצה לפתוח משרד בברי-טניה לעשות זאת, בתנאי שאין פעילותו של המשרד מפירה את החוק הבריטי. אנשי שיחון מסבירים כי

להם "אנשי הפקר" ושום דבר אחר. זה השם האמיתי המתאים להם: אנשי הפקר, נוער הפקר, נוער שאין לו אידיאליים, שמוכן להיתפס בכל דבר, קטן וגדול, כדי להוכיח שהוא עצמאי ושהוא עושה "דבר-מה". אנחנו יודעים שלא כל פצצה שמתפוצצת היא מהפכה, ולא כל אבן שנוזקת היא פעולה הפגנתית מהפכנית. יש גם ההיפך: אנחנו רואים לא פעם הופעות פשיס-טיות עם פצצות ואבנים, שמסתיימות בתאי גזים ומח-נות השמדה, והכל בשם ה"נציונל-סוציאליסטים". השם אינו קובע פה. לאירגון השיחורר פלשתין יש כל כך הרבה משותף עם שיחורר כמו שיש לי עם הוואתיקן. אין לי שום דבר עם הוואתיקן.

אסתר רזיאל-נאור (גח"ל):
מי יודע?

שמואל מיקוניס (מק"י):

אם אני אומר, הרי אני יודע. את רשאת להעריך שיש לי דבר משותף עם הוואתיקן. אין לי דבר משותף עם הוואתיקן.

אני יכול לומר שהאירגון לשיחורר פלשתין של יאסר ערפאת וכל התעמולה שהוא מפץ במזרח התיכון ובחוף לארץ, אי-אפשר להשוותם אלא לתנועה הנאצית. לדעתי זה נאציסם. זה נאציסם בלי כוח. הוא לא הצליח, הוא לא יצליח. הוא איננו נושא את האיניטרסים ואת האידיאליים של העם הערבי הפלשתינאי, שאני חפץ באשרו; העם הזה הוא שכן שלי ואני רוצה שיחיה חיים חפשיים עצמאיים במדינתו העצמאית והרי-בונית. אבל יאסר ערפאת יעשה זאת? הוא יעשה זאת כמו שעשה המופתי. זה האסון הגדול ביותר של העם הערבי הפלשתינאי, של התנועה הלאומית הערבית — יאסר ערפאת וכל האירגונים הפועלים בשמו.

מנחם ידיד (גח"ל):
למה נמנעת?

שמואל מיקוניס (מק"י):

אין להם תקווה לא במזרח התיכון, לא בפאריס ולא בלונדון, אבל צריך לומר ללונדון בלגיו: אל תבלבלו את המוח בשאלות משפטיות. אם נתתם פעם אפשרות ללנין להיות בלונדון ואם אתם נותנים אפשרות ליאסר ערפאת, אין זה מראה אלא את עקומת הירידה של הדמוקרטיה, של המוסר הבריטי, של אלבין הנוכל.

יורם ארידור (גח"ל):
הם התחילו את השגיאה בלנין.

שמואל מיקוניס (מק"י):

הם התחילו את השגיאה בזה שהפכו לאימפריה. עכשיו אינם אימפריה והם רוצים ליצור אימפריה של אירגונים פאשיסטיים בבריטניה — דבר שגם הוא עלול להרוס את בריטניה.

השאלה איננה משפטית, אלא מוסרית ומדינית, והם יודעים מה הוא האירגון לשיחורר פלשתין. הם אינם צריכים לחכות שהוא יפר את החוקים הבריטיים ואז יאסרו אותו. האירגון כבר הפר לא פעם את החוקים הבריטיים, את החוקים הצרפתיים, היהודיים והערביים — את כל חוקי המוסר הפר האירגון לשיחורר פלשתין, ולכן אם נותנים להם אפשרות לפתוח מחדש

עם ישראל וכן להפסיד בהתנכלותו לאותם עקרונות החופש שהוא מתאמץ לנצלם ולחסות בצילים. אולם כלום גזירה היא שדרך תבוסתו הבטוחה תהיה זרועה קרבנות מיותרים וחפים מפשע?

על-כן, ונוכח העובדה שהוויכוח הזה קיים במישור הדיפלומטי וגם במישור הציבורי בבריטניה, אני מציע שהכנסת לא תסתפק בחילופי הדברים אשר קיימים היום ותבקש את ועדת החוץ והבטחון להתמיד במעקב אחרי כל השלבים של טיפולו בציבור ובמישור הדיפלומטי.

הי"ר ט. סנהדראי:

תודה לשר החוץ. אשאל להסכמת המציעים להצעתו של השר. האם חבר-הכנסת בגין מסכים להצעת השר?

מנחם בגין (גח"ל):

אני מבין שההצעה היא להעביר את הצעתנו לוועדת החוץ והבטחון.

הי"ר ט. סנהדראי:

כן.

אני רואה שחברי-הכנסת בגין, אבנר ושובל מסכימים להצעת השר להעביר שלוש הצעות אלה לוועדת החוץ והבטחון.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מיקוניס לגמק את הימנעות סיעתו מהצבעה.

שמואל מיקוניס (מק"י):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. נמנעתי מהצבעה בעיקר מכיוון שזה נותן לי אפשרות לומר מספר דברים.

רצוני לעמוד על ליקוי אחד בדיון, לא בדברי ההנהגה של שלושת חברי הכנסת, כי אם של חבר כנסת מסוים. בתור תלמידו של לנין אני יודע שצריך בכל עניין להיאחז בחוליה המכרעת. כדי לתפוס את החוליה המכרעת אין מוכרחים להיכנס לניתוחים היסטוריים, לסיפורים ולמעשיות, שכל אחד יכול להיתפס בהם, נגיד בבריטניה, בצרפת או במקום אחר, ולכן צריך להתייחס לעצם העניין, לעצם הדבר, כמו שעשה חבר הכנסת שובל, אשר ניגש ישר לעניין.

בנימין הלוי (גח"ל):

למרות שאיננו תלמידו של לנין.

שמואל מיקוניס (מק"י):

במשך הזמן ייהפך גם לתלמידו של לנין. אם יחשוב על זה עד הסוף, יגיע לכך.

העניין הוא בזה שאירגון השיחורר הפלשתינאי חזק יותר בלונדון ובבריסל מאשר במזרח התיכון, בקרב מה שנקרא "שמאלנים ואנרכיסטים", והאמינו לי, גם גשתי אתם לא פעם אחת, הם אינם שמאלניים ואינם אפילו אנרכיסטים, אלא סתם אנשי הפקר. הייתי קורא

חוברת ל"ה, ישיבה שכ"ד

— הצעות לסדר-היום (מיקונים); חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 9) (סנהדרא, ארבל-אלמולונו, ארידור, רויאל-נאור, נסים, בן-פורת) —

העם היהודי, אלא פרובוקציה נגד המושג דמוקרטיה ונגד שלום העולם וחירות העמים. זאת צריכים לדעת הבריטים האלה, שאנחנו הכרנו אותם כרודנים קולוניאליים במשך שלושים שנה.

כזה ויתנו אפשרות ליאסר ערפאת לבקר שם, הרי לא רק משרד החוץ שלנו, אלא כל אירגון ציבורי צריך לעשות הכל כדי שהעולם יידע שזו לא דמוקרטיה, אלא פרו-בוקציה; פרובוקציה לא רק נגד מדינת ישראל, נגד

ה. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 9), תשל"ב-1972 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

משה נסים (גח"ל):

למה בעוד חצי שעה? בעוד עשר דקות.

יורם ארידור (גח"ל):

בעוד שש-מאות שניות יבוא שר העבודה ויגיש הצעת חוק, הצעת תיקון מס' 10 לחוק הביטוח הלאומי, ובסעיף 55 שבה יציע לכנסת תיקון אחד לאותו סעיף 167א, המבטל את התיקון המופיע בהצעת התיקון מס' 9. זה דבר שהוא יוצא-דופן אפילו לגבי העבודה של שר העבודה. איך זה ייתכן לבוא לכנסת ולבקש לאשר בקריאה שנייה נוסח, שכעבור עשר דקות באים ומציעים נוסח שונה ממנו בקריאה ראשונה?

הגשנו שתי הסתייגויות להצעת התיקון מס' 9: האחת — הסתייגות שבאה להעמיד דברים על דיוקם המהותי; האחרת — זהה לנוסח של סעיף 167א כפי שהוא מופיע בהצעת התיקון מס' 10 מלה במלה. כלומר, אחת ההסתייגויות של סיעת גח"ל זהה עם ההצעה ששר העבודה עומד להביא לפני הכנסת בעוד עשר דקות.

עכשיו הברירה בידי חברי הבית מהקואליציה: להצביע בעד הצעת הוועדה, כלומר, בעד הצעת הנוסח של שר העבודה בתיקון מס' 9 ולהכשיל את הסתייגויותינו. במקרה כזה יצביעו חברי הכנסת מהקואליציה נגד הנוסח של שר העבודה בתיקון מס' 10. והיה אם הם יצביעו בעד הצעתנו — יצביעו נגד הנוסח של שר העבודה בתיקון מס' 9. בכל מקרה, יצביעו חברי הקוראליציה איך שיצביעו, מובטח כשלון לממשלה. אבל הדברים הם באמת חמורים. אין לעשות את הכנסת חוכא ואטלולא. אין לבוא ולהתייחס לכנסת בזלזול כזה — להביא הצעות סותרות, להביא הצעה אחת לקריאה שנייה, להביא כעבור עשר דקות הצעה שונה ממנה לקריאה ראשונה, ולסמוך על הרוב הקואליציוני שיצביע בלי לבדוק את תוכן הדברים. יש בכך זלזול לא רק בכנסת, אלא גם בציבור בישראל.

מרדכי בן-פורת (המערך, עבודה-מפ"ם):

חברי-הכנסת ארידור, הואל נא להשוות ולצטט את ההצעות.

יורם ארידור (גח"ל):

אם חברי-הכנסת בן-פורת יקרא את נוסח ההסתייגויות שלנו...

מרדכי בן-פורת (המערך, עבודה-מפ"ם):

אני קורא את תיקון מס' 10, אני מחפש את סעיף 167א, אני מחפש את ההשוואה להסתייגויות שלך.

יורם ארידור (גח"ל):

זה בדיוק הנוסח בהסתייגות החלופית שלנו, בדיוק מלה במלה. ההסתייגות החלופית שלנו זהה מלה במלה להצעת שר עבודה בתיקון מס' 10.

הו"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, אנו עוברים לדיון על חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 9), תשל"ב-1972, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושבת-ראש ועדת העבודה.

שושנה ארבל-אלמולונו (יו"ר ועדת העבודה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הנני מתכבדת בזה להביא לקריאה שנייה ושלישית את חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 9), תשל"ב-1972. הצעת חוק זו נדונה בכנסת בקריאה ראשונה ביום ה' בתמוז תשל"ב — 20 ביוני 1972 והועברה לוועדת העבודה.

הצעת החוק באה לאפשר לשר העבודה לא להעלות את סכומי המקסימום שמהם משתלמים דמי הביטוח, שהיו בתוקף עד תאריך 1 באפריל 1972. המצב החוקי הקיים אינו מאפשר זאת, על כן הצעת החוק שאני מביאה אותה כעת לקריאה שנייה ושלישית באה לתת תוקף חוקי למצב שנוצר ולהקפיא את המקסימום לתקופה נוספת של שנתיים. זוהי כוונתה של הצעת החוק.

גברתי היושבת-ראש, להצעת החוק שלפנינו יש הסתייגויות לחברי-הכנסת ארידור, דרובלס, דוד לוי ונסים.

הו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת ארידור, להנמקת ההסתייגויות.

יורם ארידור (גח"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. יש לנו ממשלה שיש לה בעת ובעונה אחת דעות סותרות על אותו עניין; לגבי הממשלה זה כבר דבר רגיל. יש לנו מפלגות בממשלה שיש להן דעות כפולות באותו עניין; גם זה דבר רגיל. יש לנו שרים שיש להם שתי דעות בבת אחת באותו נושא; גם לכך אנו רגילים. אבל לדבר אחד עדיין לא התרגלנו — ששר אחד יגיש לכנסת שתי הצעות לגבי אותו סעיף, שתי הצעות שונות זו מזו, ויבקש מהכנסת לקבל את שתיהן.

אסתר רויאל-נאור (גח"ל):

לפי הכלל: "אחוז בזה וגם מזה אל תנח ידך".

יורם ארידור (גח"ל):

בהצעת החוק, תיקון מס' 9, שעליה דיברה יושבת-ראש ועדת העבודה, מצויה הצעת תיקון לסעיף 167א בחוק הביטוח הלאומי. הצעת חוק זו הוגשה על-ידי שר העבודה בחוברת מס' 997 שהושתה לכנסת ב-24 במאי ואשר על פי הצעתו הועברה לוועדת העבודה של הכנסת ומשם חזרה עכשיו למליאה. בעוד חצי שעה יבוא שר העבודה...

להסתדרות הכללית בעניין זה. כי לפי החוק הקיים היה חייב להעלות את תקרת המקסימום בעוד 350 לירות — דבר שהיה גורם הכבדה יתרה, שהרי בשנת 1970 כבר הייתה העלאה ב-800 לירות, במקום 700 לירות העלו את תקרת המקסימום ל-1,500 לירות. 'מצאנו לנכון לתת זכות עדיפות להצעת החוק הזאת, לסיים אותה בהקדם ולהביאה לכנסת בקריאה שנייה ושלישית, כדי לתת תוקף חוקי למצב שנוצר. אי-אפשר לדחות את העניין עד אשר תבוא הצעת החוק תיקון מס' 10 לק"יאה ראשונה בכנסת ותעבור לוועדת העבודה.

יורם ארידור (גח"ל):

מה שאת אומרת, הרי זאת הטעיה, כי אנחנו הצענו לקבל את הצעת החוק מס' 10.

שושנה ארבל-אלמוליו (יו"ר ועדת העבודה):

האם אתה חושב שכאן ועדת העבודה? כאן הכ"נסת.

מנחם ידיד (גח"ל):

דין ועדת העבודה כדן הכנסת.

שושנה ארבל-אלמוליו (יו"ר ועדת העבודה):

המצב החוקי הקיים הוא כלהלן, כפי שמנוסח בסעיף 167 לחוק העיקרי: "סכומי המקסימום האמורים בלוח י"א יועלו או יופחתו, החל מיום 1 באפריל של כל שנה, באישור ועדת העבודה של הכנסת, לפי התנודות שבין הממוצע החודשי של שכר העבודה לתקופת שנים-עשר החודשים המסתיימת ביום 30 בספטמבר של כל שנה (להלן — השכר הממוצע) לבין השכר הממוצע כפי שחושב ל-30 בספטמבר 1967 או השכר הממוצע שלפיו הוגדלו לאחרונה סכומי המקסימום, הכל לפי השכר הממוצע המאוחר יותר" וכו'.

על פי הנוסח הקיים בחוק היה שר העבודה חייב להביא לאישור ועדת העבודה של הכנסת העלאת תקרת המקסימום. מאחר שהיתה נכונות לא להעלות את התקרה, לא להעלות את המקסימום, מצא שר העבודה לנכון להביא את הצעת החוק, וועדת העבודה מצאה לנכון לטפל בה ולקבל אותה בדחיפות, כדי לתת תוקף למצב הקיים ולהקפיא את אי-ההעלאה — להקפיא את המצב הקיים לעוד שנתיים. על צעד חשוב זה מצד הממשלה, בהציעה לא להעלות את התקרה במשך שנתיים, חייבת היתה לבוא הבעת ברכה מצד חברי הכנסת. האם יכולנו להרשות לעצמנו להשאיר את המצב הקיים במשך כמה חודשים נוספים, עד שוועדת העבודה תסיים את כל הטיפול בסעיפי החוק של הביטוח הלאומי? אני חושבת שלא היה צורך לעשות זאת.

יורם ארידור (גח"ל):

אף אחד לא הציע זאת, ואת ידעת זאת טוב מאוד.

שושנה ארבל-אלמוליו (יו"ר ועדת העבודה):

אין סתירה בין שני התיקונים. האמור בתיקון מס' 9 לחוק הביטוח הלאומי איננו סותר את מה שכתוב בתיקון מס' 10 לחוק הביטוח הלאומי, סעיף 55. תיקון מס' 9 לחוק הביטוח הלאומי בא להות גוש-פנקה חוקית למצב הקיים, להקפיא אותו ולא להכניס בו כל שינוי. לעומת זאת, האמור בסעיף 55 לתיקון מס' 10 מתייחס באופן מהותי ועקרוני לנושא זה; יש בו התייחסות לשנת הבסיס, למה צריך להצמיד את

מרדכי בן-פורת (המערך, עבודה-מפ"ם):
 תוכיח זאת, בבקשה.

יורם ארידור (גח"ל):

מה יש כאן להוכיח? הרי מי שיועד לקרוא עברית כהלכה יראה שזה אותו נוסח. העתקנו אותו מתיקון מס' 10. זה לא רק זילזול בכנסת, אלא גם זילזול בציבור בישראל — לבוא ולהגיש שתי הצעות תיקון שונות לאותו סעיף שאינן זהות זו עם זו ולבקש את הכנסת ביום אחד לאשר הצעה אחת בקריאה שנייה ולאשר הצעה שונה בקריאה ראשונה, להכשיר את ההצעה שתאושר בקריאה ראשונה ולהכשיל אותה בקריאה שנייה.

אנחנו מציעים לקבל ראשית כל את ההסתייגות המקורית, לפיה הבסיס של השכר הממוצע יהיה השכר הממוצע של שנת 1973/74, כפי שמפורט בהסתייגות הראשונה שלו; אבל באופן אלטרנטיבי אנחנו מציעים לקבל את ההצעה ששר העבודה יגיש בעוד עשר דקות. אני רוצה לראות מהו הכבוד העצמי של חברי הכנסת, אם ירמזו את ידיהם להכשלת הסתייגויותינו עכשיו ולאישורן של אותו נוסח בעוד עשר דקות בקריאה ראשונה.

מרדכי ביבי (המערך, עבודה-מפ"ם):

מדוע אתה עולה לטונים גבוהים? אני מציע לך להנמיך קצת את הטונים.

יורם ארידור (גח"ל):

חברי הכנסת ביבי, אתה מתרגש ממה שקרה? בוך? עדת העבודה הזהרנו ואמרנו שלא ייתכן להגיש דבר כזה. נתנו הזדמנות לממשלה לחזור בה ולתקן את המ"עוות; אבל אין מתחשבים — מתנשאים, מזלזלים. זה המצב. מדוע אתה מתרגש? מוטב שתפנה לשר העבודה, שיידע להגיש לאותו סעיף באותו זמן רק הצעת תיקון אחת.

גברתי היושבת-ראש, אני מציע לקבל אחת משתי הסתייגויותינו: או את הראשונה, או את השנייה.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור ליושבת-ראש ועדת העבודה, לתשובה.

שושנה ארבל-אלמוליו (יו"ר ועדת העבודה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מבקשת תשומת-לבם של חברי הכנסת. נמנעתי לתת את ההסבר ולציין את האבחנה כאשר ביקשתי להעמיד את החוק לקריאה שנייה ושלישית. אני נאלצת לעשות זאת עכשיו, לאחר דבריו של חבר-הכנסת ארידור. אני חושבת שמה שעשה כאן יש בו משום הטעיית דעת הציבור והטעיית דעת חברי הכנסת, אנסה להוכיח שכל מה שטען כאן איננו קיים.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 9) הונחה על שולחן הכנסת ב-24 במאי 1972, ואילו הצעת החוק (תיקון מס' 10) הונחה על שולחן הכנסת ב-29 במאי 1972, היא טרם עברה לוועדת העבודה, טרם באה לקריאה ראשונה. כאשר הכנסת העבירה את הצעת התיקון מס' 9 לוועדת העבודה, ראתה הוועדה לנכון להכיר בדחיפותה של הצעת חוק זו, כיוון שלפי החוק הקיים היה חייב שר העבודה להעלות את תקרת המקסימום של הביטוח הלאומי החל ב-1 באפריל 1972 — והוא לא עשה זאת, לאור העובדה של חתימת הסכמי עבודה ולאור העובדה של פניית אירגוני המעסיקים

חוברת ל"ה, ישיבה שכ"ד

— חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 9) (ארבלי-אלמוזלנו, נסים, קלינגהופר, סנהדראי, שובל, נסים) —

הצבעה

התיקון של חברי-הכנסת י. ארידור, מ. דרובלס, ד. לוי ומ. נסים לסעיף 1 לא נתקבל.

התיקון החלופי של חברי-הכנסת י. ארידור, מ. דרובלס, ד. לוי ומ. נסים לסעיף 1 לא נתקבל.

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

הי"ד ט. סנהדראי:

לסעיף 2 אין הסתייגויות, אני מעמידה אותו להצבעה.

הצבעה

סעיף 2 נתקבל.

הי"ד ט. סנהדראי:

אני מעמידה את הצעת החוק להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 9), תשל"ב—1972, נתקבל.

הי"ד ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת נסים, להודעה על הימנעות סיעתו מהצבעה.

משה נסים (גח"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 9) היתה צריכה לכאורה לזכות בתמיכתנו, כי יש בה יסוד חיובי, ועמדתו עליו בדברי בקריאה הראשונה. הצעת החוק מיועדת לקבוע שאין שד העבודה חייב להעלות את הסכומים שעליהם משלמים את דמי הביטוח הלאומי מעבר לתקרה הקבועה היום בחוק, וזאת עד ה-1 באפריל 1974. לכאורה היינו צריכים לתמוך בהצעה זו. הודעתי בדברי במליאת הכנסת בעת הקריאה הראשונה, שנציע בוועדה כמה תיקונים חיוניים להצעת החוק, ובין השאר שינוי שנת הבסיס שעל-פיה נקבעת תקרת דמי הביטוח הלאומי. בינתיים הונחה על שולחן הכנסת הצעת תיקון מס' 10 לחוק הביטוח הלאומי. בתיקון זה הוצע שוב תיקון לסעיף 167 לחוק הביטוח הלאומי.

בוועדת העבודה לא הצענו, גברתי יושבת-ראש ועדת העבודה, לדחות את הדיון על סעיף 167 בתיקון הכלול בחוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 9), אלא הצענו לאחד את הנוסח המופיע בתיקון מס' 9 עם התיקון המופיע בסעיף 10, על מנת שיובא היום למליאת הכנסת נוסח אחד, מתוקן ומלא, של סעיף 167 לחוק הביטוח הלאומי.

אנו קשתוממים על דרכי החקיקה המוזרות שהונהגו היום בכנסת בקשר לתיקון זה בחוק הביטוח הלאומי. איפה נשמע כזאת, שמוגשות בעת ובעונה אחת שתי הצעות חוק באותו עניין, באותו נושא, ולא רק באותו נושא, אלא גם באותו סעיף?

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

באותו יום ובאותה שעה...

משה נסים (גח"ל):

אילו דרכי חקיקה אלה? האם אי-אפשר היה לדון בסעיף 167 באותה הודמנות? מה קרה לנו? האם לא די לנו בעשרות תיקונים להרבה חוקים מסובכים, שע-

התקרה, לאיזה שכר ממוצע במשק, מה ההשלכות שתהיינה לכך. עניין זה לא ניתן להפריד מן מכלול הסעיפים, כשמונים במספר, הכלולים בתיקון מס' 10 והמה-וים מקשה אחת. אי-אפשר לדון על מציאות בנפרד, לא יכולנו לעשות הפרדה כזו, וגם לא מצאנו לנכון לעשות כן כל עוד הצעת החוק איננה מונחת לפנינו.

סיעת גח"ל נקטה תכסיס מחוכם ובהסתייגותה העתיקה את הנוסח של סעיף 55 כפי שהוא מופיע בתיקון מס' 10 לחוק הביטוח הלאומי ובכך העמידה אותנו כביכול לפני השאלה: כיצד נצביע נגד אותה הצעה, ששר העבודה עומד להביא לכנסת לקריאה ראשונה בעד כמה דקות? אינני יודעת אם הצעה זו תישאר באותו נוסח כפי שהיא מופיעה בחוברת הכחול-לה. נתווכח על הסעיף הזה, נדון עליו בוועדת העבודה, נראה את השלכותיו לגבי הסעיפים האחרים. על כן לא מצאנו לנכון להפריד אותו מתיקון מס' 10 ולהעבירו לתיקון מס' 9.

אני מבקשת לציין עובדה נוספת: כאשר שר העבודה הביא את הצעת החוק לקריאה ראשונה, איש מחברי הכנסת לא התנגד להעברתה לוועדת העבודה כדי לה-כינה לקריאה שנייה ושלישית. חברי-הכנסת נסים, אשר השתתף בדיון בקריאה הראשונה, יכול היה להתנגד לה-צעה ולהציע להחזיר את הצעת החוק לממשלה, בטענה שנחכה לתיקון מס' 10 ואז נתייחס לכך.

משה נסים (גח"ל):

אמרתי שנראה אם התיקונים שאנו מציעים יתקבלו בוועדה, ובהתאם לכך נשקול ונחליט איך להצביע בקריאה השנייה והשלישית.

שושנה ארבלי-אלמוזלנו (יו"ר ועדת העבודה):

זוהר להצביע כפי שאתה מוצא לנכון. אני מעמי-דה את העובדות על דיוקן.

אני חושבת איפוא כי ההצעה שאני מביאה לקריאה שנייה ושלישית אין בה כל סתירה, היא לא באה להחליף את סעיף 167 המופיע בתיקון מס' 10, שלא דנו עליו ולא התייחסנו אליו.

מכל הנימוקים הללו אבקש את הכנסת לדחות את שתי ההסתייגויות, ולאשר את הצעת החוק בקריאה שנייה ושלישית.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

רצוי היה שעוד לפני ההצבעה יגיב כבוד שר העבודה על הביקורת של חברי-הכנסת ארידור, שהיתה מופנית אליו.

הי"ד ט. סנהדראי:

אני מניחה ששר העבודה, כאשר יביא לקריאה ראשונה את תיקון מס' 10, יגיב על הערות אלה.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

אולי נדחה את ההצבעה עד לאחר ששר העבודה יביא את תיקון מס' 10?

הי"ד ט. סנהדראי:

לא נשנה עכשיו נוהל מקובל. חברי הכנסת רשאים להצביע כרצונם וכהגנתם. נעבוד להצבעה.

— חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 9) (נסים); חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 10) (סנהדראי, אלמוגי, ידיד, ארידור, מילמן) —

רליים, כדי לסכם את הדיון לגופו של ההצעה לסעיף 167א.

משום כך, אף שאנחנו תומכים בלב שלם — ועוד נבטא דעתנו על כך כאשר יבוא תיקון מס' 10 לחוק הביטוח הלאומי — אף שאנחנו תומכים בלב שלם באי-העלאת דמי הביטוח הלאומי, לא יכולנו להצביע היום בעד התיקון, משום שרצינו למחות על דרכי החקיקה המוזרות שהונהגו היום בכנסת.

לינו לסבך את ספר החוקים יותר ויותר? מה האסון? מדוע לא ננהג לפי ההגיון הפשוט ונדון באותו עניין במחיתה אחת, באותה הזדמנות?

ועדת העבודה של הכנסת הקדישה שתי ישיבות לדיון בסבך הפרוצדורלי בלבד. אומרת לנו עכשיו יושב-ראש ועדת העבודה, שהדבר צריך היה להידחות לחודשים. אני מוחה על הדעה זאת. העניין לא צריך היה להידחות לחודשים, די היה בשיבה אחת של ועדת העבודה, מתוך הישיבות שכבר בוזבו לדיונים פרוצדור-

ו. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 10), תשל"ב—1972 * (קריאה ראשונה)

היו"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לחוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 10), תשל"ב—1972, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר העבודה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. בראשונה אני רוצה להתייחס לוויכוח שהיה כאן על סעיף 167. זהו תיקון יסודי ורב-משמעות. עמדה בעיה אם להצמיד את הגימלאות השונות למדד יוקר המחיה ולנהל ויכוח בכל שנה בתוך המוסד לביטוח לאומי ועם אנשי האוצר, או להצמיד את הגימלאות לשכר הממוצע. יש הבדל בין מדד יוקר המחיה ובין השכר הממוצע. השכר הממוצע משקף את ההתקדמות הכלכלית ואת ההעלאה הכוללת; מדד יוקר המחיה משקף רק את היוקר, ולכן הצמדה רק למדד זה הוא לרעת המבוטחים. סעיף 167 מניח אבן-פינה לשיפור רמת חייהם של כל המבוטחים הנוזקים לגימלאות של הביטוח הלאומי. על תיקון זה עבדנו שנתיים.

התברר שעל פי החוק חייב אני להורות על העלאת שיעורי הגבייה לביטוח הלאומי ב-1 לאפריל. כאשר הבאתי את החוק לפני שבוע, הסברתי מדוע הגעתי למסקנה שיש להקפיא את שיעורי הגבייה לשנתיים נוספות. לא יכולתי לחכות עד שתיקון מס' 10 יעבור בקריאה שנייה ושלישית. תיקון זה כולל 78 סעיפים.

מנחם ידיד (גח"ל):

את זאת לא ביקש איש.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

לא אמרתי שביקשתם. לא רציתי לחכות חודשים אחדים עד שוועדת העבודה תעביר את החוק הזה לקריאה שנייה ושלישית. לא רציתי לתלוש סעיף זה, כפי שהוצע. מה גם שאינני רואה כאן כל סתירה.

יורם ארידור (גח"ל):

יכולת להגיש אותו בתיקון מס' 9, בנוסה שהגשת בתיקון מס' 10.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

לא יכולתי.

דב מילמן (גח"ל):

בוועדת העבודה אפשר היה לעשות זאת.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 998).

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

לא. אתם משפטנים מלומדים, וגם לי יש משפטים מלומדים, לא אני. היועצים המשפטיים של שלושה משרדים — משרד העבודה, משרד המשפטים והביטוח הלאומי — הגיעו למסקנה ברורה שאין כל סתירה בין תיקון מס' 9, כפי שהבאתי, ובין הכירור שיתקיים בוועדת העבודה.

מנחם ידיד (גח"ל):

אולי בגלל יוקרה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אינני חושב שהייעוץ המשפטי של משרד המשפטים, משרד העבודה והביטוח הלאומי פועל על-פי מניעי יוקרה. הם משפטנים ואינם מעורים בכל העניין הזה.

יורם ארידור (גח"ל):

חברי-הכנסת ידיד התכוון לתת בזה קומפלימנט לחוות הדעת שלהם.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אם זה קומפלימנט, אני מודה לחברי-הכנסת ידיד. נכון שבקריאה הראשונה אמר חברי-הכנסת נסים, שהוא רוצה להביא הצעות בעניין חישוב הבסיס. הוא לא הזכיר את תיקון מס' 9, הוא לא הזכיר סעיף 167. עניתי לו, שאולי נדבר על הבסיס בוועדת העבודה. על הבסיס אפשר לדבר במשך שבועיים? כאשר סעיף 167 יגיע לוועדת העבודה, ייתכן שהדיון יימשך חודשים. איפה הסתירה? אני עומד בדיבורי. אני כרויה לזיכור על הבסיס. ואם כך, מה זה יפריע אם יביתיים מרשה לי המחוקק להקפיא את ההעלאה, תוך דיון על הבסיס לקראת 1974? מה בוועד כאן? לא רק הייעוץ המשפטי, אלא גם ההגיון, גם טובת המבוטחים, גם טובת המשל-מים דמי הביטוח — כל אלה תובעים זאת.

מנחם ידיד (גח"ל):

יש הסכמת הממשלה בעניין הבסיס.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

מי אינו מניח לך, חברי-הכנסת ידיד, להתווכח בחו"דשים הקרובים בוועדת העבודה על סעיף 167, על הבסיס? מה מפריע?

מנחם ידד (גח"ל):
הכפילות.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אין כפילות. מה שנתקבל עכשיו בקריאה שלישית נותן לי אפשרות חוקית לא להעלות שיעורי הגבייה. את הדיון לקראת 1974 נקיים לא בחפזון, בשבועיים או שלושה. נתווכח על סעיף 167, ומה שיוכרע — יוכרע. אינני רואה כאן סתירה.

חברי כנסת נבחרים. לאחר הקמת המוסד לביטוח לאומי בשנת 1954 תוקן חוק הביטוח הלאומי 23 פע"מ, בלבד, 10 תיקונים בחמש השנים האחרונות, בכלל זה התיקון המונח לפניכם.

את תיקוני החוק אפשר לחלק לשלוש קבוצות ראשיות. קבוצה אחת: תיקונים הבאים להוסיף ממד חדש למערכת הבטחון הסוציאלי. כלומר, תיקונים המגייסים ענפי ביטוח חדשים, שמטרתם לכסות סיכונים שלגביהם לא נטלה החברה כל אחריות עד לקבלת התיקון. לקבוצה זו משתייכים, למשל, תיקון חוק הביטוח הלאומי המנהיג ביטוח מפני אבטלה, תיקון שהתקבל על-ידי הכנסת ביום 23 במארכס 1972, וכן תיקון חוק ביטוח לאומי שינהיג ביטוח נכות כללי.

קבוצה שנייה באה להרחיב תחולת זכות קיימת על אוכלוסיות חדשות; כלומר, תיקונים המרחיבים את חוב המבוטחים מפני סיכון המכוסה כבר על-ידי חוק הביטוח הלאומי. לקבוצה זו משתייכים, למשל, התיקונים שהנהיגו מתן גימלאות לנפגעי עבודה שהם עובדי ערבים; מתן קיצבה משפחתית לעובדים עצמאיים גם בעד הילד השלישי; וכן תשלום תגמולים לעובדים עצמאיים המשרתים במילואים.

הקבוצה השלישית — זוהי הקבוצה שבה אנו עוסקים היום — אינה באה להנהיג ענף ביטוח חדש או להרחיב את חוג המבוטחים בענף ביטוח קיים, אלא לשפר ולשכלל את מערכת הבטחון הסוציאלי הקיימת, על-ידי תיקונה לעמקה.

78 הסעיפים בתיקון מס' 10 לחוק, שאני מתכבד להגיש היום לאישורה של הכנסת, מהווים סדרה של שיפורים ב"ש הקיים" — שיפורים שיש בהם חידה מהדגלי חשיבה שהיו קיימים אצלנו בתחום הרעיוני לגבי מהותו ומשמעותו של הביטוח הסוציאלי. שיפורים אלה מביאים בחשבון את תגובותיו של הציבור, כפי שהתגבשו במשך השנים, לגבי הוראות שונות בחוק, ומשמשים עדות לתהליך התממשות של התפיסה "מן הביטוח הסוציאלי אל הבטחון הסוציאלי", תפיסה שהצהרנו עליה מעל במה זו.

אחת התולשות של חוקי הביטוח הסוציאלי בעולם נעוצה בעובדה שחוקים אלה מפגרים אחרי המציאות החברתית המשתנת בקצב מהזרז. מטרתה של סדרת התיקונים הנוכחית היא להדביק את קצב התמורות החיות במשק ובחברה בישראל, וכן למצוא תשובה עדכנית לבעיות ספציפיות שהעסיקו אותנו בתחום החוק הקיים בעת האחרונה.

התיקונים שפלגנו מתייחסים לשלושה נושאים עיקריים: 1. הבטחת מעמדה והרחבת זכויותיה של האשה בביטוח הלאומי; 2. הבטחתן והרחבתן של זכויות האוכלוסיה הפגיעה, והדגשת האופי הסוציאלי וההומני של החוק; 3. שמירת ערך הגימלאות עם עליית רמת המחירים בתקופה של האמרת מחירים.

שלוש קבוצות תיקונים אלה מצטרפת כמובן שורה של תיקונים אחרים, שלא אפרט אותם, מאחר שהם כעיקרם בגדר תיקונים טכניים וניסוחיים בלבד.

חברי הכנסת, אשר לקבוצת התיקונים הראשונה שבחוק זה, אפרט כאן כמה תיקונים הנוגעים למעמדה של האשה בביטוח הלאומי, יש לציין כי השוויון הפורמלי הקיים בחוק בין האשה והגבר לא תמיד עשוי הוא לפתור את בעיותיה המיוחדות של האשה הנשואה, הממלאה במשך תקופת חייה תפקידים שונים: תפקיד האם היוולדת, תפקיד האשה העובדת והמפרנסת, ותפקיד עקרת הבית המנהלת את משק ביתה. מגמתו היא לשפר את מעמדה של האשה הנשואה תוך התחשבות בבעיות שנוצרות לגביה, באופן טבעי, כתוצאה מתפקידיה אלה. התיקונים החדשים כוללים איפוא: א) שינויים באופן צבירת תקופת אכשרה המזכה לקיצבת זיק"נה ושאירים. על-פי חוק הביטוח הלאומי חייבת כיום האשה, ככל מבוטח אחר, להיות מבוטחת לפחות חמש שנים רצופות כדי להיות זכאית בבוא העת לקיצבת זיקנה. הוראה זו של חובת רציפות הביטוח מכבידה על האשה הנשואה, שלא תמיד היא יכולה לצבור תקופת ביטוח רצופה, ומשום כך מאבדת לא פעם את זכותה לקיצבת זיקנה.

הצעת התיקון נוטלת עוקץ רציפות הביטוח ושמה את הדגש באורך תקופת הביטוח ולא דווקא ברציפות שבה: אשה נשואה תוכל, ככל מבוטח אחר, ללקט ולהשלים תקופות ביטוח מקוטעות ומפוזרות לתקופת אכשרה מזכה אחת. לפי הצעת החוק יינתנו לאשה הנשואה שלוש אלטרנטיבות ליברליות לצבירת תקופת אכשרה אשר תבטחנה כולן את זכותה לקיצבת זיקנה בבוא העת; ולעיתים תהיה זכות זו שמורה עמה שנים רבות לפני הגיעה לגיל המזכה לקיצבת זיקנה.

בעיית רציפות הביטוח קיימת גם לגבי קיצבת שאירים. אף-על-פי שבאן תקופת האכשרה היא שנת ביטוח אחת בלבד, קרו מקרים רבים שהאשה לא הספיקה לצבור שנת ביטוח רצופה לפני פטירתה, לפיכך לא היו ילדיה זכאים לקיצבת שאירים בגינה. אנו מציינים איפוא כי גם במקרים אלה חשקה הציבור לבידול יותר כתנאי לזכאות לקיצבה. השיטה החדשה תשים את הדגש באורך תקופת הביטוח ולא ברציפותה: ילדיה של אשה שנפטרה, יהיו זכאים לקיצבת שאירים אם אמם היתה מבוטחת במשך שנתיים מתוך חמש השנים שקדמו לפטירתה, ולא דווקא שנתיים רצופות.

ב) ביטול חובת הביטוח ערב הזכאות לקיצבת זיקנה. על-פי החוק כיום, כדי לזכות לקיצבת זיקנה חייבת האשה הנשואה, ככל מבוטח אחר, להיות מבוטחת ערב הגיעה לגיל המזכה אותה לקיצבת זיקנה; כלומר, עליה להיות עובדת שכירה, עובדת עצמאית או מבוטחת ברשות עד גיל 60. הוראה זו פוגעת לא פעם באשה הנשואה שהיתה מבוטחת שנים רבות, ובגיל גבוה חדלה, מסיבות מובנות ומוצדקות, להיות פעילה במשק שמוחק לביתה. הצעת התיקון באה לתקן מצב זה, שכן לפיו תוכל אשה, ככל מבוטח אחר, לזכות לקיצבת זיקנה בזכות תקופת האכשרה שצברה לעצמה במשך תקופת חייה, גם אם ערב הגיעה לגיל המזכה לקיצבה לא היתה מבוטחת.

ג) הטבות לאלמנות. בעיה אחרת בסוגיה זו היא בעייתתה של האלמנה המקבלת כבר קיצבת שאירים אך אינה יכולה לקבל קיצבת זיקנה בבוא העת, מאחר

ההקלות בתשלומים בעד ילדים בענף זיקנה ושאיירים מוצע עתה לבטל את ההגבלה הקיימת לגבי מספר הילדים התלויים במקבל קיצבת הזיקנה, ולגבי מספר היתומים הזכאים לקיצבת שאירים. לפי הצעת התיקון תשולם תוספת קיצבת הזיקנה וקיצבת השאיירים בעד כל אחד מהילדים התלויים, לפי מספרם, בלי הגבלה. ועוד תיקון: על-פי החוק הקיים כיום משתלמות קיצבת שאירים או תוספת לקיצבת הזיקנה רק בעד ילד אשר לא משתלמת בעדו קיצבת משפחות מרובות ילדים. עתה מוצע לבטל הוראה זו ולקבוע שלא תהיה כל מניעה חוקית לשלם קיצבת שאירים או תוספת לקיצבת הזיקנה בעד ילד שבעדו משתלמת כיום קיצבת משפחה.

(ז) הקלות בתשלום דמי לידה. כיום זכאית אשה עובדת, היוולדת, לדמי לידה בעד תקופה רצופה של 12 שבועות ובכלל זה 6 השבועות הסמוכים לתאריך הלידה. יוצא מכאן שאשה היוולדת פג, אשר חייב להישאר בבית-החולים זמן ממושך יותר, חייבת לקחת את חופשת הלידה ולקבל את דמי הלידה בעד הזמן שהפג אינו איתה, וכך היא מאבדת את זכותה לדמי לידה בזמן שהפג חוזר מבית-החולים. כדי לתקן את המעוות מוצע שאשה היוולדת פג תהא זכאית לחלק את תקופת חופשת הלידה שלה לשתי תקופות: אחת מיד אחרי הלידה, והשנייה במועד שבו יחזור התינוק מבית-החולים.

חברי הכנסת, אעמוד עתה על קבוצת התיקונים השנייה - הרחבת זכויותיה של האוכלוסיה הפגיעה. מטרתה של קבוצת תיקונים זו היא להקל על האוכלוסיה הנתונה במצבים חריגים או פגיעים במיוחד. אנו מקווים שבעקבות תיקונים אלו נצליח לחזק עוד יותר את האופי הסוציאלי וההומני של חוק הביטוח הלאומי.

(א) פטור מתשלום דמי ביטוח לבני 65 ולבנות 60 שאינם מקבלים עדיין קיצבת זיקנה. כיום חייבים מבוגרי טחים בני 65-70, ומבוטחות בנות 60-65, שעדיין אינם זכאים לקיצבת זיקנה, לשלם דמי ביטוח. מצב חוקי זה מעמיד לא פעם את בני קבוצת המבוטחים הזאת לפני הסיכון של שילול זכות כתוצאה מפגור בתשלום, וזאת שעה שלמעשה בני גילם האחרים כבר מקבלים קיצבת זיקנה. על מנת למנוע ממבוטחים אלו תחושת קיפוח, תחושה שכאילו "מענישים" אותם על כך שהם ממשיכים במלוא עיסוקם, מוצע לפטור אותם מתשלום דמי ביטוח - פרט לענף נפגעי עבודה עצי-מאיים. מעבידיהם של השכירים, לעומת זאת, ימשיכו לשלם את חלקם בדמי הביטוח.

(ב) הגדלת מקסימום ההכנסה המותר לבני 65-70 ולבנות 60-65. בהתאם לחוק הקיים אין מבוטח זכאי לקיצבת זיקנה בגיל 65-70 כשמדובר בגבר ו-60-65 כשמדובר באשה, אם הכנסתו עולה על 5,300 ל"י לשנה כשש בו תלויים, ועל 4,000 ל"י לשנה כשאין בו תלויים. אך לא נחשבת כ"הכנסה" הכנסה שמקורה בקיצבה המשתלמת על-פי חוק ישראלי או על-פי הסכם קיבוצי או חוזה שנערך בישראל.

מצב זה גורם לקיפוח מקבלי פנסיות מחוץ-לארץ, ובעיקר מקבלי פיצויים מגרמניה, שכן פנסיות אלו נחשבות כיום להכנסה לצורך קבלת קיצבת זיקנה. אנו באים לתקן מצב זה על-ידי קביעה שגם הכנסה שמי-קורה בפנסיה המשתלמת מכוח חיקוק, הסכם קיבוצי או חוזה עבודה בארץ זרה, לא תיחשב כהכנסה לצורך הזכאות לקיצבת זיקנה.

שהחוק הקיים כיום אינו מאפשר תשלום שתי קיצבות לאדם אחד. הבעיה חמורה במיוחד כשמדובר באלמנות המבוטחות מכוח עצמן ואינן יכולות ליהנות מביטוח זה. במדינות אחרות נפתרה הבעיה על-ידי קביעת החוק שקיצבת השאיירים של האלמנה מסתיימת אוטומטית בזמן שהאלמנה הגיעה לגיל המזכה אותה לקיצבת זיקנה מכוח עצמה. אנו מציעים שאלמנה בת קיצבת שאירים המבוטחת מכוח עצמה תוכל כפיצוי מענק בשיעור של קיצבת זיקנה חודשית כפול 18 כאשר תגיע לגיל המזכה אותה לקיצבת זיקנה, ואילו האלמנה שאינה מבוטחת ושאינן לה זכות לקיצבת זיקנה מכוח עצמה, בכל זאת תומך קיצבת השאיירים שלה בקיצבת זיקנה, וזאת כדי למנוע אפשרות שהאלמנה תפסיד את הקיצבה במקרה שתיושא מחדש. התיקון המוצע מבטיח איפוא פיצוי כספי לאותן האלמנות שבעדן משתלמים דמי ביטוח, וקיצבת זיקנה לאלמנות הנישאות מחדש.

הצעת תיקון נוספת, המשפרת את מעמד האלמנה, קובעת שיש להעניק לכל אלמנה, אף אם היא יותר מאחת, זכויות לגבי גימלת השאיירים שלה, כאילו הייתה יחידה. כלומר, אם אדם הניח אחריו יותר מאלמנה אחת, תהיה כל אחת מהן זכאית לגימלת שאירים במלואה לפי גילה ומספר ילדיה, מבלי להתחשב בעובדה שקיימת אלמנה אחרת - מצב שאינו בדרך כלל קיים כיום.

(ד) הרחבת היקף זכאות האלמנה אלמן זכאי לקיצבת שאירים מכוח ביטוחה של אשתו רק אם אינו מסוגל לכלכל את עצמו, וכן אם הוא כבר בן 55 ומעלה וכל פרנסתו היתה על אשתו. ברור שקשה להציג דיון מצב שאלמן בעל הכנסה מועטה ביותר לא יהיה זכאי לקיצבת שאירים מכוח ביטוחה של אשתו כשקיים יסוד סביר להניח שרמת חייו היתה תלויה בהכנסות אשתו, עוד בחייה. הצעת התיקון באה להרחיב את המסגרת ולהעניק קיצבת שאירים, מכוח ביטוח האשה, גם לאלמן שהכנסתו אינה עולה על 4,000 ל"י לשנה - סכום ההכנסה המותר לקשיש בן 65-70 כדי לזכות לקיצבת זיקנה. כלומר, מעתה יקבל קיצבת שאירים, בזכות ביטוח אשתו, גם אלמן שעקב הכנסתו המצומצמת היה תלוי במידה ניכרת בהכנסת אשתו עוד בחייה.

(ה) הרחבת היקף זכאות הבעל התלוי באשתו. כיום זכאית האשה לתוספת לקיצבת הזיקנה בעד בעלה רק אם אינו מסוגל לכלכל את עצמו, או אם הוא בן 55 ומעלה וכל פרנסתו עליה. לפי הצעת התיקון תהיה האשה זכאית לתוספת לקיצבת הזיקנה בעד בעלה גם אם הכנסתו אינה עולה על 4,000 ל"י לשנה, ולפיכך רמת חייו תלויה במידה ניכרת בהכנסתיה היא.

(ו) הקלות בתשלומים בעד ילדים. על-פי החוק כיום נחשב כ"ילד" לעניין ביטוח זיקנה ושאיירים רק מי שטרם מלאו לו 18 שנה. בהגדרה זו יש נקודת תורפה, שכן לא פעם קורה שהילד ממשיך עדיין בגיל 18 את לימודיו העל-יסודיים ולפיכך הוא מבחינת תלוי במשפחה מבחינה כלכלית. מוצע איפוא להגדיל את גיל הזכאות של "ילד", בענף ביטוח זיקנה ושאיירים, מגיל 18 לגיל 20, אם בתקופה זו עליו לסיים את חוק לימודיו העל-יסודיים ואם עיקר זמנו מוקדש ללימודים.

וזאת ועוד: עד עתה שולמה תוספת קיצבת זיקנה לא יותר מאשר בעד ארבעה ילדים תלויים, וקיצבת שאירים רק בעד שלושת הילדים הראשונים. במסגרת

מערכת הסעד. נמנע בכך פליטתם של מבוטחים ממערכת הביטוח הסוציאלי וגשמו על חברות ומעמדם במערכת הבטחון הסוציאלי של הביטוח הלאומי.

(ו) בעת חקיקת חוק הביטוח הלאומי סברנו שהצ' לחנו לפתור את הבעיה של שמירת ערך הקיצבאות, בעיה שהתלבטו בה מתכנני הביטוח הלאומי בכל העו-לם, עשינו זאת על-ידי כך שהצמדנו את הקיצבאות לשינויים במדד המחירים לצרכן, שעל-פיו משתלמת תוספת יוקר לעובדי המדינה. כידוע אין משלמים עוד תוספת זו בצורתה המקורית. ניסנו דרך אחרת — מתן צווים על הגדלת שיעורי הקיצבאות, אך גם פעולה תחי-קתית זו, שקדם לה משא-ומתן ממושך, לא מנעה את שחיקת ערך הגימלאות בחברה המעלה את רמת חייה בקביעות.

אנו מציעים איפוא קביעת קריטריון חדש, אוב-ייקטיבי ואוטומטי: הצמדת הגימלאות לשכר הממוצע במשק. בשלב זה אנו מבטלים את עצמנו לקיצבת נכות ותלויים בנפגעי עבודה ולקיצבה המשפחתית. אך אני מתכוון להציע גם הצמדתה של קיצבת זיקנה ושאיירים לשכר הממוצע, במסגרת הצעת חוק הפנסיה.

בהצמדה זו, המעוגנת בחוק, נבטוח שקבוצותינו הפגיעות מבחינה כלכלית ייהנו כיתר חלקי האוכלוסיה מעליית רמת החיים של הפעילים במשק.

אנו מקווים שאם הכנסת תאשר את תיקון מס' 10, נצעד צעדים רציניים קדימה אל הבטחון הסוציאלי במ-דינת ישראל.

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הע-בודה.

היו"ר מ. זר:

חברי הכנסת, נדמה לי שחל שיבוש כלשהו, אנהנו ממשיכים עכשיו בסעיף ד' של סדר-היום: חוק הבי-טוח הלאומי (תיקון מס' 10), תשל"ב-1972, קריאה ראשונה. השך הקדים את דברי הפתיחה.

הדיון בחוק זה יהיה אישי. רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבל-אלמוליו, ואחריה לחבר-הכנסת נסים.

עזשנה ארבל-אלמוליו (המערך, עבודה-מ"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת חוק הבי-טוח הלאומי (תיקון מס' 10), אשר הובאה כעת לק-ריאה ראשונה על-ידי שר העבודה, מוכיחה פעם נוספת את הערנות והרגישות אשר מגלים שר העבודה ומשרדו והמוסד לבטוח לאומי למסכת החוקים שמגמתם להב-טיח בטחון סוציאלי לאזרחי המדינה. ואם קיים הכלל שמדי פעם חייבים לבדוק את החוקים הקיימים ולהת-אימם לתמורות ולשינויים שחלו בחברה, למציאות ול-צרכים המשתנים, הרי כלל זה כוחו יפה ודרוש ביותר כאשר מדובר בתחיקה סוציאלית. כי השינויים המתחו-לים בתחום החברתי הם דינמיים ומהירים — דבר המחייב בדיקה מתמדת, ונכונות לתקונים בחוק על מנת למנוע פרוצות שנתגלו, עיוותים אפשריים, ובמיוחד למ-נוע קיפוחו של הפרט בתוקף מגבלות סעיפי החוק.

על כן אני מברכת את שר העבודה על הצעות התקונים שהביא היום לכנסת, גם אם יש לי השו-ת בכמה סעיפים, כי מגמת התיקון היא חיובית והכרחית ובאה לשפר בהרבה את החוק הקיים.

בטרם אעיר הערות לכמה סעיפים שאני מסתייגת מהם, ואעמוד על כמה סעיפים שלדעתי צריכים להי-כ-

יורשה לי להזכיר שבמסגרת ההקלות למקבלי קיצ-בת זיקנה התקנתי בפברואר השנה תקנות חדשות המג-דלות את מקסימום ההכנסה שאינה מעבדה המותר לבן 65—70 ולבת 60—65, ל-8,000 ל"י לשנה לבודד ול-10,600 ל"י לשנה למי שיש בו תלויים, בלי להתחשב במספרם. תחילת תקנות אלו היא רטרואקטיבית, מיום 1 באפריל 1970. עתה מוצע להביא בחשבון את מספר התלויים ולהגדיל את מקסימום ההכנסה המותר בשיעור של 500 ל"י לכל תלוי נוסף.

(ג) הטבות למקבלי קיצבאות נכות. לקבוצת ה-אוכלוסיה הפגיעה משתייכים כמובן גם נפגעי העבודה, ובפרט אלה מביניהם שנשארו נכים כתוצאה מהפגיעה. על מנת להקל על קבוצת מבוטחים זו אנו מציעים את התקונים הבאים:

(1) תשלום קיצבה חודשית כבר החל מ-23% נכות. כיום מבחין החוק לצורך תשלומים לנפגעי עבודה בין אלה שדרגת נכותם נמוכה מ-25% לאלה שדרגת נכותם היא 25% ויותר; הראשונים זכאים רק למענק חד-פעמי, ואילו האחרונים זכאים לקיצבת נכות חודשית. אנו מציעים להעמיד את דרגת הנכות שבה מתחילים לשלם קיצבת נכות חודשית על 23% במקום 25%.

(2) התחשבות בנכות קודמת. שיפור אחר בתחום זה מתייחס לאופן קביעת דרגת הנכות של נפגע בעבר-דה. לדאבוני קורים מקרים שגכה כתוצאה מתאונת עבודה קודמת נפגע שוב ו"צובר" נכות חדשה. בהתאם לחוק הקיים נקבעת דרגת הנכות לכל פגיעה בנפרד, בלי לשום לב למום, פגם או ליקוי הנובעים מפגיעה קודמת, כלומר בלי להתחשב בעובדה שהצטברות מספר נכויות מפחיתה מכושר השתכרותו של הנכה הרבה יותר מש-עושה זאת כל נכות בפני עצמה. התיקון המוצע בא לאפשר חישוב ליברלי יותר של אחוזי הנכות למי שהיה כבר נכה. על-ידי כך שמביאים בחשבון נכויות קודמות בעת קביעת דרגת הנכות החדשה.

(3) זכויות מיוחדות לבעלי נכות גבוהה. כיום רק בעלי נכות של 75% ויותר זכאים, בנוסף לקיצבתם החודשית, לזכויות מיוחדות הכוללות "קיצבה מיוחדת", הניתנת בשיעור מקסימלי של שליש ממקסימום קיצבת הנכות החודשית, ו"מענק מיוחד", הניתן בשיעור מק-סימלי של 10,000 ל"י אם הוא מיועד למטרה אחת, ושל 15,000 ל"י אם הוא מיועד ליותר ממטרה אחת. אנו מציעים שמעתה גם בעלי נכות נמוכה מ-75% יהיו זכאים בתנאים מסוימים לקיצבה מיוחדת או למ-ענק מיוחד, כל גימלה בנפרד או ביחד, כפי שייקבע בתקנות.

(ד) בין התיקונים הבאים להתחשב במצבים רגי-שים הנוצרים אצל בני משפחה שפקד אותה אסון יש לציין אותם תיקונים המאפשרים המשך תשלומי גימ-לאות בענפים אחדים גם שלושה חודשים לאחר הפט-י, וכן מתן מענק בשווי של שלושה תשלומים חודשיים.

תיקונים אלה באים לשנות את המצב הקיים שבו מופסק אוטומטית תשלום הגימלה בחודש פטירת הזכאי לה.

(ה) הגישה החותרת לקראת הומניזציה של שירותי הביטוח הלאומי מגיעה אותנו להציע גם הקמת קרן מיוחדת שתעניק, על-פי תקנות שיוחקנו, תשלומים למבוטחים במקרים שהזכות החוקית לגימלה נשללה מהם אך מידת הצדק הסוציאלי מחייבת להעניק להם סיוע כדי למנוע מהם ליהפך למחוסרי-כל ולנתמכים של

למעסיקים, מאחר שתשלום זה נכלל בחשבון הוצאות הפטור ממס הכנסה.

רצוני לציין בהערכה את החיקונים הרבים לשפר את מעמדה וחכויותיה של האשה, הן הנשואה והעובדת מחוץ לביתה והן עקרת הבית, בכל הנוגע לביטוח הלאומי.

התיקון המובא לסעיף 26 בלחוק העיקרי מגמתו חיובית. הוא בא להבטיח תשלום קיצבת זיקנה או מענק לאלמנה במקום קיצבת שאירים. עם זאת באה ההצעה להפלות בין אשה מבוטחת שהתאלמנה לפני הגיעה לגיל 60 — וזו תהיה זכאית לקיצבת זיקנה או מענק — ובין אשה שהתאלמנה אחרי גיל 60, שממנה תישלל הזכות הזאת. אני שוללת את הגישה הזאת המפלה בין אלמנה לאלמנה. אני מציעה שהתיקון יתבסס על זכות שווה לשתייהן. כן אני מציעה כי בסעיף זה תובטח זכות שווה לאלמן וימנע קיפוחו.

בסעיף 27, המתקן את סעיף 68 לחוק העיקרי, שלפיו דרגת הנכות שבה מתחילים לשלם קיצבת נכות היא 25%, מוצע להעמיד את דרגת הנכות, שבה יתחילו לשלם קיצבת נכות על 23%. אני מציעה להעמיד את דרגת הנכות על 20%. ועדת העבודה קיימה לפני שני ימים דיון בנושא זה, במסגרת הצעה לסדר-היום שהוצעה עליה. ועדה שבראשה עמד חבר-הכנסת ז"ל הוציאה מסקנות והניחה אותן על שולחן הכנסת. במסקנות אלו הומלץ להעמיד את דרגת הנכות על 20%. משרד העבודה והמוסד לביטוח לאומי הסכימו לכך. לדעתי אין שום הצדקה שהמוסד לביטוח לאומי ומשרד העבודה יחזרו בהם מהסכמתם זו. על כן אני עכשיו, שקיצבת יתקן וייקבע בו כי דרגת הנכות שבה מתחילים לשלם קיצבת נכות היא 20%.

רצוני לציין בהערכה את התיקון בסעיף 28, הבא לתקן את סעיף 28 לחוק העיקרי. בתיקון זה מוצע להצמיד קיצבאות נכות ותלויים וקיצבת משפחה לתנודות בשכר הממוצע במשך. תיקון זה הוא מחוייב המציאות, באשר המצב שהיה קיים עד עכשיו, שקיצבת הנכות היתה צמודה לתשלום תוספת היוקר ששולמה לעובדי המדינה, גרמה לשחיקה מתמדת של ערך הקיצבה; כי תוספת היוקר לא שולמה תמיד עקב ההתייקרות ולא הובא בחשבון השיפור שחל מדי שנה ברמת ההכנסות והשכר. כתוצאה מכך ירד ערכה הריאלי של הקיצבה. יש להצטרע שתיקון זה, הצודק ביסודו, שמגמתו למנוע קיפוח המבוטח; איננו מוצע לבני יתר הקיצבאות המש" תלמות על-ידי הביטוח הלאומי, בנייהן קיצבת היוקנה והשאיירים.

שמענו עכשיו מפי שר העבודה שיש בדעתו להצמיד קיצבת זיקנה ושאיירים לשכר הממוצע במשך, כאשר יובא חוק הפנסיה. אינני יודעת מתי יובא חוק הפנסיה ומתי יתקבל. הדבר עלול להידחות עוד שנים. על כן אני מציעה שבהדמנות זו של הכנסת תיקונים לחוק הביטוח הלאומי נצמיד גם קיצבת זיקנה ושאיירים לשכר הממוצע במשך. במצב הקיים הועלו מדי פעם קיצבאות אלו, ביזמת שר העבודה ובאישור ועדת העבודה של הכנסת, אך תמיד באיחור ומעולם לא במידה מספקת. על-ידי כך נפגעו השכבות החלשות ביותר בחברה הישראלית. הגיע הזמן שהקיצבאות החלשות על-ידי הביטוח הלאומי ישולמו על יסוד קריטריון אובייקטיבי, קרי: התנודות בשכר הממוצע במשך. ותחילת השנויים תהיה בתאריך קבוע, רצוי ב-1 באפריל כל שנה.

לל בהצעת החוק ולא נכללו בה; רצוני להקדיש מלים מספר לוויכוח העקרוני המתקיים סביב השאלה איזו מגמה חברתית חייב הביטוח הלאומי לשרת: האם הוא צריך להיות מושתת על בסיס של ביטוח מסחרי, זאת אומרת הזכאות תהיה מותנית בתמורה שהמבוטח משלם, או שהביטוח הלאומי צריך להיות מושתת בעיקרו על העקרון הסוציאלי הקובע כי התשלומים לביטוח יתבססו על גודל הכנסתו של המבוטח, והזכאות לביטוח תושתת על מצבו הסוציאלי של המבוטח?

לדעתי צדק המחוקק בזמנו כאשר השתית את עקרונות הביטוח הלאומי על מדינה סבירה בין שתי מגמות אלה, באשר התשלומים לביטוח הם בהתאם להכנסת המבוטח, והזכאות לביטוח שווה לכל, ללא התחשבות במצבו הסוציאלי של המבוטח. בדרך זו נשמר העקרון של העזרה ההדדית ויחד עם זאת נמנע מהביטוח הלאומי לשאת אופי של סעד. לדעתי יש לשי- מור על מגמה זו תוך חתירה להעמיק את גילויי העזרה ההדדית בין המבוטחים.

להצעת החוק יש לי הערות רבות, כי יש בו סעי- פים רבים. ברשותך, אדוני היושב-ראש, אעמוד על כמה מהם.

אני מסתייגת מהמגמה הגלומה בסעיף 54, אשר באה לקבוע שהמעביד חייב לנכות דמי ביטוח ולשנות את ההוראה שהיתה קיימת עד כה בסעיף 161(ג), בו נאמר: רשאי המעביד לנכות את חלקו של העובד בדמי ביטוח, אך אינו חייב לעשות זאת. השינוי המוצע הוא מהותי ולא טכני. יש בו נסיון להתערב, באמצעות חוק ממלכתי, בהסדרים שנקבעו על יסוד של משא-ומתן חפשי והסכמה הדדית בין עובדים למעסיקים במסגרת הסכמי עבודה שנחתמו במקומות עבודה שונים. גם ההסבר שניתן לשינוי המוצע, שמגמת התיקון היא למנוע שוני בתנאים סוציאליים ולחצים אפשריים לעתיד לבוא — אומר דרשני. הסכם העבודה הנחתם כתוצאה ממשא-ומתן בין נציגות עובדים למעסיק איננו מוגבל מבחינת החוק; הסכם העבודה הוא עניינים של החותמים שלו. אני יודעת את גישתו של שר העבודה, השולל בתוקף את מגמת השוויוניות בחברה הישראלית. במידה מסוימת במציאות הקיימת הצדק אתו. אך מפליא ששר העבודה רוצה, באמצעות התיקון המוצע, למנוע שוני בתנאים הסוציאליים וחותר לשוויוניות רק בתחום אחד, למנוע מעובדים הישג שהשיגו. כי יש שוני רב בהישגים שהעובדים השיגו. יש מקומות עבודה שבהם השיגו העובדים השתתפות בשכר לימוד לילדים. יש חווה עבודה המבטיח תשלום משכורת שלוש-עשרה. יש חווה עבודה המבטיח השתלמות העובדים לתקופות שונות על חש- בון המעסיק. איש לא עירער על מצב זה כי העקרון שהדריך את הממשלה ואת המחוקק. הוא למנוע הת- ערבות ממלכתית בתחום יחסי העבודה, ככל שיחסי עבודה והסכמי עבודה מושתתים על הסכם מרצון בין שני הצדדים. זכותה של הממשלה להורות ולחייב את המנהלים במוסדותיה ובמפעליה לא להסכים לתשלום דמי ביטוח לאומי על חשבון המעסיקים, אבל אסור שהמצב הקיים יבוטל בתוקף חוק.

אך יחד עם זאת רצוני לציין שהמצב הקיים מחייב שינוי אחד, אשר לא אני מסכימה, והוא שאין לפטור סכומים אלה מתשלום מס הכנסה, כי אין לתת יד למצב של "הסדר" בין מעסיקים לעובדים על חשבון תשלום מס הכנסה, כפי שהמצב הוא כיום. ייתכן שחובת תש- לום מס ההכנסה תגביל ותצמצם הסדר זה שהוא נוח

כבוד השר, רבות דובר על כך שיש להגדיל את קיצבת המשפחה, הקיצבה הניתנת למשפחות מרובות ילדים. קיצבה זו ניתנת ללא התחשבות בהכנסה. הסדר זה צודק ורצוי. אך יחד עם זאת מוטלת חובה על המדינה לדאוג להגדלת הקיצבה הריאלית למעוטי הכנסה על חשבון הקטנת הקיצבה הריאלית למשפחות בעלות הכנסה גבוהה. הדרך לכך היא הטלת מס הכנסה על סכום הקיצבה. משפחות מרובות ילדים ומעוטות הכנסה תקבלנה קיצבה פטורה ממס הכנסה בכלל או בחלקה הגדול, ואילו משפחות בעלות הכנסה גבוהה תשלמנה את מס ההכנסה המגיע. הנהגת רפורמה זו תבטיח הכנסה נוספת לזקוקים לה בלא לפגוע בעקרון של זכות קיצבה אחידה לכל.

אדוני השר, לדעתי יש מקום לעגן בחוק שינויים, שדיברתי עליהם, ולתקן את הסעיפים העיקריים בחוק הנוגעים לקיצבת ילדי עובדים וקיצבת משפחה.

אני תומכת בהעברת הצעת החוק לוועדת העבודה.

הי"ר מ. זר:

רשות הדיבור לחבר הכנסת נסים, ואחריו לחבר הכנסת לורנץ.

משה נסים (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. שר העבודה פרש לפנינו היום יריעה ארוכה של תיקונים בחוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 10), והרשימה חיובית בדרך כלל וממלאת חובה של שנים שבהן נתגלו ליקויים בכל הקשור לתשלומי הביטוח הלאומי. כפי שאמרתי, בדרך כלל מחייבים אנו את התיקונים הללו. כמובן, בוועדה נדון על כל סעיף וסעיף ונעיר הערותינו.

(שר העבודה י. א. אלמוזי קורא קריאת ביניים)

בוודאי נדון גם בסעיף 167א, אלא שבסעיף זה נדון גם במלואה, אדוני שר העבודה, וכפי שאמרתי, מקומו של הביטוח הענייני לגבי כל סעיף וסעיף הוא בוועדה, כי ארוכה היריעה.

רצוני לדבר היום על מה שאין בהצעת החוק ועל מעמדו של הביטוח הלאומי בכלל, כי כאשר מוגשת הצעת חוק כה גדושה ועמוסת תיקונים, הרי זו הוצגה נאותה להעלות את בעיות הטיחות הלאומי. ובכן קודם כל בעיות הביטוח הלאומי. כבר אמרתי בדבר רי בכנסת לפני שבועיים בקשר לתיקון מס' 9, כי הביטוח הלאומי ממלא — ואני מדגיש: במיוחד בשנים האחרונות — תפקיד חיובי ביותר. בשנים האחרונות עושה הביטוח הלאומי מאמצים גדולים ויזכרים, בתמיכתו הנאמנה של שר העבודה וביזמתו, להכנסת שיפורים מהותיים גם ביעדים של הביטוח הלאומי וגם בדרכי ניהולו. על כך ראוי המוסד לביטוח לאומי וראוי שר העבודה לשבח. הנסיגות הללו להגביר את הבטחון הסוציאלי אי אפשר שנעלים עינינו מהם.

אבל בד בבד ובו בזמן — וכאן רואה אני את הסכנה — מקבל הביטוח הלאומי בציבור, ובצדק, תדמית של מוסד שכאלו אחד היעדרים העיקריים שלו הוא לספוג כספים מהציבור. כפי שכבר אמרתי, אני רואה בכך חילול שמו של הביטוח הלאומי, כי המוסד לביטוח לאומי זקוק בראש ובראשונה לאמון מלא של הציבור, להכרה מלאה ביעדיו. ברגע שיש בציבור הרגשה כי הביטוח הלאומי מקבל יעדים אחרים, הרי האמון בו הולך ופוחת, ובכך יש סכנה למוסד לביטוח לאומי. במה

עלינו לזכור שכתוצאה מכך שעד היום לא היו מבוססות הקיצבות על קריטריונים אובייקטיביים, והשינויים בהם לא בוצעו בתאריכים קבועים, ירד ערכן של קיצבות הזיקנה והשאיירים. בשנת הבסיס היתה קיצבת הזיקנה 20.7% מהשכר הממוצע במשק, ואילו בשנת 1971, לאחר ההעלאה האחרונה, מהווה קיצבת הזיקנה 14.3% מהשכר הממוצע. קיפוח זה אין לו שום הצדקה לא מבחינה חברתית ולא מבחינה אקטוארית. ואני מקווה ששר העבודה יתן הסכמתו לכלול גם תיקון חשוב זה במסגרת התיקונים הרבים המוצעים לכנסת. יהיה זה מעשה טוב לציבור הזקנים, וזה ישנע ויכוחים מיותרים ומייגעים החוזרים ונשנים מדי שנה.

כבוד היושב-ראש, רצוני לעמוד על אחת הסוגיות החשובות והחיוניות ביותר בביטוח הלאומי, שגם היא לא נכללה במסגרת התיקונים המוצעים — קיצבת ילדי עובדים וקיצבת משפחות מרובות ילדים. קיצבת אלו הן אחד האמצעים היעילים והנאים ביותר להתמודד בבעיות העוני בכלל ולהקל על קיומן של משפחות מרובות ילדים. מחקרים שנעשו במדינת ישראל העלו שלרוב שוכן העוני במשפחות מרובות ילדים. ככל שיגדל המענק הניתן לילדים, יוטב למשפחות אלו. כי ההכנסה של רוב משפחות אלו אינה מאפשרת להן קיום הוגן. ברור שקיצבת המשפחה אינה צריכה לעבור את הקו האדום ולשמש אנטי-תמריץ לרצון לעבודה ולהתקדמות בזכות העמל.

לדעתי הגיע הזמן לשינוי מהותי, הן של קיצבת ילדי עובדים והן של קיצבת המשפחה. קיצבת ילדי עובדים, המשולמת על-ידי הביטוח הלאומי באמצעות המעסיקים והניתנת לשימוש הילדים הראשונים זה שנים, מסתכמת בסך 17.5 ל"ב בקירוב. אחד ממקורות המימון הוא תשלום המעסיקים בשיעור של 1.8% משכר העבודה הכולל, ואם נביא בחשבון ששכר העבודה בשנים 1970 ו-1971 עלה ביותר מ-25%, וכתוצאה מכך הכנסות הביטוח הלאומי עלו בשיעורים דומים, אין שום הצדקה שוכות זו המנגעת לעובדים בתוקף הישגיה של ההסתדרות בעבר, לא תהיה צמודה לעליית השכר במדינה. יש הכרח לתקן עיוות זה על-ידי העלאה מסוימת. ויחד עם זאת, כדי למנוע עיוותים נוספים בעתיד, יש להצמיד גם קיצבה זאת לתנודות בשכר העבודה.

רצוני להפנות תשומת-לב של שר העבודה לשתי תקלות חמורות הקיימות בתחום זה. קיים פער בין מספר ילדי העובדים שבעדם שילם הביטוח הלאומי למעסיקים קיצבה שהם משלמים להורים המועסקים על-ידי מספר ילדי העובדים הזכאים בפועל לקיצבה זו. יש המעריכים שהפער מסתכם ב-50,000 ל"ב, ויש המעריכים את הפער ב-85,000 ל"ב. הסיבות לפער זה הן רבות. אחת מהן — העדר דיווח של המעסיק על המצב המשפחתי של העובדים אצל השנה התברר שהיו מקרים שהמעסיקים קיבלו את קיצבת ילדי עובדים דים מהביטוח הלאומי אך לא שילמו קיצבה זו לעובדים. התוצאה משתי תקלות אלו היא שרבות עובדים לא קיבלו את המגיע להם בתוקף החוק.

מצב זה חייב לבוא על תיקונו. הדרך הנכונה לתיקון המצב היא שהביטוח הלאומי ישלם במישרין לעובדים הזכאים את המגיע להם. דבר זה ישנע סירבול אדמיניסטרטיבי, ניירת והתדיונות בין המעסיקים לבין הביטוח הלאומי ובין המעסיקים לבין עובדיהם. דרך זו של תשלומים תבטיח שכל זכאי יקבל את הקיצבה המגיעה לו.

יתרה של 800 מיליון לירות. אתה צודק, אדוני שר העבודה, צפויה ביום מן הימים אבטלה, ואיננו יכולים לר" אות את הצירוף כולו. הבאת לדוגמה את ענף הנכות. האם זאת דוגמה מוצדקת לאור הדברים שאמרתי?

אבל בדברי התייחסתי בעיקר - והיום אני מדגיש זאת שוב - לקיצבאות זיקנה ושאידי. בענף זה לבדו יש יתרה של 200 עד 300 מיליון לירות, ואני שואל: יתרה כזאת האם אינה מוכה אותם אומללים - רובם אומללים - אותה קבוצה שאינה קבוצת לחץ במדינת ישראל, הנמצאת עדיין בשפל כזה של הקצבה בת 111 לירות לחודש? אמנם זקן נזקק מקבל עוד כמה עשרות לירות כהטבה סוציאלית. אך האם זה מספיק? היכן הצדק בענף זה? אני שואל: האם צריך להשריש במדינת ישראל את התופעה שרק קבוצה שהיא קבוצת לחץ תזכה למה שמגיע לה? ואינני מדבר על יותר מן הממוצע. עד מתי? דמי הביטוח אמנם לא יועלו שנתיים - ועוד אגע בזה - אבל דמי הביטוח הלאומי על-פי החוק צמודים לשכר הממוצע במשק. קיצבאות הזיקנה צמודות לשכר הממוצע במשק? - לא. איזו איפה ואיפה? עד מתי?

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):
אין להם כוח לצעוק.

משה נסים (גח"ל):

הוא אשר אמרתי. הזקנים אצלנו במדינה, גם אלה הנוקעים ביותר, אינם קבוצת לחץ. לו היו קבוצת לחץ אז בלי ספק היינו עדים לשינויים רציניים ביותר בשיעור התשלומים על הביטוח הלאומי בענף זה.

אני מגיע לסעיף 167א, כי הוא קשור לענף הזיקנה. אין לי ברירה אלא לחזור על דברים שאמרתי, כי אתה, אדוני שר העבודה, כפית עלינו דיון כפול ומיותר. לא אחזור על מה שאמרתי בדברי היום על דרכי החקיקה שהצעתם לנו והנהגתם היום. אדבר לגופו של הסעיף. עמדתי על שיעור התשלומים שהציבור משלם לביטוח הלאומי, שיעור דמי הביטוח. אתם בטובכם הצעתם לנו לא להעלות את תקרת התשלומים בשנתיים הקרובות. אבל מה יהיה המצב בשנת 1974? על-פי הצעתך החדשה בתיקון מס' 10, אדוני שר העבודה, אתה חייב להעלות את דמי הביטוח הלאומי. שוב, זאת לא תהיה רשות, אלא חובה, ואם תבוא שוב דרישה - ודרישה צודקת כמו היום - שלא להעלות את דמי הביטוח הלאומי, יבוא שר העבודה לכנסת ויבקש שנית להתייר לו שלא להעלות את תקרת הסכומים שלפיהם משלמים את דמי הביטוח הלאומי. וגם בשנת 1975 תבוא שוב הצעה לתיקון. מה הקושי, אדוני שר העבודה, להציע היום שזאת תהיה רשות ולא חובה? שייאמר בחוק: "רשאי שר העבודה, באישור ועדת העבודה של הכנסת, להעלות את התקרה". האם אתה רוצה תיקון בכל שנה?

דבר שני: אתם מציעים לנו שנת בסיס - 1969/70. אדוני שר העבודה, זה כמעט אותו הדבר כמו בחוק הקיים, שבו שנת הבסיס היא 1967, כי ההעלאות העיקריות היו לפני ה-1 באפריל 1970 וזה מה שמעניין אותנו. גם שנת הבסיס תישאר 1969/70, כפי שאתם מציעים, זאת אומרת שייחוד מצב שהעלאות תקרת הביטוח בשנת 1974 תהיה גדולה ממשוא.

לגבי סעיף 167א אני מציע: (א) להפוך את

דברים אמורים? - במידת הגבייה, בסכומים שהביטוח הלאומי גובה מהציבור מצד אחד, ובתשלומים שהביטוח הלאומי נותן לציבור המבוטחים מצד אחר.

רבותי חברי הכנסת, הגיעו מים עד נפש בכל מה שקשור למידת התשלומים שהציבור נותן למוסד לבני טוח לאומי. הביטוח הלאומי גובה היום מכל עובד בישראל סכום של 16% בקירוב ממשכורתו, ומכל ע"מאי כ" 9.5% מהכנסתו עד גבול מסויים, כמובן, היינו 1,500 לירות. הביטוח הלאומי גובה היום דמי ביטוח גם בכמה ענפי ביטוח שעדיין לא נכנסו לתוקף במדינת ישראל. במשך שנתיים נגבו דמי ביטוח בענף האבטלה. ניחא, הסכמו לכך, וברוך השם, אפשר לציין שיש היום במדינת ישראל חוק לביטוח מפני אבטלה והחוק כבר בתוקף. בו בזמן, לפני שנתיים, אישרה הכנסת גביית דמי ביטוח גם בענף הנכות שרוצים לכונן אותו, וברור שאנו תומכים בו ומחייבים את יצירתו של ענף ביטוח זה. הוא חיוני ודרוש, אבל עברו יותר משנתיים ולא זו בלבד שענף זה עדיין לא כונן, אלא גם טרם הוגשה לכנסת הצעת חוק, ואם איני טועה, אפילו לממשלה טרם הוגשה הצעת חוק.

שר העבודה י. א. אלמוגי:
לממשלה כבר הוגשה.

משה נסים (גח"ל):

אמרתי "אם איני טועה" ואני מאשר שאני טועה בעניין זה. על כל פנים, למליאת הכנסת לא הוגשה הצעת החוק.

שר העבודה י. א. אלמוגי:
הופצה הצעת תזכיר.

משה נסים (גח"ל):

אם כן, אני חוזר בי שוב. טרם הוגשה הצעת חוק לממשלה. הצעת תזכיר מוגשת במסגרת דיון מוקדם בין המשרדים השונים, והעניין עדיין לא גובש כהצעה בפני ועדת השרים לענייני חקיקה או בפני הממשלה. זאת אומרת שלפי דרך החקיקה המקובלת צפויים אנו לעוד תקופה של שנתיים ימים לכל הפחות - ואני חושב שאינני מגזים, ואם אני מגזים הרי זה כלפי מטה - עד שענף זה של ביטוח, ביטוח הנכות, ייכנס לתק"פ. גם כשתבוא הצעת החוק תהיה, כמובן, תקופת אכשרה, ובצדק. ואני שואל אתכם: האם מוצדק שתהיה גם תקופת אכשרה וגם תקופת המתנה של ארבע שנים ויותר ויגבו סכומים ניכרים מהציבור?

דבר נוסף: הביטוח הלאומי הגיע לרמת תקבולים שנותנת לו יתרות, אדוני שר העבודה, לגבי שנת כספים 800 מיליון לירות מעבר לתשלומים שהוא צפוי לבצע בשנה זו. בדברי התשובה להצעת התיקון מס' 9 מנית, אדוני שר העבודה, את הסיבות שבגללן אין לראות ביתרה זו של 800 מיליון לירות יתרה גדולה במיוחד. הזכרת את ענף האבטלה.

(חבר הכנסת א. גולדשטיין קורא קריאת ביניים)

עניין הריבית הוא עניין בפני עצמו. אינני יודע בכמה מסתכמת הריבית שנותן האוצר על הסכומים הללו העוברים אלינו. לו הייתי יודע, הייתי מצוין זאת. האוצר מקבל את הסכומים, נותן או אינו נותן ריבית. אני מדבר על היתרה השנתית הנותנת. בשנה שעברה היתה זאת יתרה של 650 מיליון לירות והשנה צפויה

ואני יודע שיש לך רצון כן — להפוך את המשרד הזה למשרד של ביטוח לאומי?

אעמוד גם הפעם על שני נושאים הקרובים מאוד ללבי — משפחות מרובות ילדים וזקנים. ואתחיל הפעם בזקנים, בבחינת "והדרת פני זקן".

בכתב העת "בטחון סוציאלי" כותב האקטואר של המוסד לביטוח לאומי, שהוא בוודאי מהימן על שר העבודה, כי בשנת 1970/71, בזמן שהקיצה ליחיד היתה 82 לירות לחודש, הרי הקיצה ההיפותטטית הצמודה לשכר הממוצע היתה צריכה להיות 152 לירות. ומהו המצב כעת? הקיצה ליחיד היא 111 לירות. ואני שואל: האם אפשר להתקיים ולהתפרנס על סכום של 111 לירות לחודש, כאשר השכר הממוצע הוא למעלה מ-800 לירות, ואילו היינו מצמידים את הקיצה לשכר היתה מגיעה לפחות ל-200 לירות לחודש?

לא לשוא מתריע המנהל הכללי של המוסד לביטוח לאומי, ד"ר כץ — ואני מצטט את דבריו כפי שנתפרסמו בעתון "על המשמר" מיום 10 במאי: "קרוב למחציתם של הזקנים וזקוקים להטבות סוציאליות כיוון שקיצבת הזיקנה איננה מספקת לקיומם המינימלי". להשוואה ציין המנהל הכללי של המוסד, כי בגרמניה זקוקים רק 3% מכלל הזקנים להטבות סוציאליות, בשבדיה 10%, באנגליה 26%, ואילו אצלנו — 45%, ואולי למעלה מזה.

בוודאי ידוע לשר לא פחות ממני, שהקיצה לזוג מגיעה לכ-13% בלבד מהשכר הממוצע. ואני שואל אותו, אדוני השר: האם אתה מוכן להשלים עם כך?

שר העבודה לא זו בלבד שאיננו מציע לנו במסגרת התיקונים הללו להעלות את הקיצבאות, אלא הוא גם איננו מציע לפחות להצמיד אותם לשכר הממוצע, כפי שהוא מציע לגבי הקיצבאות למשפחות מרובות ילדים.

משה נסים (גח"ל):

אין הצמדה כזו.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

דומני שלפי מצבם של הזקנים כיום, הם צריכים להמשיך להתפלל בכוונה גדולה את התפילה "אל תש-ליכנו לעת זיקנה", כי במצב זה הם יכולים למוך על הקב"ה ולא על הביטוח הלאומי.

שר העבודה י. א. אלמוגי:

אתה רוצה שהביטוח הלאומי יחליף את הקב"ה?

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אני מבקש שתהיו שלוחי מצווה. זה מה שאנו מצפים מהמוסד לביטוח לאומי.

ובקשר לילדים — שוב אני מצטט מהמקור המוסמך ביותר, הוא המנהל הכללי של המוסד לביטוח לאומי, שאמר ביום עיון אשר נערך בחיפה — ואני מצטט מעתון "על המשמר" מיום 24 במאי — את הדברים הבאים: כרבע מיליון מילדי ישראל חיים בעוני או על סף העוני. כ-220 אלף ילדים חיים בתנאים של תת-זיוור. יש לחדול מהדיבורים על שוויון זכויות, כי באין שוויון של תנאים — אין שוויון זכויות.

ובעתון "דבר" מיום 18 במאי מתפרסמים הדברים הבאים בשם ד"ר כץ, מנהל המוסד לביטוח לאומי: "הצריכה הממוצעת לנפש של 100,000 ילדים יהודים בישראל, הנמצאים על סף העוני, קטנה פי שבעה מזו

ההעלאה מחובה לרשות; ב' לשנות את שנת הבסיס ולהעמידה על 1973/74.

מלים אחדות על קיצבאות לילדי עובדים ומשפחות מרובות ילדים: במיוחד כוונתי למשפחות מרובות ילדים. כמה אנתנו מדברים על העניין מבחינת פתרון בעיות העוני, מבחינת פתרון הבעיות הדמוגרפיות של המדינה? מה הסכום שאנחנו משלמים היום למשפחות מרובות ילדים? האם התשלומים האלה צמודים לשכר הממוצע? — לא. האם היו העלאות ניכרות בשנים האחרונות? — היו במידה מסויימת, אבל לא במידה הראויה כדי לפתור בעיות של עוני ובעיות דמוגרפיות. אני אומר שוב: אילו היה הביטוח הלאומי במצב אקטוארי תמור לא הייתי אומר זאת, היינו מקבלים זאת כעובדה שאין מגוש ממנה; אבל המצב האקטוארי של הביטוח הלאומי הוא יוצא מן הכלל — יש בטחון אקטוארי לעוד עשרים שנה, וזאת לפי הערכות של המוסד לביטוח לאומי, לא שלי. מדוע לא נשפר את ההקצבה למשפחות מרובות ילדים?

אכפה עלי הוראתי של יושב-ראש הישיבה ועלי לסיים את דברי. יש עוד כמה עניינים בעלי ערך שהייתי רוצה לעמוד עליהם, אבל לא אוכל, לצערי, להעלותם. אעשה זאת בוועדה.

היו"ר מ. זר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלמה לורנץ, ואחריו לחבר-הכנסת מאיר אביהור.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. יישר כוח לשר העבודה על השורה הארוכה של תיקונים בחוק הביטוח הלאומי, שיש בהם הטבה למבוטח; אך, אדוני שר העבודה, הבעיה היא לא פריט זה או אחר, אלא עצם המדיניות של המוסד לביטוח לאומי. עלינו לקבוע באופן ברור ביותר אם הביטוח הלאומי כשמו כן הוא — ביטוח שבא להבטיח קיום מינימלי לכל אזרח בישראל, או שמא זה משרד נוסף להכנסות המדינה בשם שונה. איננו חולק על כך שההכנסות נועדו למטרות חיוניות, אבל בין אותן המטרות החיוניות ובין המטרות שלמענה נגבו כל כספי הביטוח הלאומי האלה — אין ולא כלום.

אצטט מספר שורות ביקורת. אולי לא אזהדה עם חריפותן על המלים, אבל אשאל אותך מדוע הגענו עד כדי כך שבכל זאת אדם רציני כמו פרופסור אפרים קליימן יכתוב בעתון "מעריב" דברים כלהלן: "השוד הגדול של השבוע האחרון לא אירע באחד מסניפי הבנקים. הוא התרחש, כפי שהוא מתרחש זה שנתנים, בין כתלי המוסד לביטוח הלאומי. ללא שימוש באלומות, וללא הפרת חוק כלשהו, נלקחו שם כ-10 מיליון לירות מדמי הביטוח ששילם הציבור והועברו למימון צרכיה השונים של הממשלה. מעשה זה, הגשנה מדי שבוע בשבוע, הפך את הביטוח הלאומי למקור מימון נכבד לאוצר. בשנת 1971 הסתכמה ההכנסה נטו של המוסד לביטוח הלאומי ב-487 מיליון לירות, סכום שהוא כפול כמעט מזה של תקבולי מס רכוש. לפי חישובים אובייקטיביים תגיע הענה ההכנסה של הממשלה, היינו העברה למשרד האוצר, לסכום של 800 מיליון לירות".

בלי להזהות עם המלים החריפות האלה, מוצדקת השאלה: האם זהו משרד נוסף להכנסות המדינה, או שאתה, אדוני השר, מקבל על עצמך את האתגר —

בלי להתחשב במשפחות מרובות ילדים. אלה הם דברים הפוגעים בנפשו של הילד.

עמנואל מיקוניס (מק"י):
אתה ממש בולשיביק דתי.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

במה שנוגע לצדק סוציאלי אני מוכן להתחרות אתך, רק לא במה שנוגע לחלק השני של הסוציאליזם.

אדוני שר העבודה, קיים אי-שוויון וקיימת אפליה בין ילד לילד באותה מסגרת, בין התמיכה לאלה הלומים דים בשיבות לבין אלה הלומדים באוניברסיטאות; בין אלה הלומדים בבית-ספר ויכול לבין אלה הלומדים בשיבות קטנות. זו לא שאלה של תקציב; זוהי אפליה בין ילד לילד.

שיעורי קיצצת המשפחה נקבעו לאחרונה בספטמבר 1971 ומאז לא הוגדלו. שיעור ההתייקרות מאז הפיחות האחרון עלה בגבולות של 13%–15%. גם השכר עלה, לא בהתאם להתייקרויות, וכן הועלו ההטבות לעובדים השכירים. הכל עלה פרט לקיצצאות למשפחות מרובות ילדים.

הבינויות ששר העבודה הציע הצמדה של קיצצאות המשפחה לשכר הממוצע במשק. חבר-הכנסת נסים חולק על דעתי זו. אני מציע לא להסתפק בהצמדה מופשטת, אלא לקבוע גם אחוז מסויים. אני מציע שנתחיל לפחות ב-25% מהשכר הממוצע פלוס 5% לכל ילד נוסף, ואז אפשר יהיה להגיע לקיום מינימלי.

סיעתנו תובעת תיקון שלפיו גם קיצצאות זיקנה יוצמדו לשכר הממוצע, בשיעורים של 25% ליחיד ותו-ספת של 10% לכל תלוי.

כפי שהזכרתי, לא עומדת כאן השאלה אם ההכנסות יכולות לכסות את ההוצאות. נאמנים עלינו האקטוארים של הביטוח הלאומי, והם קובעים שיש רזרבות לפחות לעשרות השנים הבאות. אם כן, אין שום הצדקה שיעבידו מדי שנה 500 עד 800 מיליון לירות למטרות אחרות, חשובות כפי שיהיו, ולא לתת את הקיצצאות המינימליות הדרושות לזקנים ולמשפחות מרובות ילדים. אני מקווה ששר העבודה יתחשב בתביעותינו אלו ונוסף לתיקונים שכבר הכניס, יכניס את התיקונים היסודיים האלה.

אדוני היושב-ראש, לפי דברי הביקורת צריכים היינו להצביע בעד החזרת החוק לממשלה, כי חסר כאן העיקר. יש 78 סעיפים, אבל לא תיקון יסודי. אבל הואיל והצעת החוק היא הצעת תיקון, נצביע בכל זאת בעד החוק.

היו"ר מ. זר:

רשות הייבור לחבר-הכנסת אביווהר, ואחריו לחבר-הכנסת שערי.

מאיר אביווהר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. משרד העבודה בראשות השר יוסף אלמוגי והמוסד לביטוח לאומי בראשות ד"ר ישראל כץ ייכנסו לתולדות החקיקה הסוציאלית והממשלה הסוציאלית בארץ כאחראיים לתקופה של מהפכה. אם ניקח את חוק הביטוח הלאומי, אשר הכנסת הקודמת עשתה את הקודיפיקציה שלו בנוסח משולב של 243 סעיפים, בשנת 1968, ואם נשווה אותו למצב כיום, הרי נראה שהספר ההוא מיושן, והתיקונים,

של 50,000 ילדי העשרון העליון. ההוצאה הממוצעת של ילד מהקבוצה הנמוכה היא 89 לירות לחודש, לעומת 605 לירות לחודש על ילד מילדי העשירים. מובן מאילו עשני המספרים האלה מבטאים ממוצעים. אינני צריך להיות איש סטטיסטיקה כדי לדעת שיש הרבה ילדים שאינם מגיעים לאותו מינימום של 89 לירות לחודש, ולעומת זה יש הרבה ילדים שמוציאים עליהם למעלה מ-605 לירות לחודש.

ושבו, שר עבודה בממשלה סוציאליסטית חייב להגיד לכנסת מה הוא עושה בעניין משווע זה, מה היא המדיניות שלו, איך הוא חושב להתקדם, אם לא בבת אחת, הרי לפחות באותו קצב שלפי דעתנו וגם לפי דעת האקטואר של המוסד היינו יכולים להתקדם בתחום זה. שיעורי קיצצת המשפחה נקבעו לאחרונה בספטמבר 1971, ומאז לא היתה הגדלה. דנים וחוזרים ודנים על ההעלאות, ובינתיים אנו נשארים בדיבור בלבד, בנוסח "ונשלמה פרים – שפתנו". כנראה בעניין זה נשארים מסורתיים. מה שמוכנים לשלם הוא מס שפתיים, בדיבור בלבד.

(קריאה: אתה בעד מסורת?)

בעניין מסורת אני בעד מסורת, לא בעניין תשלומים של הביטוח הלאומי.

משה נסים (גח"ל):

כאן אתה בעד רפורמה.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

כאן אני מסכים לרפורמה מרחיקה לכת.

לאחרונה היה צריך להתקיים כנס של מועצת הביטוח הלאומי. לפי מה שנמסר בעתונות נדחה כנס זה בגלל בקשתה של ראש הממשלה. אני מבין דחייה של הדיון בחוק שביקשתי להביא לכנסת, החוק בעניין מיהו יהודי, כי נודף כאן ריח של משבר ממשלתי. אבל איזה עניין יש לדחות ישיבה של מועצת הביטוח הלאומי? איזו הצדקה יש לכך?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

כדי לקבוע מי הוא עני.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

לא היתה הצדקה לדחות את ישיבת המועצה, אבל כיוון שהיתה כבר דחייה – אני מבקש את שר העבודה להבטיח בדברי תשובתו לכנסת, שכל התיקונים וההקלות הללו, שיבואו בעזרת השם, יחולו רטרואקטיבית. אותם העניינים אינם צריכים לסבול משענתה של ראש הממשלה לא היתה פנויה להשתתף בכנס.

איהיה התחשבות במשפחות מרובות ילדים באה לכלל ביטוי לא רק בתחום הכספי ובנושא הקיצצאות, אלא העניין הפך כבר לבעיני מדיניות או חוסר מדיניות. ואז כיר רק שתי דוגמאות.

לאחרונה העלו את שיעור מס הרכוש על דירות וכן את המסים העירוניים. בשני המקרים הללו לא התחשבו בצמיפות הדיור של המשפחות ובמספר הנפשות שות לחדר. אני שואל את שר העבודה: האם זוהי המדיניות? האם יש בכך כוונה? ואם זוהי שגגה, ודאי שצריך למצוא דרך כדי לתקן זאת.

בזמן האחרון העלו את המחירים של ספרי לימוד, את מחירי מוצרי החלב וכן מוצרים אחרים, וכל זה

חוברת ל"ה, ישיבה שכ"ד
— חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 10) (אביונה, אלמוגי, נסים) —

קון היסודי לחוק הפנסיה הממלכתית, אם הכנת חוק זה תתעכב.

שר העבודה י. א. אלמוגי:

במקרה זה טענתך איננה מוצדקת. הודעתי על כוונתי.

משה נסים (גח"ל):

אתה מסכים שזה יוכנס להצעת החוק?

שר העבודה י. א. אלמוגי:

או כך או כך.

מאיר אביונה:

אני רוצה להגיד ליושבת-ראש ועדת העבודה, שמש"ד העבודה כבר אינו אדון למסמך הזה. המסמך הזה עובר עכשיו לדינו.

משה נסים (גח"ל):

עדיין יהיה שר העבודה אדון, לפי כללי המשמעת.

מאיר אביונה:

אינני בטוח. ועדת העבודה של הכנסת, שאתה חבר בה, ויושבת-ראש הוועדה כבר הוכיחו שבנושאים מסוימים הם יכולים לעמוד בהתנגשות. אני מציע לממש"ד שלא לא לטעון בעניין ביטוח זיקנה שזה "נושא חדש".

שר העבודה י. א. אלמוגי:

אבל הממשלה רשאית לטעון.

מאיר אביונה:

אני מציע לה לא לטעון.

משה נסים (גח"ל):

יש הרבה עניינים שהם צמודים לשכר ממוצע. אין שום דשות לממשלה לטעון בעניין זה טענת "נושא חדש".

מאיר אביונה:

ביוניון קודם אמר שר העבודה, כי טוב שצוברים קרנות. הוא הביא כדוגמה את הקרן שבה הצבירה היא מובגת וממין העניין, והיא משמשת עכשיו את המשק לצרכי ספיגה — קרן ביטוח מפני אבטלה. מדוע צריכה להיות בענף ביטוח זיקנה ושאיירים רזרבה כזאת?

המספר האחרון שנקבת כאן, כבוד השר, בדבר צבירה בענף ביטוח זיקנה ושאיירים, היה, אם זכרוני אינו מטעה אותי, 1.25 מיליארד לירות. עכשיו הסכום הוא בוודאי גדול מזה. זהו סכום עצום. יש ענפים שבהם אין צבירה. יש ענפים שבהם הצבירה מוצדקת. אולם מדוע מוצדק, לשם צבירה כזאת, להשאיר מאחור את מקבלי קיצבת הזיקנה, בזמן ההתקדמות הסוציאלית? כי ככל שמתקדמים, אלה שמשאירים מאחור גורמים להם עוול כפול ומכופל. גורמים עוול לזקנים במדינת ישראל. העוול שנעשה לזקנים ולשכבות החלשות של משפחות מרובות ולזרים מחמיר על-ידי החוקים הסוציאליים האחרים. מדוע צריך לצבור את הכסף ולהחזיק מיליארד ורבע לירות בענף זה?

עכשיו תיקנתם תיקונים והעליתם את קיצבת היסוד לשאיירים ב-60% בקירוב. הלוחות לפנינו. זה אינו "נושא חדש". הכנסת את לוח ג', שעניינו קיצבת הזיקנה. אני מציע לוועדת העבודה של הכנסת לתקן אותו ולהכ-

שהעשירי שבהם מוגת היום על שולחנו, מצטרפים יחד כדי מעשה חקיקה בשלוש שנים שהוא מעל למה שני-עשה במלאכת החקיקה במשך חמש-עשרה השנים שלפני-כן.

אני מהסס לצרף את הכנסת השביעית כשותפה למעשה החקיקה הגדול הזה, משום שהכנסת השביעית באה ומברכת על המוגמר. שר העבודה, בין שאר פעו-לותיו, מביא לנו דברים מוגמרים, מוסכמים עם כל כך הרבה גורמים, שמה שמתקבל אחרי קריאה שנייה ושלי-שית דומה במידה רבה מאוד למה שהונח על שולחנו, כפי שהיה בחוק יישוב סיכוכי עבודה, וכך גם בחקיקה סוציאלית.

הכנסת השביעית איננה צריכה להשלים עם המצב הזה. מה רוצה הכנסת? רצונה של הכנסת בכמה נושאים הוא ברור, אבל הרצון הזה לא בא לידי מימוש. ויכוח אחרי ויכוח, דובר אחרי דובר, מסיעות חילוניות ודתיות, סיעות אופוזיציה וסיעות קואליציה, מימין ומשמאל גילו אחדות דעות במאה אחוז במספר נושאים, נושאים יסודיים, הטעונים תיקון.

מה רוצה הכנסת? היום, למשל, רוצה הכנסת הזאת שההצמדה לשכר הממוצע תהיה לא רק באותם ענפים שזכרו כאן, אלא גם בענף המקופח ביותר — ביטוח הזיקנה. זהו רצונה של הכנסת הזאת. האם רצונה יבוא לידי ביטוי, או שתהיה חותמת-גומי על הנייר הכחול הזה? אני חושב שאין ספק מהו רצונה של הכנסת בנושא זה. והוא הדין בעניין ולדים.

כמובן, יש גם צד כספי לנושא, ועוד אדבר עליו, אבל אני רוצה להקדים ולומר מה קורה בדרך כלל בחקיקה בנושאים סוציאליים, או ביחסי עבודה, מה קורה בארץ שיש בה משטר פרלמנטרי מתוקן ומה קורה אצלנו. במשטר פרלמנטרי מתוקן, כאשר ממשלה מצהירה על כוונותיה, היא מניחה את כוונותיה על שולחן הפרלמנט גם לפני שהיא מביאה הצעות חוק. כי כאשר מביאים הצעות חוק שהן כבר מוסכמות עם כל המוסדות והגורמים ועם האוצר, הרי הכנסת מקבלת כבר דבר שלא קל לשנותו. יש מושג שבהיסטוריה שלנו יש לו אסוציאציה לא נעימה. אבל זהו דבר יוצא מן הכלל: ספר לבן. הממשלה הבריטית מודיעה מראש, שנתיים או שלוש שנים לפני המעשה, מה היא מתכוונת לעשות, ושומעת תגובות. התגובה הראשונה היא תגובת הפרלמנט. "בפקודת הוד מלכותה" מניחה הממשלה הבריטית את "כוונותיה" על השולחן.

אני מתעניין בנושא הסוציאלי, ואתה יודע זאת, אדוני השר. אבל אני למד מה עושה הממשלה לא כח"בר הכנסת, אלא כמורה באוניברסיטה — מתלמיד. אם אני רוצה לדעת מה מתרחש בנושא חוק פנסיה ממלכית, אני שואל את אלה מתלמידי העוסקים בנושאים סוציאליים במסודות שבהם הם עובדים, כי שם מפיצים תוכניהם של הממשלה, לא בכנסת, והם מלמדים אותי מה מתכוונת הממשלה לעשות. ואני אסיר תודה להם.

זהו אחד האבסורדים. הרי המשאלות שלנו ברו"רות. אבל המשאלות שלנו לחוד — והתהליך של "בי-שול" חקיקה לחוד. כאשר מקבלים את התבשיל כל כך קרוב לגמר בישול, אתה עומד במצב לא נוח, כי אם תרצה לשנות יאמרו לך שבעצם אתה מקלקל.

הכנסת הזאת, אם בכלל תגמור את זמנה, ואפילו אם תקצר, היא צריכה להביא תיקון-ביניים לפני התי-

גיס בו תיקון דומה בענף ביטוח זיקנה כפי שנעשה בענף האחר.

איש לא יכול לבוא בטענות פסקליות או אקטואריות בנושא זה. אני רוצה להעיר דבר עקרוני, שטושי טש קצת. במציאות אינפלציונית ובמציאות של שינויים דמוגרפיים אין המשלם לביטוח לאומי צריך לשלם את הכספים היום כדי שיקבל אותם כעבור עשרים שנה. הצעירים של היום משלמים בעד הזקנים של היום. העקרון של צבירה בנושא זה הולך ונעלם בגלל המצוינות האינפלציונית. את תשכנע את המבוטח שהלירות שהוא משלם היום יוכו אותו במשהו סביר בעתיד הרחוק, אולם תשכנע אותו בכך שהקצבה צמודה לשכר הממוצע במשק. זה עקרון ברזל.

אני מברך את משרד העבודה על כך שהכניס את העקרון הזה לחוק הנוכחי. בכל קנה-מידה שנבדוק את העניין — בין שנבדוק אותו בצד העקרוני-מוסרי-סוציאלי, בין שנבדוק אותו בצד התקציבי, בין שנבדוק אותו בהשוואה לארצות אחרות, ניוכח שבדברי נכונים. אני לוקח לדוגמה את בריטניה. מה משלמים ומה מקבלים במסגרת חוק הביטוח הלאומי שם? השווה זאת, אדוני השר. הפועל בארץ ומעבירו — זאת אומרת ההיטל על העבודה — משלמים יותר ומקבלים פחות. מהו החשבון אצלנו? איך אפשר להגן על חשבון כזה? השווה זאת, אדוני השר, השווה ותראה ששם הם מקבלים, לא בפנסיה שרצתה מפלגת הלייבור לקבוע, אלא תחת שלטון השמרנים, פי 2.5 יולדים מקבלים פי 1.5 לעומת מה שמקבלים אצלנו, בעוד שהמצב הסוציאלי שלהם, לדעתי, הרבה יותר מתוקן. מדוע במסגרת המערכת העצומה הזאת של גביית 1.3 מיליארד לירות בשנה הוקדמה, גבייה שהותירה יתרה של חצי מיליארד ויותר, והשנה צפיה יתרה של שלושת רבעי מיליארד, כך מעריכים — מדוע לא תנצלו את המהפכה הזאת שחלה במשק הכספים של הביטוח הלאומי לשם היענות לשכבה שהיא האומללה ביותר במדינה, שכבת הזקנים המתקיימים על קיצבת הזיקנה, ולשכבה שנייה שהיא עתיד המדינה — שכבת הילדים?

היו"ר מ. זר:

דשות הידבר לחבר-הכנסת שערי, ואחדיו לחבר-הכנסת שוסטק.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שר העבודה הציג את התיקונים המובאים בחוק זה כתיקונים בכיוון של יתר-ליברליות ביחסים שבין הביטוח הלאומי למבוטחים. אינני יכול, כמובן, להתנגד לתיקונים הנושאים אופי ליברלי ואתמוך בשתי ידי — אם כי אני יכול להצביע רק ביד אחת — בהעברת החוק לוועדה.

משה נסים (גח"ל):

ליברליסם עצמאי יש כאן.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

נכון, להבדיל מליברליסם בלתי-עצמאי. למרות זאת אני רוצה להעיר כמה הערות של אי-הסתפקות בתיקונים המוצעים. הערה ראשונה נוגעת לנושא שעליו דיברו כמעט כל המתווכחים —

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

רק נואם אחד יכול עוד לדבר.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

— — — — — וזאת בשאלה של הבטחת ערך הגימלאות. בהצעה המובאת לפנינו מדובר בהצמדת קיצבאות נכות ותלויים וקיצבאות משפחה לתנודות בשכר הממוצע. זו דרך נכונה, אבל מתעוררת השאלה: למה לא תחול הוראה זו גם על קיצבת זיקנה? אני יודע ששר העבודה הודיע שהכוונה היא שהדבר יכלל בחוק הפנסיה העתיד לבוא, ושהוא חושב שחוק זה יבוא במהרה בימינו, ושם יוכנס התיקון האמור.

לי נדמה שאם אנחנו לוקחים את לוח הזמנים ורו-אים את התהליכים הפרלמנטריים הדרושים כדי להעביר חוק פנסיה, אין כמעט סיכוי שחוק כזה יעבור בקדנציה זו.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

זה תלוי במועד סיום הקדנציה. אם לא תעמידו את הצעתכם להצבעה, זה יעבור בקדנציה זו.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

אני מניח שאתה לא מציע לי עיסקת חבילה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אני רק מבטיח את הטיפול בכך בקדנציה הנוכחית.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

אני רוצה להציע שהתיקון הזה ייעשה במסגרת החוק הקיים, ושר העבודה, בזמן הדיון בוועדת העבודה, יביא את התיקון הזה, דבר שהוא יכול לעשות. אינני חושב שיש סיכויים רבים שחוק כל-כך מסובך ומקיף ובעל משמעות רבה כמו חוק הפנסיה לכלל אוכלוסיית המדינה יוכל לעבור בתקופה קצרה שגוורת לנו לדיונים, כי אנחנו מתקדמים לסוף מושב זה, ויש לנו מושב אחד נוסף בלבד. אני חושב שהדבר הזה חיוני ביותר, כי קיצבת הזיקנה היא אחת החשובות ביותר ומבחינת משק קלה היא הגדולה ביותר. מדובר ב-193,000 איש מקבלי קיצבת זיקנה והסכום שמשתלם הוא 319 מיליון ל"ר. זה אוכלוסייה שחיה במצוקה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

418 מיליון לירות.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

לקחתי זאת מספר התקציב. אני מקבל את התיקון. זה מחוק עוד יותר את דברי.

משה נסים (גח"ל):

יש להוסיף את ההטבות הסוציאליות.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

נכון, צריך להוסיף את ההטבות הסוציאליות. מדובר באוכלוסייה שבדרך כלל חיה במצוקה. יש באפשרות הביטוח הלאומי לעשות זאת, כי יש לו רזרבות מספיקות, ואם כולנו מאוחדים בדעה שיש הכרח לעשות זאת, ואם גם שר העבודה מתכוון לעשות זאת, למה לא נבצע זאת ככל האפשר יותר מוקדם ולא במאורז? אפילו אם מדובר בשנה אחת — ואני יותר פסימי — הרי אי-מתן ההטבה הזאת הוא דבר שקשה לגבי אלה שאין להם הכנסה אחרת להיעזר בה.

אני מצטער שבמסגרת התיקונים המובאים היום אין רפורמה יותר יסודית בתחום של קיצבת ילדים ומשפחה. לא מעט דובר בשאלה זו. עלינו להנהיג תש-

יש צורך לחייב תשלום הגימלה, גם אם האב או האם לא שילמו את דמי הביטוח. אין מקום להעניש יתומים ואלמנות על ההונחה של ההורים. הם רואים אינם יכולים לשאת בזה, הם אינם אשמים בזה. זה עניין של אקט הומניטרי, ויש צורך להבטיח את התשלום באמצעים החוקיים העומדים לרשות הביטוח הלאומי, אבל לא להעניש יתומים ואלמנות.

אני רוצה להעלות שאלה שהחוק הזה איננו נוגע בה, אבל אני חושב שהיא חשובה ביותר. חוק הביטוח הלאומי נעשה מיום ליום מסובך יותר, מקיף יותר, ויש הרבה מאוד משפטים והתדיינות. בדרך כלל, כשיש התדיינות על נושא כזה לפני בית-הדין לעבודה, מופיע המוסד לביטוח לאומי כשהוא מיוצג על-ידי עורך-דין מנוסה. לעומת זאת, התובע לא תמיד יכול להרשות לעצמו לפנות לעורך-דין שייצג אותו. לכן לא תמיד התביעה שלו מיוצגת על-ידו בצורה הנכונה. אני חושב שיש צורך לאפשר לבית-הדין לעבודה להחליט שיש להעמיד לרשות תובע כזה עזרה משפטית, כדי שהתביעה שלו תהיה מיוצגת בצורה המתאימה. לא ייתכן מצב של אי-שוויון כזה בהתדיינות, כשמצד אחד המוסד לביטוח לאומי מיוצג על-ידי עורך-דין מנוסה ובקי בנושא, ומצד שני המבוטח לעתים אינו יכול להרשות לעצמו הגנה משפטית נאותה.

חברי הכנסת, בסיום דברי אני רוצה להגיד שאני תומך בהצעות המובאות כאן. היה מעניין לשמוע מפי שר העבודה, בדברי התשובה שלו, אם יש גם הערכה כמה תיקונים אלה יעלו. על כל פנים לי ברור שהרור בות הקיימות מאפשרות את התיקונים האלה, וגם מעבר לזה.

אני מציין בסיפוק שקיימת התקדמות רבה בתחום הביטוח הסוציאלי, בתחום הביטוח הלאומי. אני רק מביע את תמיחתי ואי-שביעות רצוני על כך ששני הבטיחות החשובים שעליהם אנחנו מדברים כבר כל כך הרבה זמן, ביטוח בריאות וביטוח פנסיה לכל האוכלוסיה, טרם הובאו לכנסת. אני חושב שאם לא הובאו עד כה, הוזמן הנוהג עד לסיים תקופת כהונתה היחילה של הכנסת, לא המקוצרת, לא יאפשר העברת החוקים האלה בשלוש הקריאות הדרושות. אני רוצה לקוות שלמרות זאת ייעשה מאמץ גם בכיוון זה.

ה"ר מ. זר:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שוסטק.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. מובן שכולנו מברכים על עצם הגשת תיקון מס' 10 לחוק הביטוח הלאומי. יש בו באמת הרבה תיקונים חשובים, שציפו להם כבר זמן רב. אבל המספר 10 נחשב בדרך כלל למספר מושלם, ולכן תיקון מס' 10 צריך להיות דבר מושלם, אבל כפי שאנו רואים אין הדבר כך.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אפילו תיקון מס' 100 לא יהיה מושלם.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

אין יותר מושלם מ־100 לפי כל היסודות הפילוסופיים. זה המספר השלם. כל היתר מתחיל שוב מאחד. ובכן, בכמה סעיפים התיקון הזה עדיין איננו מושלם.

כבר דובר על הצמדה לשכר הממוצע. אני רוצה

לזכור ניכרים יותר, גדולים יותר, לילדים. וכפי שכבר נאמר לא פעם, יש להחיל על התשלומים האלה מס הכנסה. ואז אלה שהם בעלי הכנסה נמוכה ייהנו ממלוא הקיצבה; ואילו אצל אלה שמשלמים מס הכנסה, הרי חלק גדול מאוד מהקיצבה, הואיל וזאת תהיה תוספת שולית, ילך למס הכנסה. אני מצטער שגם זה לא נעשה במסגרת תיקון חשוב זה.

אני רוצה להעיר עוד כמה הערות הנוגעות למספר קטן יותר של מבוטחים. עד כה קיים המצב שילדי עצמאיים, הראשון והשני, אינם זכאים לקבל את הקיצבה שממנה נהנים ילדי השכירים. אינני רואה סיבה שמצב זה יימשך.

הערה אחרת: יש מקום להתחשבות מיוחדת בילדים שיש להם רק הורה אחד. כי אלה נמצאים במצב קשה. לרוב, כאשר מדובר בהורה אחד, ובעיקר כשזאת אשה, ההכנסה הרבה יותר צנועה, ואז המצוקה יותר גדולה.

לעומת זאת, חברי הכנסת, אני תומך בתיקון סעיף 161, האומר שהמעביד חייב לנכות את התשלומים לבני-טוח הלאומי שהעובד צריך לשלם. בעניין זה אני חולק על דעתה של חברת-הכנסת ארבל-אלמחליו. חברי הכנסת, הביטוח הלאומי בנוי על תשלום דמי ביטוח; הוא איננו בנוי על שיטה תקציבית. קיימת שיטה של פנסיה תקציבית או של הטבות אחרות בצורה תקציבית. ברגע שנפתח פתח לכך שהמעביד ישלם את דמי הביטוח שהעובד צריך לשלם אותם, ושבדרך כלל הם הרבה יותר קטנים מהתשלומים שהמעביד צריך לשלם בשביל העובד; ברגע שנפתח פתח כזה — ואנחנו יודעים שבמציאות שלנו דברים כאלה מתפשטים ואין אפשרות לאתר את התופעה הזאת רק בסקטורים מסוימים או במפעלים — הרי אנחנו בעצם חוסלים את הביטוח הלאומי ואת המוסד לביטוח לאומי כמוסד מיוחד במינו. כי למעשה על-ידי כך נהיג שיטה שהעובד בכלל איננו משלם, ואז זה לא ביטוח. אז זו מעין פנסיה תקציבית או גימלאות אחרות בצורה תקציבית.

דבר זה יכול להיות בעל משמעות רחבה ביותר. אל נשכח שאנו עוד עומדים לפני ההגת שני ביטוחים מהחשובים ביותר, חשובים גם מבחינת משמעותם וגם מבחינת משקלם הכספי, ביטוח בריאות וביטוח פנסיה, שמבחינת משקלם הכספי הם אולי הביטוחים הגדולים ביותר. אם בביטוחים האלה העובד או המבוטח יגיעו לזה שלא יצטרכו לשלם דמי ביטוח, נגיע למצב שאין אפשרויה לקיים את הביטוח הלאומי בכלל. לכן עלינו להקפיד על כך שתופעה זו, שהופיעה אצל החוקים — זו איננה תופעה המאפיינת את הענפים הנחשלים ואת בעלי השכר הנמוך, אלא את אלה שמקבלים שכר גבוה, כפי בבנקים ואם במוסדות אחרים ששם השכר גבוה ושישם מחפשים הטבות נוספות — עלינו להקפיד על כך שתופעה זו לא תתפשט. כי אם תתפשט, הרי תסכן את עצם הביטוח הלאומי. לכן אני תומך בתיקון סעיף 161 כפי שהוצע על-ידי שר העבודה.

אני רוצה להעיר עוד כמה הערות קצרות. אחד התיקונים החשובים בהצעה המונחת לפנינו הוא שהזכאות לגימלאות אצל השכירים אינה מותנית בתשלום, אלא המעביד חייב לשלם; ואם לא ישלם — העובד איננו אשם בכך. הדבר הזה אינו חל באותה מידה כלפי העצמאיים. אני חושב שלפחות כלפי אלמנות ויתומים

כנסת שהדבר אפשרי גם מבחינה אקטוארית. אינני טוען שלא צריכות להיות רזרבות. ודאי שצריכות להיות רזרבות. אבל הקיצבאות הקיימות היום הן ממש לעג לרש, בייחוד שאינן לא מענק, לא סעד ולא חסד, אלא ביטוח זיקנה שאנשים שילמו בעדו במשך שנים. בנינו לבין עצמנו, הרי כל ערך הקיצבאות יורד מיום ליום. הצרכים שהיו לאדם לפני חמש שנים, נשתנו כיום. כל אדם, ותהיה הכנסתו אשר תהיה, נדרש ממנו יותר. צורת החיים כיום היא אחרת. אי אפשר להתעלם מכך. האם מפני שמבוטחי הזיקנה אינם עורכים הפגנות, נוכל להתעלם מהם?

משלחת של פנסיונרים הופיעה לפני ועדת העבודה ואנשיה טענו: אנו קשורים לדרגה מסוימת, אבל דרגה זו קבורה. אנו ממשיכים לקבל לפי אותה הדרגה, ואילו כל האחרים עלו לדרגות אחרות. אין אנו יכולים להתקיים כראוי. אנו מתקיימים בתנאי ביוז. ואלה הם אנשים שהקריבו שנים רבות בשירות. זהו עניין אנושי, שאי אפשר להסדירו על-ידי דחיה ותחיקה אחרת. זה היה צריך להיעשות בהצעת התיקון מס' 10 שהובאה לפנינו היום.

למרות מה שתיקון זה לא נכלל בהצעה שלפנינו, אני מציע שלא ייחשב הדבר כנושא חדש ויהיה באפשרותנו להכניס תיקון יסודי זה בהצעה שלפנינו. זהו תיקון חשוב מאוד, נוכח מצוקתם של רוב מקבלי קיצבת הזיקנה.

מכאן אני בא לנקודה השנייה, לענין מקסימום ההכנסה מעבודה המוכה לקיצבת זיקנה. אדוני השר, מה איכפת לך אם אדם בגיל 65 עד גיל 70 שנה ממשיך לעבוד? אדם שאינו עובד בכלל, הרי אף אם יש לו הכנסה של 10,000 לירות לשנה מקבל את מלוא הקיצבה. מה איכפת לך שהוא עובד? אדוני שר העבודה, כשאדם פורש לגמלאות בגיל זה הוא משתלל להמשיך בעבודה לא רק בשביל ההכנסה, אלא גם למען עצם קיומו, למען גפשו הוא רוצה לעבוד. ואתה בא ואומר לי: יותר מ-330 לירות לחודש אינך רשאי להשתכר; אם תשתכר יותר מ-330 לירות לחודש לא תקבל קיצבת זיקנה. דווקא אלה בני ה-65 עד 70 שנה, הנאבקים על קיומם ומעמדם בעבודה, למען יוכלו לומר: אני עוד עובד, אני עוד קיים, אני עוד חי, אני עוד לא זקן - מדוע עיננו תהיה צרה בהם? מדוע צריכה להיות הגבלה זו? כבר לא אדבר על כך שבמצב השורר כיום במשק יש מחסור בידים עובדות. אני אומר שצריך לאפשר להם לעבוד בכל תקופה. יש בזה משום עיוות אם אתה מגביל את האדם בן ה-65 ואומר לו שאסור לו להשתכר יותר מ-330 לירות לחודש. אני אומר: הלוואי ויעבד וישתכר. אני חושב שיש לסלק הגבלה זו. היא איננה מתקבלת על הדעת.

ועוד הערה אחת בעניין ההתערבות של הביטוח הלאומי בניכוי או באי-ניכוי של דמי הביטוח הלאומי על-ידי המעסיק. אדוני שר העבודה, אני חושב שבעניין זה נכנע הביטוח הלאומי למס הכנסה. והרי זה לא התחום שלו זה לא עניינו. אם בהסכם עם איגוד מקצועי ובמשא ומתן באו הפועלים לידי הסכם עם המעסיק שבמקום תוספת שכר יוכל לשאת בהוצאות דמי הביטוח, הרי יש לראות בכך צורה של הטבה, כפי שנותנים הטבות שונות במקומות עבודה. מדוע צריך החוק לבוא ולומר: לא רשאי לנכות, אלא חייב לנכות? למה צריך

להגיד לשר, שבדרך כלל יש ארצות שבהן הביטוח הלאומי איננו קשור לשכר הממוצע. יש ארצות, כמו ארצות-הברית, שבהן משלמים סכום חודשי קבוע. אך במקום שקיימת הצמדה, היא קיימת בצורה פרוגרסיבית מאוד. בצרפת, למשל, יש מינימום למבוטח, אבל בהיעדר לגיל הזיקנה מחשבים את הסכום שהוא זכאי לו לפי מספר השנים ששילם דמי ביטוח. וזה משנה, כמובן, את כל תמונת ההכנסה של האיש. המבוטח רואה בזה חסכון, כאילו עשה ביטוח במקום אחר.

אנו במדינת ישראל איננו דורשים אפילו זאת. כל מה שאנו דורשים הוא שיהיה קריטריון מחייב ששמו הצמדה. היום אומרים שהקיצבה שמקבל הזקן מהווה 14% מהשכר הממוצע. אינני רוצה לחזור על הטענה שיש בכך ירידה לעומת האחוז שהיוותה קיצבת הזיקנה מהשכר הממוצע כאשר הוקם המוסד לביטוח לאומי. אולם אפילו היו מצמידים את הקיצבה לשכר הממוצע, ואפילו לפי הדרישה המקסימלית שהושמעה הערב בדיון זה, ומעמידים אותה על 25% מהשכר הממוצע, היתה מגיעה קיצבת הזיקנה בסך הכל ל-210 לירות בקירוב לחודש. זו קיצבת למבוטח ששילם דמי ביטוח במשך שנים. זהו מה שהמקסימליסטים דרשו משר העבודה.

מה אומר שר העבודה? הוא אומר: אני רוצה להצמיד זאת לחוק הפנסיה; והיה אם יתברר שהכנת חוק הפנסיה תימשך זמן רב, אביא תיקון לחוק הביטוח הלאומי.

אני רוצה לדבר אל השר בשפת בן-אנוש ולשאל אותו: מה הוא אומר ל-200,000 הזקנים - שמספרם גדל מיום ליום ולא רק משנה לשנה, כי בכל יום נכי נסים אנשים למעגל זה - מה הוא אומר לכל זקן וזקן? לנו, לחברי הכנסת, למחוקקים, אתה אומר, אדוני שר העבודה: אתם דורשים שאכניס תיקון זה לחוק הביטוח הלאומי עכשיו, אך אעשה זאת בחוק הפנסיה. אבל מה אתה אומר לזקנים? הרי בינתיים אינם מקבלים קיצבה לפי הצמדה לשכר, בשנה שעברה לא קיבלו, השנה אינם מקבלים וגם בשנה הבאה אולי לא יקבלו. האם תאמר להם: חכו עד שאחזוק חוק הפנסיה? ומה אז, האם תשלם להם רטרואקטיבית? נניח שתימצא הדרך להצמדה כאשר יובא חוק הפנסיה. אבל אני שואל: תאר לעצמך שאתה עומד לפני המבוטח הזקן - מה אתה אומר לו?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

כאשר תיקבע ההצמדה, יהיה בערך אותו סכום.

משה נסים (גח"ל):

גם כאשר יהיה מוכן להצמיד, אין זאת אומרת שיעלה את שיעור ההקצבה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אם קיצבת זיקנה מגיעה היום ל-14.3% מהשכר הממוצע, ואם ב-1 באפריל של השנה הבאה נסכם הכל, תהיה הקיצבה 15% מהשכר הממוצע.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

אתה רק מחזק את טענתו שבעד הזמן שעבר לא יקבלו. ואנו טוענים: אל תקשור עניין זה לתחיקה אחרת; תקן את המצב לאלתר והעלה את הקיצבאות לאחוז מסויים מהשכר כבר עכשיו. וכבר הסבירו חברי

חוברת ל"ה, ישיבה שכ"ד

— חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 10) (שוסטק, זר); חוק בתי הדין הדתיים הדרוזיים (תיקון מס' 3) (זר, ורהפטיג, טובי) —

לי שזה לא מוצדק, ואני מציע לחשוב גם על הוצאת עניין זה מהתיקונים.

היו"ר מ. זר:

חברי הכנסת, תשובת שר העבודה לחוק זה תינתן באחת הישיבות הקרובות.

ז. חוק בתי הדין הדתיים הדרוזיים (תיקון מס' 3), תשל"ב—1972 * (קריאה ראשונה)

היו"ר מ. זר:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק בתי הדין הדתיים הדרוזיים (תיקון מס' 3), תשל"ב—1972, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר הדתות.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ברשות היושב-ראש, מורי ורבותי. קיים אצלנו במדינה בית-דין דרוזי באינסטנציה ראשונה ובית-דין דרוזי לערעורים. בית-הדין הדרוזי באינסטנציה ראשונה פועל בהרכב של שלושה קאדים. בשעה שקיבלנו את חוק בתי-הדין הדתיים הדרוזיים, תשכ"ג—והקימונו את זה, כמוכב, בהתאמה עם הרשות הרוחנית של העדה הדרוזית — נאמר לנו כי לפי ההלכה הדרוזית רצוי שבית הדין יהיה בהרכב של שלושה. לא אמרו לנו שזה החלטי והכרחי, אלא שזה רצוי, ומשום כך נהגנו לפי שיטה זו.

במשך שנים התנהלה העבודה כתקנה עד שכרגיל נתקלנו בתקלות. אולי אפשר לצפות מראש שכאשר יש בית-דין אחד המורכב רק משלושה והפועל רק בשלושה ייתכנו תקלות. התקלה שאירעה לאחרונה היא שבסוף דצמבר 1970 פרש לפנסיה אחד מהשלושה ובית-הדין נשאר בהרכב של שניים. עשינו כל מה שאפשר כדי להחיש את מינויו של השלישי, אך נתקלנו בקושי רב מאוד. בוועדת המינויים של הקאדים הרוב הם דרוזים — הרשות הרוחנית, הקאדים — וכמובן, המינוי תלוי ראשית כל בהסכמתם. היה מכרז והיו מועמדים, אבל לא היינו יכולים להגיע לידי החלטה על המינוי מפני שרוב הדברים הדרוזיים — ונגדם לא היינו יכולים לפעול וגם לא רצינו לפעול — לא יכלו להגיע לידי הסכמה. מאז עבר זמן רב ובית-הדין לקוי. הוא פועל רק בשניים.

בינתיים גם שני נציגי הדרוזים בתוך ועדת המינויים פגה תקופת ייצוגם וב-6 בספטמבר 1971 צריך היה למנות גם את שני הנציגים הללו. אם כן, גם לוועדת המינויים קשה לפעול כרגע בהרכב פגום, אבל עדיין לא מינו את שני הנציגים הדרוזיים. גם כזה קשה להם להגיע לידי החלטה, ולפיכך כאמור גם ועדת המינויים פגומה. בתוך ועדת המינויים הרוב הם דרוזים ואין הם יכולים להגיע לידי החלטה בדבר מינוי. יש ביניהם חילוקי דעות גדולים וזה, כמוכב, מפריע לעבודתו של בית-הדין הדרוזי.

בבית-הדין הדרוזי באינסטנציה ראשונה יש כ-150 תיקים לשנה ואולי קצת יותר, ומצב הדברים מפריע להסדר העניינים והציבור סובל מכך.

לאחר התייעצויות רבות עם הרשות הרוחנית הדרוזית וזמן ועם המומחים, ובעיקר עם ראשי העדה הדרוזית, הגענו לידי מסקנה שיש להציע כי במקרה הצורך יוכל בית-הדין לפעול גם בהרכב של אחד. בירורו עניין זה עם המומחים, עם ראשי העדה הדרוזית, והסתבר שיש

גם אפשרות שבית-הדין הדרוזי יפעל באחד. בבית-הדין הדרוזיים בדרגה הראשונה מורכבים בסוריה ובלבנון רק מקאדי אחד. לכן אם כי רצוי שיהיה בית-דין של שלושה, הרי במקרה הצורך יוכל להיות גם בית-דין של אחד. משום כך מציע אני לאחר בירור זה את ההצעה כפי שהובאה לפניכם, כי "בית-דין שמספר הקאדים מ'הב פחת בו משלושה, משום שאחד או שניים מחבריו התפטרו, יצאו לקיצבה, נפטרו או נבצר מהם למלא תפקידם, רשאי לדון בשניים או באחד, הכל לפי העניין, דן בית-הדין בשניים ונחלקו הדעות, תכריע דעתו של אב בית-הדין".

רצוני להוסיף כי הסדר זה נחוץ לנו גם לאחר שנתגבר על הקושי ויתמנה הקאדי השלישי, כי בבית-דין של שלושה קורה לפעמים שאחד חולה או נבצר ממנו להשתתף ובעקבות זה משותק מיד בית-הדין. באופן אנלוגי, גם כשבית-המשפט צריך לשבת לפי החוק בשלושה וקורים מקרים כאלה, אפשר לקחת שופט אחד, והוא יישב בדיון. גם בבית-הדין הרבניים היתה לנו פרובלמה זאת ולאחר הרבה שנים מינינו דיון רורבי, וכל בית-דין שחסר לו דיון יכול לקחת אותו כדי למלא את החסר. בבית-הדין הדרוזיים אין לנו אפשרות למנות קאדי רביעי למקרה הצורך. ראשית כל, אין לנו הרבה מועמדים. את השלישי קשה כבר למנות, על אחת כמה וכמה את הרביעי. שנית, בבית-דין אחד אי אפשר למנות קאדי ברורה שיתכבד למקרה שיהיה צורך בו.

משום כך נחוץ התיקון לא רק לעניין השעה, לפרובלמה הנוכחית, אלא גם לגופו של עניין — גם לאחר שימנו את השניים בוועדת המינויים וזו האחרונה תוכל לפעול למנות את הקאדי השלישי כאשר יהיה צורך בכך.

זו ההצעה ואני מבקש לקבל אותה ולהעבירה לזוועדת החוקה, חוק ומשפט לעיבוד ולהכנה לקריאה שנייה.

היו"ר מ. זר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. רצוני להעיר להצעת התיקון כי לדעתי זה תיקון מוזר במקצת. הוא גם חושף תמונה עגומה לגבי ניהול העניינים בתחום זה בקרב העדה הדרוזית. החוק העיקרי, שנתקבל ב-1962, קובע, כפי שהסביר כבוד השר, כי בית הדין הדרוזי ידון בהרכב של שלושה קאדים. אחרי עשר שנים באים ואומרים שיש ליקוי בהליכי השפיטה ובעצם האפשרות של קיום בית דין של שלושה, ולכן יש צורך לתקן את החוק. אולם כשקבעו קודם, לפני עשר שנים, כי בית הדין צריך להיות מורכב משלושה קאדים, קבעו זאת לאחר בדיקה של ההלכה והדין בבית הדין הדרוזיים ובתה-

הדרוזיות. העדה הדרוזית סובלת מהפקעת אדמות, מאפ"ל ליה בשירותים הסוציאליים, מהעדר חשמל, מהעדר תק"צ ציבי פיתוח לכפר הדרוזי, מהעדר בתי-ספר מתאימים, ממיעוט הולמים במוסדות חינוך על-יסודי ובמוסדות חינוך גבוה אוניברסיטאי. אלה הן העובדות שיש לדבר עליהן ולהעלות אותן. וכיום מתעוררים האנשים המש"כילים, הנוער, בקרב העדה הדרוזית, לנוכח התעמולה הדמוגית בקרב אוכלוסיה זו על זכויותיה המיוחדות כביכול; הם מתעוררים לנוכח עובדת הקיפוח והאפליה כפי שהיא קיימת לגבי כלל האוכלוסיה הערבית; הם מתעוררים לנוכח התעמולה הדמוגית המנסה להפריד את האוכלוסיה הדרוזית מכלל האוכלוסיה הערבית. הם דוחים את הנסיון הזה של הפרדת האוכלוסיה הדרוזית מכלל האוכלוסיה הערבית באשר הם רואים או יודעים או מתחילים להכיר שגממת תעמולה זו היא לשמור על האוכלוסיה הדרוזית כרורה למדיניות הכוח המש"כטרי והצבאי של הממשלה, הרוצה להפוך את נערי האוכלוסיה הדרוזית לשוטרים המשרתים במשמר הגבול בלבד ובכך להפוך אוכלוסיה זו למכשיר של "בידניות הכוח של הממשלה כלפי פנים וכלפי חוץ."

יוצאי צבא מבני העדה הדרוזית אינם מוצאים את הדרך פתוחה להשתלבות בחיים יוצרים כאשר הם חוזרים לכפרים. שוללים מהם את הזכויות הניתנות לכלל המשוחררים — בהכשרה מקצועית, בשיכון ובהשכלה — בות בחיי יצירה בחברה. רק דרך אחת פתוחה לפנייהם — משמר הגבול והמשטרה, שירות במסגרת אותה מדיניות המכוונת כלפי האוכלוסיה הדרוזית.

אנחנו מעלים כאן את הדרישות של האוכלוסיה הדרוזית בקשר לדיון על החוק הזה ותובעים ניהול מדיניות של שוויון, שתכבד את הזכויות של העדה הדרוזית, ושל האוכלוסיה הערבית בכלל, הלכה למעשה. אנחנו גם מדגישים — וזאת היא עובדה — שכיום יודעים בעלי ההכרה, המשכילים והצעירים שבקרב העדה הדרוזית שהדרך לכן היא דרך המאבק הפוליטי-ציבורי נגד מדיניות הממשלה יחד עם הכוחות הדמוקרטיים, ולא דרך השירות למדיניות הכוח והשתעבדות להנהגה המסורתית, אשר רוצה להשאיר את האוכלוסיה הדרוזית כמכשיר בידי הממשלה.

אנחנו מציעים להחזיר את החוק לממשלה.

ה"ר מ. זר:

רשות הדיבור לשר הדתות, לדברי תשובה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ברשות הושב-ראש, מורי ורבותי. אני מצטער, אבל יש לי הרושם שלחבר-הכנסת תופיך טובי יש גאון אופוזיציוני מן המוכן, והוא מבאי אותו בכל הדמונות לכאן. אין לנאמו כל שייכות לעצם העניין. ייתכן שיש לו דעות משלו על מצבה של העדה הדרוזית ובעיותיה. עליו להביע דעות אלו בשעת דיון כללי. מה זה שייך לעניין בית-הדין הדרוזי? השאלה היא אם הוא רוצה שהעניינים יסבלו, או שהוא מעוניין בפתרון. בינתיים יש ענייני משפחה; מדוע הם צריכים לסבול? נכון, יש חילוקי דעות בעדה הדרוזית. יש מאבק בין זקנים וצעירים, ויש לי, ברוך השם, ידעים גם בין הזקנים וגם בין הצעירים — בראש הצעירים עומד אחד התלמידים שלי באוניברסיטה העברית ואני מכיר את הבעיה. לכל עדה יש בעיות כאלה. מאבק זה נותן את אותותיו, נאמר, בקשר למינוי קשה מאוד לעשות את זה. האם לכן צריכים בינתיים האחרים לסבול? אתה בא ואומר:

ייעצות עם ראשי העדה. על כן אין שום צידוק שבגלל קשיים, שהם ביסודו של דבר קשיים טכניים הנובעים ממצאות מסויימת — שעוד אנממד עליה — באים ואומרים כי גם דן יחיד תואם את ההלכה ואת דרך התפיסה הדתית ואפשר לקבוע גם דן יחיד. אני חושב שההלכה בדרך הקלה הזאת של שינוי חוק שנתקבל לפני עשר שנים, לאחר התייעצות ושיקול דעת ובהתחשבות בצרכים של העדה הדרוזית ומצבה — אני חושב שאמצעי קל זה שמציע כיום הש"ד כדי להתגבר על הקשיים הכרוכים במינוי קאדים חדשים הוא דבר גמס שיש לדחות אותו.

אנחנו מתנגדים איפוא לתיקון החוק, ואני רוצה ללכת בעקבות הנמקת כבוד השר, הטוען כי הואיל ואחד משלושת הקאדים יצא לפסיה ויש קשיים במינוי קאדי אחר, מוכרחים לתת אפשרות שבית-הדין יישב בהרכב של שניים או אחד. ואני שואל: מה יהיה בעוד מספר שנים — ואני מאחל לשופטים הנוכחיים אריכות ימים — ייצא עוד אחד לפסיה והקשיים שתיאר השר במינוי שופט יישארו כפי שהם כיום? מה יהיה אם גם השלישי יחדל להיות בעל יכולת לכהן כשופט? האם לא יהיה בית-דין? הנימוק האומר שמכיוון שיש קשיים במינוי שופט, משנים את החוק כדי לאפשר שפיטה של דן יחיד במקום שלושה, נימוק זה אינו נכון והוא פסול.

הקשיים שכבוד השר עמד עליהם נובעים ביסודו של דבר מהריב הפנימי הקיים בקרב ההנהגה המסורתית של העדה, הנהגה שברובה מורכבת מאנשים שהם עושי דברו של השלטון, הפועלים בהשראת השלטון לשם שמירת השפעתו בתוך העדה ושמידת מעמדם כעושי דברו של השלטון בתוך העדה. הקשיים במינוי קאדים חדשים נובעים מן העובדה שעצם המינוי לקאדי משמש מכשיר לחיזוק מעמדם של אנשי השלטון ועושי דברו של השלטון. זהו דבר שהעדה ברובה, בעלי ההכרה שבה, ובמיוחד בני הדור הצעיר, פוסלים אותו והם דורשים שהעדה תשתנות יותר, ובאורח דמוקרטי יותר, בפתרון הבעיות האלה, שלא תישארה במסגרת השליטה של אנשי השלטון ועושי דברו של השלטון בקרב העדה הדרוזית.

ואני רוצה לומר שיש בקרב העדה הדרוזית רבים מוכשרים להיות שופטים, ומי עומד בדרכם? — הריב הזה בין אנשי השלטון, שהשלטון מלבה אותו, במגמה לשמור על מעמדם של עושי דברו של השלטון.

חוק בתי-הדין הדרוזיים קובע שבשיפוט של בית-דין דרוזי יהיה ניהול ענייני הקדשים דתיים. וכאן רצוני לשאול: האם כל ההקדשים מעצמים באיפוט בית-הדין? ברור שלא, כי הקדשים לא מעצמים נשללו בכלל מניהול העדה הדרוזית עצמה. ידוע שרוב האדמות של הקדש נבי-סבאלאן בסביבות כפר חורפיש וחלק מאדמות נבי-שועיב מופקעות ומוחזרות על-ידי השלטונות ולכן אין ביכולתו של בית-הדין לנהל הקדשים השייכים לעדה. ובדיון זה אנו מעלים את הבעיה של האוכלוסיה הדרוזית להחזיר את האדמות ונכסי כל ההקדשים שהופקעו — הקדש נבי-סבאלאן, הקדש נבי-שועיב ואחרים.

עובדת ההחזרת של אדמות ההקדשים הדרוזיים יחד עם עובדות אחרות של זילזול בזכויותיה של האוכלוסיה הדרוזית מבליטות את הצביעות בטענת השלטון בדבר כיבוד מיוחד, כביכול, של זכויות העדה הדרוזית. האמת היא שעל העדה הדרוזית בישראל תלים כל כללי מדיניות האפליה הלאומית והקיפוח — מדיניות שממנה סובלות האוכלוסיה הערבית ושממנה סובלת גם העדה

חוברת ל"ה, ישיבה שכ"ד

— חוק בתי הדין הדתיים (תיקון מס' 3) (ורחפטיג, זר); חוק המהנדסים והאדריכלים (תיקון מס' 3) (זר, ארבל-אלמוליו) —

די בכך מה שעושים — אבל נעשה הרבה. אני מכיר את הכפרים הדרוזיים. יש שם התפתחות יפה מאוד. אנחנו יכולים להתנאות בהישגים ובתפתחות שהתחוו בעדה הדרוזית. אפשר לכתוב על כך הרבה ולהוכיח עד כמה התפתחו. ברור שלא נפתרו כל הבעיות. בעיית הצעירים בוגרי האוניברסיטאות היא בעיה שלא באה על סיפוקה מבחינת העבודה שהם ראוים לה. זוהי אחת הבעיות, אבל זה גם סימן להתפתחות, מפני שיש כבר היום בוגרי אוניברסיטאות רבים. מספר הלומדים באוניברסיטאות גדל יותר ויותר ומשום כך קיימת הבעיה. זו בעיה בכל עדה, אבל זהו אחד הסימנים להתפתחות. אין לכך שייכות לעניין זה. אף אם נפתור את הבעיה לתקופה מסוימת בלבד, גם כך יהיה טוב. ביתנים נפתרו בעיה הגורמת סבל למאות אנשים.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הי"ר מ. זר:

אני מעמיד להצבעה שתי הצעות: האחת — להח" וזר את הצעת החוק לממשלה; והשנייה — להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הצבעה

ההצעה להחזיר את הצעת חוק בתי-הדין הדתיים הדרוזיים (תיקון מס' 3), תשל"ב—1972, לממשלה לא נתקבלה.

ההצעה להעביר את הצעת חוק בתי-הדין הדתיים הדרוזיים (תיקון מס' 3), תשל"ב—1972, לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, נתקבלה.

ה. חוק המהנדסים והאדריכלים (תיקון מס' 3), תשל"ב—1972 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הבוחנים. לאור החשיבות הנודעת להרכב הבוחנים, שהם למעשה קובעים את כשירותו של העולה להירשם כמהנדס, וכיוון שרצוני שיהיה מורכב מאנשי מדע מע" לים, החליטה הוועדה כי הרכב נציגות חבר הבוחנים ייקבע על-ידי השר באישור ועדת העבודה של הכנסת ואת המינויים האישיים יקבע לאחר התייעצות במועצה. כן החליטה הוועדה לקבוע הוראת מעבר שלפיה מהנדס שעלה לפני תחילתו של התיקון ואחרי שנפתח המדור בפנקס המהנדסים שבו הוא מבקש להירשם, יוכל לבקש רישום בפנקס תוך שנה מיום תחילתו של התיקון לחוק.

החוק מוגש, אדוני היושב-ראש, ללא הסתייגויות, ואבקש להביאו לקריאה שנייה ושלישית.

הי"ר מ. זר:

אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה

סעיפים 1 ו-2 נתקבלו.

הי"ר מ. זר:

אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק המהנדסים והאדריכלים (תיקון מס' 3), תשל"ב—1972, נתקבל.

מה זאת אומרת, לפני עשר שנים אמרתם שבדין יישבו שלושה, ונכשיו יכול לדון דן יחיד? לא אני פסקתי את ההלכה ולא אני פוסק ההלכה זו. לא אבוא לפסוק ההלכה לעדה הדרוזית; אבל זו חוות דעת של מומחי העדה הדרוזית. בסוריה ובלבנון דן רק קאדי אחד. נכון שרצוי יותר הרכב של שלושה, אבל לא עשו שינויים במשך השנים.

כאשר נתקבל חוק בתי-המשפט בכנסת דרשתי שבתי-הדין דיון בהרכב של שלושה בכל עניין חשוב. הכנסת חיובה בעניינים רבים שבתי-המשפט יישב בשי" לווה, בעיקר בעניינים פליליים; אולם כעבור שנים רבות שינתה זאת הכנסת פעם או פעמיים — להוציא מבית-הדין בהרכב של שלושה עניינים רבים ולהעבירם לשופט כדן יחיד. אם אפשר לעשות זאת לפי ההלכה, מדוע לא להסדיר את העניין הזה כדי שלא יהיה סבל?

לאחר שהתברר שהדבר אפשרי לפי ההלכה הדרוזית, הצענו מה שאנחנו מציעים. מדוע צריכים ביתנים מאות אנשים ומשפחות מבני הדרוזים לסבול ולא יכולים להסתדר ביניהם לבין עצמם? אנחנו לא נטיל מינוי כזה כמו קאדי דרוזי עמלי הסכמת הדרוזים. וכנראה זה יארך עוד זמן רב. גם מינוי בית-הדין לדרגה א' והרשות הרוחנית ארך זמן רב; יש שם בעיית הסכמים, בעיה של צעירים, בעיה של כפרים בחלק זה של הגליל ובעיה של כפרים בחלק אחר של הגליל. יש בעיות רבות ואנחנו דנים בהן.

ועדת המינויים איננה בדינו, היא בידי הדרוזים עצמם. אם הם לא מסתדרים, מוכרחים ביתנים לפתור את הבעיה. בכל אופן, עדת הדרוזים היא עדה שנעשה בשבילה הרבה במשך השנים מקום המדינה; לעולם לא

הי"ר מ. זר:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף ח' בסדר-היום: חוק המהנדסים והאדריכלים (תיקון מס' 3), תשל"ב—1972, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושבת-ראש ועדת העבודה.

שושנה ארבל-אלמוליו (יו"ר ועדת העבודה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הריני מתכבדת להביא בזה לקריאה שנייה ושלישית את חוק המהנדסים והאדריכלים (תיקון מס' 3), תשל"ב—1972. החוק נדון בכנסת בקריאה ראשונה ביום ב' בטבת תשל"ב — 20 בדצמבר 1971 והועבר לוועדת העבודה.

החוק בא לאפשר לעולה העובד כמהנדס להירשם בפנקס המהנדסים לאחר שיוכיח הכשרתו לפני חבר בוחנים מיוחד, — זאת אם אין באפשרותו להמציא תעודה מתאימה ממוסד להשכלה גבוהה בארץ מוצאו.

בהצעת החוק שהובאה לפני הוועדה נקבע כי חבר הבוחנים ימונה על-ידי השר לאחר התייעצות במועצת ההנדסה והאדריכלות. החשיבות הנודעת להרכב חבר הבוחנים הודגשה על-ידי הנציגים שהופיעו לפני הוועדה במסגרת הדיון על החוק — מטעם משרד העבודה, משרד המשפטים, אגודת האינג'נירים והארכיטקטים, הסתדרות המהנדסים, רשם המהנדסים, הטכניון וחבר

ט. חוק עבודת נשים (תיקון מס' 3), תשל"ב-1972 *
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר מ. זר:

כבוד היושב ראש, החוק מוגש ללא הסתייגויות ואבקש להביאו לקריאה שנייה ושלישית.

הכנסת תעבור לסעיף ט' בסדר-היום: חוק עבודת נשים (תיקון מס' 3), תשל"ב-1972, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושבת-ראש ועדת העבודה.

היו"ר מ. זר:

אנו עוברים להצבעה.

עושנה ארבל-אלמוזלינו (יו"ר ועדת העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבדת בזה להביא לקריאה שנייה ושלישית את חוק עבודת נשים (תיקון מס' 3), תשל"ב-1972. החוק נדון בקריאה ראשונה בכנסת ביום ב' בתמוז תשל"ב — 14 ביוני 1972 והועבר לוועדת העבודה.

הצבעה

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר מ. זר:

אני מעמיד את הצעת החוק להצבעה בקריאה שלישית.

ועדת העבודה אישרה את העקרון שלפיו מעמדה של אם המאמצת ילד עד גיל 10 יהיה לגבי חופשת אימוץ כמעמדה של אם טבעית לגבי חופשת לידה, שהיא בת 12 שבועות, וכן תוכל האם המאמצת לזכות בחופשה נוספת ללא תשלום במקביל לחופשה הניתנת לאם הטבעית.

הצבעה

חוק עבודת נשים (תיקון מס' 3), תשל"ב-1972, נתקבל.

היו"ר מ. זר:

הישיבה הבאה של הכנסת — מחר בשעה 11.00. ישיבה זו נעולה.

בהצעת החוק נכתב בסיפה של סעיף 6 א המתוקן ולחופשה האמורה בסעיף 7(ד) "וכן. מאחר שסעיף 7(ד) דן בזכות להעדרות מעבודה החליפה הוועדה את המלה "חופשה" במלה "היעדרות".

הישיבה ננעלה בשעה 20.12.